

Kurátori Hermovho ucha a PostmutArtu v Nitre vytvorili v neľahkých podmienkach skvelú, vysoko poučenú dramaturgickú líniu, ktorú rozvíjali s jasnou intelektuálnou a umeleckou víziou a neotrasiteľnou húževnatosťou. Príbeh týchto ich aktivít je ako krehká a zároveň prekvapivo životaschopná kvetina. Takáto kultúrna aktivita, určená skôr menšinovému publiku, bytostne potrebuje dokumentáciu a reflexiu, aby jej vrcholné a jedinečné chvíle neupadli po rokoch do zabudnutia. A aby sa mohla stávať svojho druhu mýtom, ktorý môžu rozvíjať nasledovníci.

Vladimír Zvara

Umenie ako rébus, ako hlavolam, ako žuvačka pre mozog, pri ktorom si nevystačíme s priamočiarymi vkusovými súdmi "páči sa - nepáči". Publikácia pokrýva dvadsať rokov takéhoto umenia v Nitre, rok po roku, udalosť po udalosti, v kauzálne podmienenom časovom slede, pričom dôležité je, že ide o komplexný prehľad sústredený na jednom mieste, v jednej publikácii ide teda o heuristický súbor dát, tvrdých faktov, ktoré vyvárajú priestor pre to, aby v nich čitateľ hľadal aj iný, ako chronologický poriadok. Je totiž zjavné, že sa menila dramaturgia, keďže „oné“ umenie sa vyvíjalo, menilo svoju podobu, experimentovalo a zároveň zostávala bezpečnou alternatívou pre ľudí, ktorí nielen umenie radi recipujú, ale minimálne rovnako radi o ňom premýšľajú. A ani to nie je úplné, vzhľadom na skutočnosť, že práve vďaka chronosledu vidíme, ako „oné“ umenie v Nitre jestvovalo v civilizačnom kvase, ako reagovalo na vonkajšie podnety a ich zohľadňovalo, vymedzovalo sa voči nim a kriticky ich reflektovalo.

Juraj Malíček

Július Fujak, Ľubomír Pavelka et al.: Hermovo ucho & PostmutArt

Hermovo Ucho & PostmutArt

2 dekády oného
umenia v Nitre

(1999 - 2019)

Július Fujak
Ľubomír Pavelka et. al.

Hermovo ucho & PostmutArt

(1999 – 2019)

2 dekády oného umenia

v Nitre

Július Fújak, Ľubomír Pavelka et. al.

Publikácia vychádza v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA 1/0282/18
Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989

Posudzovatelia:

doc. Mgr. Vladimír Zvara, PhD.
doc. Mgr. Juraj Malíček, PhD.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Katedra kulturológie, Filozofická fakulta

© 2020 prof. PhDr. Július Fujak, PhD. (JF), PhDr. Ľubomír Pavelka, PhD. (LP), PhDr. Lucia Valková (LV), Mgr. Jakub Juhás (JJ), Bc. Dorota Ondřejková (DO)

ISBN 978-80-558-1523-7

Obsah

Predslov	7
Hermovo ucho v Nitre (JF)	
1999	12
2000	15
2001	23
2002	27
2003	31
2004	35
2005	42
2006	49
2007	55
PostmutArt (Fest)	
2008 (JF)	60
2009 (JF)	64
2010 (LP, JF)	72
2011 (LP)	77
2012 (LP)	81
2013 (LP, DO)	85
2014 (LP)	91
2015 (LP, JJ)	98
2016 (LV, JF)	106
2017 (JF)	111
2018 (JF)	118
2019 (JF)	122
Doslov	129

Ohlasy	133
Propagačné dokumenty	137
Literatúra	147
Summary	148

Predslov

Na Slovensku, obzvlášť mimo hlavného mesta, sa nikdy nevenoval nekonvenčnému umeniu dostatočný priestor, aký by si zaslúžilo. Nebolo a nie je to inak ani v Nitre, kde – hoci je sídlom dvoch univerzít – progresívnym, experimentálnym a alternatívnym umeleckým iniciatívam dodnes veru „ruže nekvitnú“... Ocitajú sa v alienizačnej pozícii, často na okraji záujmu, akosi sa im takpovediac „nevie prísť na meno“ – v takom prípade sa v miestnom dialekte hovorí „oné“. Azda aj preto sme v názve tejto publikácie siahli k adjektívu nie iného, ale „oného“ umenia, ktoré v mnohých smeroch vybočuje z radu, je výrazne odlišné, provokujúce, prinajmenšom nútiace k zamysleniu. Monografická publikácia *Hermovo ucho & PostmutArt – 2 dve dekády oného umenia v Nitre* si kladie za cieľ mapovať retrospektívne, a to chronologickým spôsobom celé dve desaťročia existencie medzinárodných cyklov, resp. festivalov HERMOVO UCHO V NITRE a POSTMUTART zamerané od konca 20. storočia až po súčasnosť práve na tieto umelecké iniciatívy, pohybujúce sa neraz v taxonomicky nedefinovateľnom medzipriestore – na pomedzí intermediálnych presahov a inovačných fúzií novej hudby, výtvarného umenia, video artu, performancie, sound artu, happeningu –, testujúc ich limity a prekračujúc hranice diskurzívneho a nediskurzívneho symbolizmu v období neskorej postmodernity.

Nápad vytvoriť kontinuálnu periodickú platformu pre „oných“ – čiže výrazne iných – umelcov v Nitre skrsol v prostredí mladých estetikov a humanistov prevažne z Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie (ÚLUK) na Filozofickej fakulte Univerzi-

ty Konštantína Filozofa (FF UKF), konkrétne v myslí Júliusa Fujaka, z potreby zaplniť „zívajúce“ biele miesto prezentácie spomenutých druhov postmoderného umenia. Za akýsi zárodok tejto iniciatívy možno pokladať realizáciu jeho experimentálne konceptuálneho intermedialného pásma s prvkami performancie *St(r)ihomam* (1998) s kolegami z ÚLUK-u na jeho pôde.¹ Zaujímavosťou je, že nemálo aktérov tohto umeleckého experimentu – ku ktorého tvorbe sa nechal Fujak inšpirovať poetikou nekonvenčných diel Zdenka Plachého a Josefa Daněka z druhej polovice 90. rokov (v ktorých sám účinkoval) z centra súčasného umenia Sklenená louka – sa na začiatku roka 2000 stalo spoluzakladateľmi občianskeho združenia Asociácia intermedialného umenia na periférii 2tisíc (OZ Animartis)², ktoré bolo hlavným organizátorom prvého z „oných“ cyklov. V neposlednom rade treba spomenúť aj to, že prvé podujatia v Nitre mali svoj predobraz v cykle príležitostných koncertov, ktoré organizoval Jozef Cseres v Nových Zámkoch v druhej polovici 90. rokov minulého storočia.

Keď sa koncom roka 1999 naskytlá príležitosť usporiadať v Starom divadle v Nitre (SDN) zopár podujatí zameraných na experimentálne, nekonvenčné hudobné umenie v intermedialných presahoch, voľba zastrešujúceho názvu padla na **Hermovo ucho v Nitre**. Spomínaný významný slovenský estetik, filozof postmoderného umenia a konceptuálny umelec Jozef Cseres (*1961) totiž v tom čase uverejňoval v časopise OS – Fórum občianskej spoločnosti na pokračovanie rubriku pod rovnomeným názvom *Hermovo ucho*, ktorej obsahom boli nesmierne zaujímavé profile rôznych svetových osobností predovšetkým postmodernej hudby v intermedialných kontextoch.³ Cseres, v tom čase agilný člen Spoločnosti pre NEkonvenčnú

¹ Neskoršie bol *St(r)ihomam* uvedený ešte v tom istom roku na renomovanom medzinárodnom festivale TransArt CommunicaTION v Nových Zámkoch. Okrem Fujaka v ňom účinkovali alebo ho situačne dotvárali Zoltán Rédey, Radovan Čičvara, Jana Halmarová, Eva Pariláková, Denisa Sobotovičová, Juraj Malíček a v Nových Zámkoch ako hosť programu vystúpil gitarista Peter „Varso“ Varsavik.

Hudbu (SNEH), známy aj pod pseudonymom *Hermeas*, nielenže následne súhlasil s použitím svojej značky a poznávacieho loga, ale stal sa *de facto* dramaturgickým spolupracovníkom nitrianskeho cyklu. Vďaka tomu dochádzalo najmä v prvých rokoch jeho existencie k „spätnej“, živej audiovizualizácii spomínaných profilov umelcov, o ktorých písal – ocitli sa totiž priamo na doskách *Hermovho ucha* v Nitre (týkalo sa to napríklad Jona Rosea, Miye Masaoka, Michaela Deliu, Veryana Westona a i.).

Periodický cyklus *Hermovo ucho* v Nitre sa nevyznačoval „len“ koncertnými podujatiami nekonvenčnej hudby (neraz v dialogických prekrôčeniach smerom k iným umeleckým druhom), ale aj príležitostnými konceptuálnymi performanciami, happeningmi, prezentáciami súčasného nekonvenčného umenia, prednáškami o ňom, tvorivými workshopmi a pod. Poskytoval aj priestor na realizáciu akcií festivalového typu (Sound Off), umeleckých pobytov (The California EAR Unit) alebo pre sériu koncertov snažiacich sa o obnovu Koncertnej sály Župného domu v Nitre. Jednotlivé podujatia sa konali spočiatku najmä v rôznych priestoroch Starého divadla v Nitre vrátane jeho klubu/čítárne, internetovej kaviarne Subterra, neskôr v Nitrianskej galérii (NG), v Aule UKF, v ÚLUK-u a v Synagóge v Nitre. Hlavný organizátor OZ Animartis spolupracoval na cykle príležitostne aj s OZ Priatelia Starého divadla s výrazným podielom herca a aktivistu Ivana Gontka, s NG, Nitrianskou komunitnou nadáciou, so spomenutým ÚLUK-om, Filmovým klubom v Nitre, festivalom Divadelná Nitra, výtvarno-hudobným festivalom Konfrontácie, Mestom Nitra a i.

Nitra sa vďaka cyklu Hermovo ucho stávala jedným z centier na periférii propagujúcich experiment a nekonvenčnosť v oblasti súčasných hudobno-tvorivých prejavov. Vytvoril z nej neprehliadnuteľný kultúrny bod, v ktorom sa objavovali významné osobnosti svetovej i našej nekonvenčnej a experimentálnej nezávislej scény. Na jeho koncepcnú, resp. esteticko-ideovú líniu od roku 2008 nadväzuje iný medzinárodný cyklus a neskôr festival intermedialného umenia **PostmutArt** s podtitulom *Zvukobraz – gestotext*. Názov vychádzal z inšpirácie obrazovými cyklami *Postmutants* a *Posthumans* transart-brutového kysuckého výtvarníka Rudolfa Dičku (1958 – 2014) z prvej dekády 21. storočia. V porovnaní s Hermovým uchom nebol PostmutArt zameraný primárne „len“ na hudbu, resp. médium zvuku a s ním spojené mediálne fúzie a experimenty. Zo zámernej hybridizácie pojmov *postmoderna* : *mutácie* : umenie „emanovala“ samotná filozofia a úmysel tohto cyklu/festivalu, spočívajúce v snahe kontinuálne prezentovať súčasné podoby vzájomne transponujúceho intermedialného prepájania rôznych umeleckých médií.

Zastrešenie ponúkla tentoraz najmä Nitrianska galéria, sídliaca v Župnom dome, pričom zrejmu kontinuitu s cyklom Hermovo ucho v Nitre zachovával dramaturg a organizátor Július Fujak. Reprezentačné sály, nádvorie i koncertná sála rozrezonovali rozmanitosť zvukov, hlukov, obrazov, video artu, experimentálnej poézie, performance, happeningu, sónických podôb grafických partitúr, plunderofónie, sonifikácie, impro-/komprovizácie, terénnych nahrávok, elektroakustickej a akuzmatickej hudby, čiže obdivuhodné

diela a akcie súčasných známych i menej známych tvorcov intermedialného umenia. Postupne sa tak začalo formovať ďalšie z významných koncepčných periodických podujatí zameraných na autenticitu, koncepčnú inovatívnosť, nezávislosť a paradigmatickú inakosť v umení.

Formát kontinuálneho cyklu sa v období rokov 2011 – 2016 pretransformoval do podoby dvojdnového komorného festivalu PostmutArt Fest, ktorý od roku 2013 využíval aj možnosti už zrekonštruovanej Koncertnej sály Župného domu v Nitre s výnimočnými akustickými vlastnosťami a architektonickými priestorovými danosťami. Na potrebu jej rekonštrukcie a umeleckej revitalizácie poukazoval ne jeden koncert v predhádzajúcom cykle – znovuzrodenie a návrat tohto osobitého koncertného priestoru do kultúrneho života Nitry napokon symbolicky nadviazali na jedinečnosť niekdajšieho (dávneho) hudobného diania v meste.⁴ Prostredníctvom PostmutArt Festu mohli dotvárať *genia loci* tejto historickej koncertnej siene v 21. storočí také významné osobnosti súčasnej scény ako Chris Cutler, Elliot Sharp, Amy Knoles, Audrey Chen, Marián Varga a ďalší. Napriek „veľkým menám“ objavujúcim sa každoročne v programe festivalu bola a je pre PostmutArt príznačná skôr komornosť a intímnosť, zároveň aj snaha o invenčnú, nezvyčajnú dramaturgiu a rôzne sprievodné podujatia, akými boli vedecké kolokviá, premietanie nekonvenčných filmov, intermedialná výstava, workshopy, náčuvy akuzmatickej hudby, prezentácia audiálnych umení alebo aj tzv. aperitívy

festivalu (zväčša koncerty zameriavajúce pozornosť verejnosti na nachádzajúci PostmutArt Fest).

Rok 2017 bol časom dočasného návratu k modelu príležitostne organizovaných podujatí, tentoraz „putovne“ na rôznych miestach – v Univerzitnom tvorivom ateliéri UKF (*Deň Milana Adamčiaka*), v Pavilóne hudby UKF, v Antikvariáte – Libresse Pod vŕškom alebo v nitrianskej Synagóge. Od roku 2018 došlo k obnoveniu PostmutArt Festu, ktorého sa ujalo nezávislé kultúrne centrum Hidepark na okraji Nitry (v stálej hlavnej dramaturgickej gescii Julia Fajaka v kurátorskej spolupráci s Martinou Janegovou). Najprv išlo o rozloženie viacerých akcií festivalu v istej periodicite po prvýkrát od jari do jesene, zatiaľ čo v ostatnom roku existencie (2019) festival trval opäť dva dni.

Každý festivalový ročník či každá séria cyklu boli svojím spôsobom neopakovateľne jedinečné a vyznačovali sa neprenosne nezvyčajnou, osobitou atmosférou. To všetko spolu so spomínanou komornou intímnosťou, danou aj nízkorozpočtovým charakterom, bolo vždy nápomocné hlbšej zážitkovosti, zakúšaniu onoho povestného „nepomenúvavania“ (J. Piaček), čiže mlčania v nás, v ktorom dielo trvá aj po skončení umeleckej akcie. Počas *Hermovho ucha* v Nitre a *PostmutArt-u* k tomu dochádzalo nespočetne veľa krát.

J. F. & Ľ. P.

² V čase vzniku OZ Animartis nimi boli Július Fujak (predseda združenia), Natália Muránska, Zoltán Rédey, Denisa Sobotovičová Francis, Eva Pariláková, Dana Kubalová, Radovan Čičvara, Dana Jakabová, Miroslava Režná, neskôršie sa nimi stali Klement Mitterpach, Lucia Vadelová a Lukasz Wojciechowski.

³ Jozef Cseres rozvíjal svoj esteticko-publicistický, niekedy i reportážny žáner *Hermovho ucha* kontinuálne po dlhý čas v periodiku UNI, dodnes sa mu venuje v internetovom časopise o inej hudbe HIS voice.

⁴ V Koncertnej sále Župného domu v Nitre od začiatku 20. storočia vystúpili okrem iných operná diva Ema Destinová, klavírny virtuóz Svjatoslav Richter, speváčka Army di Bruny z La Scaly, dirigent Oskar Nedbal s Českou filharmóniou, Veľký symfonický orchester z Moskvy, Viedenské kvarteto, Dvořákov kvarteto, Slovenská filharmónia, Musica Aeterna a i.

1999

Prvé podujatie cyklu *Hermovo ucho* v Nitre 26. novembra 1999 v klube/čitárni Starého divadla v Nitre (SDN) bolo venované tvorbe niektorých umelcov z vtedajšieho moravského centra experimentálnej umeleckej scény v Brne Skleněná louka. Pozostávalo z troch častí: prvú tvorili zvukové performance tria **Ivo Medek/David Šubík/Markéta Dvořáková** (všetci CZ), napríklad *Tři nad dvanácti* s amplifikovanými a elektricky konvertovanými zvukmi drevených stoličiek na drevenom pódiu, resp. dvojice **Medek & Šubík** s ambientne industriálnou etudou *Surface Music* s premietanou grafickou Medkovou partitúrou. Druhú časť vyplnil postmoderne kabaretný koncert alternatívnej rockovej skupiny **Zloději uší** v zložení Tomáš Havlíček (basgitar, spev), Pavel Magnusek (bicie, spev), David Šubík (pozauna, spev), ku ktorej sa v závere ako hosť pripojil svojím „švekjovským“ vstupom v kostýme Supermana/Batmana (s výkrikom „Na Belehrad!“, vyjadrujúc tak princíp tzv. preventívnych vojen USA) kontroverzný výtvarník a performer **Jiří Surůvka**. Tretia časť patrila projekcii videozáznamu *NATO a umění v Čechách* spiritus agens Skleněnej louky Zdenka Plachého a Josefa Daněka (obaja CZ).

Pilotný „incipit“ cyklu v roku 1999 uzavrel v tých istých priestoroch večer intermediálneho umenia, ktorý sa uskutočnil 11. decembra 1999 aj v rámci 11. ročníka medzinárodného festivalu performance-artu Human Body Electronics Štúdia erté a 5. ročníka medzinárodného intermediálneho projektu a festivalu SOUND OFF (ktorý mal pokračovanie v Nových Zámkoch a v Budapešti) Spoločnosti pre NEkonvenčnú Hudbu (SNEH). V úvode bol v slovenskej premiére uvedený psychotický animovaný film *HB (Hôpital Brut)* francúzskeho experimentálneho režiséra Pakita Bolina, po ktorom

nasledovali vystúpenia dvoch performerov. **Bálint Szombathy** (YU) realizoval mrazivú performanciu/memento pre bývalú Juho-sláviu *Chimneys/Gone With the Wind* venovanú obetiam tamtojšej občianskej vojny v 90. rokoch 20. storočia. Na rozloženej mape umiestnil šesť popolníkov na území každej z republík, pričom – za zvukov opakujúcej sa socialistickej piesne oslavujúcej Josifa Broza Tita pustenej na CD prehrávači – postupne vyfajčil toľko cigariet, až každý z popolníkov takmer zaplnil popolom. Všetok popol potom vysypal do jedného z nich, aby ho následne v otvorenom okne nechal „odviesť vetrom“... **József Rokko Juhász** (SK), hybná sila významného novozámockého medzinárodného festivalu TransArt Communication a spomenutého Štúdia erté, sa predstavil performanciou *The Meat Grinder*, vyťahujúc z pomyselného mlynčeka na mäso upevneného na hlave čítajúcej dobrovoľníčky jeho plátky, nesúc na vlastnej hlave dva amplióny s hlučným magnetofónom. Vrcholom večera bol koncert nekonvenčnej skladateľky, poprednej osobnosti body-artu a hráčky na kote v intermediálnych presahoch **Miye Masaoky** (USA). Vo viac než hodinovom sete strhujúcim spôsobom predviedla *Laser Koto*, počas ktorého prepájala drevený korpus prastareho japonského nástroja s aparátúrou infračervených lúčov Sensorlab, ktorých pretínaním vo vzduchu spúšťala bizarné sónické prstence. Všetky komponenty jej hry kombinujúcej živo samplované zvuky a reálnu hru na kote tvorili, ako sama uviedla, „*nový nástroj, schopný generovať zvuky, ktoré zjednocujú ľudský mozog s akustickými, analógovými a digitálnymi technológiami*“ (Masaoka, 1999, s. 3).

■ Zloději uší & Jiří Surůvka

□ David Šubík a Ivo Medek

■□ Bálint Szombathy

□□ József Rokko Juhász

□■ Miya Masaoka

2000

Úvod roku 2000 patril 20. 1. opäť v klube Starého divadla dvojici **Lengow & He^{rr}me^{rs}** (obaja SK) a ich spoločnej performancii *We Think the Body Electric*. Lengow v „patafyzickom skafandri“ poslužil ako živá názorná didaktická ukážka utopickej idey Francoisa Dallegreta, ktorú explikoval paralelne prednášajúci *He^{rr}me^{rs}*. Podľa nej umelec budúcnosti bude „len“ médiom vysielajúcim správy a signály do univerza, na ktoré sa budú môcť naladiť jeho príjemcovia. Toto umenie sa tak v globálnom rozmere bude môcť automaticky sprítomňovať priamo v ich vedomiach, vďaka čomu sa pozbaví nielen tradičných komunikačných prostriedkov, ale aj problémov s jeho pochopením a zároveň akéhokoľvek elitárstva. Uvedenou akciou toto postfluxusovské, taxonomicky neuchopiteľné duo demonštrovalo preklzávanie v tekutom priestore na pomedzí nediskurzívnej a diskurzívnej výpovede. Jeho akcie a prezentácie totiž – ako to samotní protagonisti artikulovali – vždy spočívali v hybridizačných kombináciách „jazykových, kontextových a reinterpretovaných hier, intertextuality, apropriácie, citácií, alúzie, koláže, stierania hraníc medzi reálnym a virtuálnym svetom, mediálnymi manipuláciami či kamufláže a humoru“ (Fujak, 2013, s. 69).

Druhá polovica večera patrila prezentácii bizarného projektu *Rosenberg Museum* kreovaného Jonom Roseom (AUS/UK), ktorého kurátorom a riaditeľom sa stal **Jozef Cseres** (SK). Tento filozof postmoderného umenia a intermediálny konceptuálny umelec – spolu s Milanom Adamčiakom a Michalom Murinom (vyššie uvede-

ným Lengowom) aj agilný člen Spoločnosti pre NEkonvenčnú Hudbu (SNEH) a spoluorganizátor v našich súradniciach unikátneho festivalu SOUND OFF (1995 – 2002) – predstavil uvedenú jedinečnú, dodnes fungujúcu inštitúciu. Za zvukov paralelne pustených viacerých CD prehrávačov s tematickou hudbou J. Rosea a dvoch videoprojekcií nás Cseres oboznámil (opäť formou prednášky) so vznikom, motiváciami rôznych činností a všemožnými kontextami pôsobenia múzea, venovaného tvorbe a stále aktuálnemu odkazu nadžánrovej osobnosti – husľami posadnutého génia cimrmanovského rozmeru Dr. Johanna Rosenberga. A to tak v Austrálii, v niekdajšej Nemeckej demokratickej republike, ako i v slovenskej obci Violín, ktorú svojho času objavil spolu s Phillom Niblockom a kde bol v roku 1998 slávnostne položený základný kameň sídla Rosenbergovho múzea.⁵ Ako bonus na záver bol premietnutý film AAANRAA (*Anything Anytime Anyplace For No Reason At All*) Franka Zappa o príprave jeho posledného veľkého koncertného projektu *The Yellow Shark* (1992) s prominentným hudobným telesom Ensemble Modern.

Už 22. 2. 2000 sa uskutočnil večer venovaný – na rozdiel od predchádzajúcej, skôr konceptuálne založenej akcie – predovšetkým nekonvenčnej hudbe v rôznych intermediálnych presahoch. Na začiatku si návštevníci mohli pozrieť filmový dokument Petra Greenawaya *CAGE* (z jeho známeho cyklu *Four American Composers*, 1983), natočený pri príležitosti sedemdesiatin Johna Cagea. Vzápätí nasledoval sólový koncert kysuckého gitaristu **Petra „Var-sa“ Varsavika**, zakladajúceho člena alternatívnych rockových skupín Teória odrazu, Otrasy a experimentálneho projektu Trojkolo:

⁵ Na uvedenej prednáške a prezentácii Rosenbergovho múzea z úst jeho riaditeľa o. i. zaznelo, že „Dr. Johannes Rosenberg vo svojej bohatej tvorbe vždy aktuálne zohľadňoval, ba čo viac, mnohokrát aj anticipoval také javy, ako sú teória relativity, teória chaosu, teória katastrof, jazyková pluralita, multikultúrna komunikácia, dekonštrukcia, genetické klonovanie, interaktivita, virtuálna realita či iné fenomény nášho postindustriálneho veku. Sám často upozorňoval na nemožnosť jednostranného uchopenia sveta a vystríhal pred nebezpečenstvom akejkoľvek totality myslenia“ (Cseres, 2000).

beh fikitivity. V tomto čase sa oddával rôznym „galásovským“ praktikám, krajným performa(k)čným technikám – ambientným fúkaním do strún a ťahaním drôteného sláka cez ne počnúc a desivým re- vom do snímáčov kvíliacej skreslenej gitary končiac. Zároveň používal krajne rozšírené techniky a manipulácie s nástrojom – dupanie po tele nástroja či búchanie po strunách vyzutou vibramou. Varso v ten večer navyše podstúpil pred publikom „rituál“ zbavovania sa vonkajších znakov identity – škubavo si strihal si vlasy, odhadzoval časti oblečenia, klačiac nad buráčajúcim nástrojom, čím dovŕšil svoj strhujúci performačný „art-bruitistický“ prejav.

Nasledovalo premiérové vystúpenie zoskupenia **tEóRia OтраСу** (SK/CZ), ktoré vzniklo z iniciatívy multiinštrumentalistu Julia Fujaka (basgitara, bicie, gramofón) so zámerom testovať mutácie improvizovanej a predkomponovanej hudby v rôznych transmediálnych kontextoch. V tomto prípade si prizval na realizáciu niekoľkých co-improvizovaných setov Petra Varsa (elelektrická gitara) a Davida Šubíka (pozauna, bicie, akordeón). Kapitálky v názve zoskupenia odkazovali vzdialene na duchampovskú rovnicu „eros = život“ a samotná hudobná performancia demonštrovala prevrstvovanie rôznych štýlových parafráz a udalostne nepredvídateľnej improvizácie, a to v symbióze s asynchrónnym premietaním videokoláže útržkov z televízneho dokumentu o vtedajších Kysuciach i z ruského čierneho filmu *Psie srdce* natočeného na motívy rovnomennej novely M. Bulgakova. (réžia V. Bortko, 1988).

Pomerne dlhé celovečerné podujatie ukončilo premietanie celého záznamu z koncertnej štúdie „užití vojenské hudby“ *Těžké doby bez taktu* (1997) spomínaného autorského tandemu Zdenek Plachý a Josef. Daněk, na ktorej a interpretačnej podieľali aj uvedení členovia tEóRie OтраСу. Išlo o veľkolepo koncipovaný koncert s vojenskou Posádkovou hudbou Brno, zoskupením Morodochium a performerom Marianom Pallom, ktorý sa uskutočnil v Divadle Husa na provázku v Brne.

Na jar 5. 4. 2000 sa v divadelnej sále Tatra SDN po prvýkrát v Nitre predstavil **Jon Rose** (AUS/UK), svetová osobnosť súčasnej hudby, husľový virtuóz, skladateľ pohybujúci sa na neuchopiteľnom pomedzí viacerých umeleckých médií, digitálnych technológií a ironických sociálnokritických mystifikácií, z ktorých na prvom mieste treba spomenúť mýtotvorbu späť so spomínaným Johannesom Rosenbergom (napríklad už v knihe *The Pink Violin. A Portrait of an Australian Music Dynasty*, 1992). Je tiež autorom projektu „work in progress“ *The Relative Violin* a tvorcom obdivuhodného množstva originálnych hudobno-intermediálnych diel. Na sólovom koncerte podal strhujúci výkon v temer hodinovej voľnej improvizácii neidiomatického charakteru na husliach a so sláčikom, resp. dvoma sláčikmi prepojenými s digitálnou interaktívnou elektronikou. Po jeho skončení namiesto pôvodne plánovanej prezentácie umeleckej interaktívnej bedmintonovej hry *Perks* Rose so sebou priniesol svoj krátkometrážny film s veľavravným názvom *Violin Music in the Age of Shopping* (1995). Stretol sa s nemalým záujmom publika, keďže vystihol nástup nezmyselného konzumerizmu, späť o. i. s výstavbou nákupno-zábavných centier priamo v centrách našich miest, ktoré stoja na mieste asanovaných architektonických a priemyselných pamiatok.

Následne 13. 6. 2000 zavítal do Nitry renomovaný hráč na pozauna a skladateľ **Tom Walsh** (CAN), ktorý spolupracoval s celou pleiádou významných hudobných osobností: s Philom Mintonom, Donom Prestonom, René Lussierom či Ivou Bittovou. Známy je o. i. vedením svojho variabilného experimentálneho telesa N.O.M.A., zameraného na kolektívne improvizované skladby, alebo projektom Midi Trapant inklinujúcim k takzvanej „plunderphonic musique actuelle“. Jeho sólové vystúpenie v divadelnom klube SDN sa nieslo v znamení rôznych rozšírených hráčskych techník na trombone vzdialene odkazujúcich aj na koncept oswaldovskej plunder-

fónie v rozpätí od Duka Ellingtona až po Georgea Lewisa s využitím minima elektronických prostriedkov.

Pred samotným koncertom sa uskutočnila vernisáž fotografií a *hudobných* vzoriek z doterajšieho priebehu cyklu Hermovo ucho v Nitre v koncepcii členov OZ Animartis, na ktorej vystúpilo piesňové komorné duo Kvetý vlín (J. Fújak, L. Vadelová).

Michael Delia (USA), multiinštrumentalista a najmä autor sound-artových inštalácií, žijúci striedavo v Severnej Amerike a v Prahe, hral v rovnakých priestoroch 16. 11. 2000 na niektorých vlastnoručne vyrobených nástrojoch, najmä rôznych mbirách či nájdených perkusiách. Ako o ňom napísal *He^{ve}rmes*, „*tento novodobýrikolér sa necháva inšpirovať hudobnými odkazmi najrozmanitejšej proveniencie, kombinujúc výdobytiky invenčných organológií s racionálnymi hudobnými systémami 20. storočia. Deliova hudba je priezračne mikrotolnálna, meditatívna, no dokáže byť aj dramaticky majestátna*“ (He^{ve}rmes, 2000, s. 1). To všetko demonštroval počas celého večera vrátane svojej hry na kaviarenskom stole z veľa klavírneho krídla, ktoré mu poslúžilo ako rezonátor malej mbiry, na ktorej jemne hral na pri svetle jedinej sviečky. Diapazón hudby v intermediálnych presahoch sa tak v danom cykle rozšíril o podmanivý environmentálny situačný rozmer.

V nedeľu 10. 12. 2000 sa do Tatra sály Starého divadla v Nitre vrátil **Jon Rose** v duu so špičkovým hráčom na klavesových nástrojoch **Veryanom Westonom** (UK). Išlo o jeden z vrcholov celého roka uzatvárajúceho druhé milénium, a to v podobe girland úžasných spoločných voľných improvizácií huslí a klavíra, resp. spinetu. Obaja poprední aktéri svetovej experimentálnej hudby *de facto* testovali limity temperovaného systému vo všemožných po-

stmoderne transžánrových dekonštruktívnych kontextoch. Zaujali ich totiž možnosti rezonančnej interferencie rôznych tónových a intervalových pomerov vyplývajúcich z nerovnakého modu ladenia svojich nástrojov (prirodzené ladenie huslí vs. rôzne, nielen temperované ladenia klavesových strún). Dialóg timbrových rozptylov iných (na)ladení prebiehal u Rosea s Westonom formou okamžitej intuitívne vytvárannej hudby *in vivo*. Jon Rose našiel v osobe Veryana Westona adekvátneho partnera nielen preto, že ich spája generačná príbuznosť. Weston okrem pôsobenia v rôznych hudobných telesách spolu s Ed- diem Prévostom, Philom Mintonom či Lolom Coxhillom rád testoval vzťahy rôznych pentatonických systémov (v rámci jednej klaviatúry!) a stihol aj redigovať príručku hudobnej improvizácie Digsowellovej nadácie (do mediálne širšieho povedomia sa, mimochodom, zapísal svojou hudbou k filmu Dereka Jarmana *Caravaggio*; 1985). Prídavok v prebiehajúcom čase predvianočného adventu venoval Rose ironickej piesňovej óde na najpotrebnejšiu výbavu novodobého človeka – platobnú kreditnú kartu. Publikum ocenilo výkon oboch výnimočných protagonistov (s ohľadom na chýbajúcu skúsenosť s radikálne improvizovanou hudbou v Nitre) nebyvalým dlhotrvajúcim potleskom.⁶

V polovici decembra 2000 sa vďaka spolupráci Spoločnosti pre NEkonvenčnú Hudbu (SNEH), OZ Animartis a OZ Spirit mohol realizovať v rámci cyklu Hermovo ucho v Nitre aj 6. ročník významného medzinárodného festivalu **SOUND OFF** s témou **Pupanimart**, čiže bábkové umenie v kontexte rozmanitých postmoderných umeleckých aropriácií, nie náhodou priamo v priestoroch SDN, bývalého Bábkového divadla v Nitre.

Úvod programu prvého dňa festivalu (14. 12. 2000) patril v internetovej kaviarni Subterra v suteréne SDN prezentácii hybridne mediálneho, konceptuálne básnicko-hudobného projektu

⁶ Fotografický dvojportrét oboch protagonistov po tomto vystúpení od Natálie Muránskej sa napokon objavil v buklete ich albumu *Temperament* (Emanem, 2002).

Trojcolo: beh fiktivity (SK) troch nekonvenčných umelcov – literáta Petra Macsovszkého, multiinstrumentalistu a komprovizátora Jula Fujaka a gitaristu Petra Varsa. Po ňom nasledovalo predstavenie *Animácia Ticha* (v hudbe figurín a bábok) **Jula Fujaka** s jeho zoskupením **tÉóRia OтраSu** (CZ/SK), tentoraz v pozmenenej zostave s hráčmi zo spriaznenej brnianskej skupiny Zloději uší (Pavel Magnusek, Tomáš Havlíček, David Šubík), ako aj violončelistom Janom Kavanom a hráčom na fyziofonografe Blahoslavom Rozbořilom. Táto mixmediálna koncertná štúdia o bábkovom rozmere rozličných (nielen) hudobných situácií mala podobu tzv. čierneho divadla. Všetci hráči okrem Rozbořila (ktorý plnil v interlúdiách funkciu moderátora akcie) boli odetí v čiernych saténových kostýmoch a takmer neviditeľní, osvetlené zostali len drevené bábky za hudobnými nástrojmi a projekčné plátno. V introdukcii po paralelnom štyriapolminútovom rachote hudby z MTV a komerčných rádii zazneli skladby 4'33'' Johna Cagea a *Sculpture Musicale* Marcela Duchampa – obe v interpretácii veľkých drevených bábok sediačich za hudobnými nástrojmi. Celé dielo bolo tematicky venované o. i. okruhu umelcov okolo brnianskeho časopisu Ticho: súčasník hudby, ktorý v tom čase vydávala Skleněná lou-ka. Rozbořil sémantický rozmer predstavenia zadefinoval výrokom „*Nejen loutky jako nástroje, ale taky nástroje jako loutky*“, čím v podstate demaskoval každú instrumentálnu hudbu ako „*bábkový režim zvuku*“... Celé toto čierne intermediálne bábkovo-hudobné divadlo v duchu vyvracania postmoderných kliše zakončil kolektívny rachot *Minúta hluku za padlé bábky*.⁷

Ešte v ten istý večer v rámci pomyselnej „after párty“ vystúpila s programom *Techno s lidskou tváří* dvojica antídídzejov

DJ Šuba (živé elektronické perkusie a trombón) & **DJ Rozboř** (fyziofonograf) (obaja CZ). Ich dunivé – citujeme umelcov – „(anti) koncepční disco“ rozochvelo útroby všetkých účastníkov nezvyčajného setu nepravidelnosťou rytmov a noisovým kvílením.

Celý druhý deň festivalu 15. 12. 2000 zaplnila bizarná konceptuálne divadelná feéria s názvom *Lengow & He^{re}rme^{ar}s Meet Teatro Carnevalp: Matamorfózy* spomínaného dua **Lengow & He^{re}rme^{ar}s** (SK) s rôznymi (ne)prítomnými hosťami. Mnohé už napovedal podtitul *Sonátu o tvaroch zmenených do nových tiel nás pudí spievať nadšený duch* – s podstatnou poznámkou pre divákov, že pôjde o „bábkovo-hudobno-filozofickú interpretáciu mýtov brazílskych indiánov“. Neprekvapilo preto, že k uskutočneniu svojich zámerov si tento konceptuálny tandem na pomedzí (ne)diskurzívneho prizval marionetové divadielko **Juraja Hamara** (SK). Texty štrukturálneho antropológa C. Léviho-Straussa a filozofa postmodernizmu J.-F. Lyotarda písané naživo *He^{re}rme^{ar}som* boli prenášané naživo na projekčné plátno z „prehistorického“ internetu (prenosovou rýchlosťou približne 100kb/min.). Netreba však zabudnúť ani na synchronne prehrávanú hlasitú minimalistickú hudbu „ghost composer“ Philla Niblocka (USA), resp. na videoperformanciu Ottokara Chudobu (A) v hľadáčku videokamery kolujúcej v publiku. Lengow & He^{re}rme^{ar}s dotvárali jednotlivé obrazy svojimi tematickými performansiami a do dôsledkov dovŕšili pointu celého SOUND OFF *Pupanimart-u* na prelome tisícročí.

Poznámka na záver: Viac než hodinové lévi-straussovské premieňanie ľudského na svinské vyústilo do „kanibalistického“ pojedania bravčového mäsa. Kdekto si rád zahryzol, ponúkanou zabíjačkou nepohrdlo totiž ani obecenstvo.

⁷ Zvukový záznam z *Animácie Ticha*... vyšiel na CD tÉóRia OтраSu: *Bábkový režim zvuku* (Animartis, 2002) a v reedícii na CD kompilácii Julo Fujak: *Rarity v re(tro)spekíve L* (Vlna, 2016).

■ □ Lengow & He^{re}rme^{ar}s

□ ■ Peter „Varso“ Varsavik

■ □ tÉóRia OtraSu

□ ■ Lengow & He^verme^{ar}s & Teatro Carnevalo

■ □ Michael Delia

□ ■ Tom Walsh

□ □ Jon Rose

■ DJ Shuba & DJ Rozboř

■ Jon Rose & Veryan Weston

2001

Jedna z najzaujímavejších osobností európskej improvizovanej hudby, nekonvenčný hráč na štvrttónovej trúbke **Franz Hautzinger** (A), zavítala do nitrianskej internetovej kaviarne Subterra 25. 4. 2001. Svojho času pedagóg na Hudobnej akadémii vo Viedni, venujúci sa analýze dodekafonických a serialistických kompozičných technik, presedlal postupne do oblasti testovania krajných artikulčných možností svojho nástroja. Bolo to u neho (v 80. rokoch minulého storočia) vynútené zdravotnými problémami súvisiacimi s úplnou stratou citlivosti v perách (čo trubkára zvyčajne doslova vyradí z hry). Vtedy sa začal z núdze venovať vynachádzaniu rôznych dychových technik a fúkaniu do korpusu trúbky, dokonca i bez taktilného kontaktu s nátrubkom. Ich škálu rozvinul do nebývalej šírky a pestrosti a neprestal ich vo svojej hre využívať ani po uzdravení. Navyše začal vytvárať veľmi invenčné (kali)grafické partitúry⁸, ktoré inkorporoval ako „lyotardovské ‘operátory’“ (J. Cseres) vo svojej neidiomatickej improvizovanej hudbe. Na vystúpení Hautzinger demonštroval svoj prístup prevažne v introvertných polohách v diapazóne spomenutých, ako aj na mieste vytváraných spôsobov tvarovania zvukov, tónov a vzduchových chvení.

Večer 23. 5. 2001 sa v hlavnej sále SDN po prvýkrát predstavil hráč na klávesových nástrojoch a skladateľ, legendárna postava slovenskej hudobnej kultúry **Marián Varga** (SK). Keďže z pôvodne zamýšľaného spoločného dua s Vladimírom Godárom na cembale/klavíri pre zdravotnú indispozíciu zišlo, Varga oslovil na spoluprácu

Jula Fujaka (klavír, bicie, sláčiková basgitarra), ktorý prizval aj hráčov tEóRie OtraSu Davida Šubíka (pozauna a procesorové perkusie) a Petra Varsa (pozemná gitara) do introdukcie a v kóde koncertu. Marián Varga sa pre niekoho možno paradoxne nepredstavil známymi skladbami z obdobia zoskupenia Collegium Musicum, ale novými motívami, ako aj voľnými improvizáciami o. i. na rôzne témy Bartóka či Šostakoviča. Vystúpenie bolo obohatené spoločnými variáciami na dvoch klaviatúrach v skladbe Žltá lalia s Fujakom. Koncert sa stretol s veľkým úspechom, čoho dokladom boli spoločné prídavky v duchu nepredvídateľnej kolektívnej improvizácie.⁹

O mesiac neskôr (20. 6. 2001) sa v divadelnom klube/čitárni SDN mohli diváci konfrontovať s nemenej známou tvárou československej hudobnej scény **Vladimírom Mertom** (CZ), renesančným umelcom, spevákom, folkovým básnikom, gitaristom i lutnistom. Jeho letný – takmer trojhodinový(!) – recitál nepozostával len z piesní a balád, ale vo výraznej miere i z improvizovaného muzicírovania, v ktorom využíval aj podnety z publika (lyrické i popevkové). V ponúknutom formáte voľných improvizácií sa Merta v rámci žánru folkovej i nefolkovej piesne i preludovania cítil „ako ryba vo vode“.

Jesennú časť celoročného programu Hermovho ucha v Nitre otvoril 3. 10. 2001 výnimočný koncert alternatívnej transžánrovej skupiny **PALINCKX** (NL/UK), ktorá poetiku svojej „free link music“ v tom čase sama charakterizovala ako „sladšiu než hluk, hlasnejšiu než uspávanky a vonkoncom nie uhladenú ako jazz“. V zostave Jacq Palinckx (gitara, kompozície), Han Buhrs III (spev), Bert Palinckx (kontrabas), Alan „Gunga“ Purves (bicie, perkusie) a DJ DNA

⁸ Kniha Hautzingerových grafických partitúr s názvom *Gomberg* vyšla na Slovensku hneď v nasledujúcom roku vďaka Jozefovi Cseresovi (Kassák Centre for Intermedia Creativity, 2002).

⁹ Záznam z uvedeného koncertu je súčasťou CD Marián Varga & tEóRia OtraSu: *Hudobné happeningy* (Hevhetia, 2018).

alias DoNotAsk (gramofóny) odohralo toto zoskupenie strhujúci repertoár obsahujúci aj sekvencie z hudobného divadla *Henry's Triumvirate (15 Scenes about a Threesome Man)*. Tento intermediálny „divoký mix lyrizmu a poklesnutej komédie“ (H. Buhrs) je inšpirovaný básňami Johna Berrymana – a Jacq Palincx, autor hudby, sa Henryho trojtvárnosti zmocnil príznačným spôsobom: rôzne kompozičné prístupy vystavil svojej mutačnej heretickej alchýmii, ktorá občas akoby stierala hranice medzi nakomponovanými sekvenciami a hudobným happeningom; vo vzájomnej konfrontácii obracal naruby be-bop, hard rock, abstraktné plochy súčasnej vážnej hudby alebo štylizované „rollingstoneovské“ popevky. Bonusom na záver bola opäť skupina **Zloději uší/The Earthieves** (CZ/SK) s niektorými hosťujúcimi hráčmi z Palincx, a to pre fluktuáciu jedného z hráčov skupiny. (Obe zoskupenia následne ukončili svoje spoločné stredoeurópske turné na veľkom festivale Big Ear v Budapešti.)

Následne 23. 11. 2001 navštívil Nitru jeden z najosobitejších predstaviteľov vtedajšej európskej experimentálnej gitarovej hudby **Erhard Hirt** (D). Pôsobil v rozmanitých hudobných projektoch kvarteta Xpact ako King Übü orchestra, spolupracoval s celou plejádou významných osobností improvizovanej hudby – Derekom Baileyom, Hansom Reichelom, Johnom Russelom, Lolom Coxhillom, Philom Mintonom či Johnom Butcherom a i. Nitrianske publikum sa asi po prvýkrát mohlo konfrontovať s preparovaním elektrickej gitary, ako aj perkusívnymi a tzv. table technikami hry na spôsob Keitha Rowea. V závere introvertného večera si Hirt ako hosťa prizval na spoločnú improvizáciu DJ Fera z tEóRie OtraSu.

Záver onoho roka 14. 12. 2001 v suteréne SDN patril veľmi zaujímavému predstaviteľovi brnianskej nekonvenčnej umelec-

kej scény **Petrovi Hrbáčovi** (CZ), botanikovi zdanlivo obyčajných tráv a burín, svojskému literátovi a hráčovi na syntetizátore previazanom s dobovým osobným počítačom. V prvej časti programu *Vzpomínání není jenom vzadu* nezvyčajne invenčne sklbil premietanie diapozitívov s detailmi rôznych rastlín a bylín, čítanie úryvkov zo svojich kníh i poviedok a bizarnú hru na spomínaných klávesoch. Hrbáč pristupoval k syntetizátorom prepojeným s počítačovou technológiou spôsobom nie nepodobným jeho fascinácii svetom zdanlivo najobyčajnejšej flóry. V jednom zo svojich textov hovorí: „*Třebaže někomu botanika může oprávněně připadat jako poměrně suchopárná věda, ve skutečnosti je s to rozmnožit mystický zážitek z přírodní reality. (...) Když ze sebe můj syntík vysype digitální smetí, cinkaje, huče, rezonuje, pískaje a duně, není to hudba klasická... (...) zvuky syntezátorů jsou nezřídka umělé, chemické, studené a dají se zneužívat v neuvěřitelně stupidních adaptacích popových. Ale podobně jako umělý systém taxonomické klasifikace pomáhají v orientaci v pozoruhodně proměnlivém světě. (...) Ty digitální zvuky tu nejsou milióny let jako zběhovce či duby. Nicméně jsou také mnohdy tajemné a nepopsatelné jako rostliny.*“¹⁰ V druhej polovici večera prezentoval svoje hudobné diela, ktoré uvádzal autorským čítaním poviedok a básní. Dvojdielna syntetizátorová symfónia *Kmínový chlapeček* (viažuca sa k poviedke *Pan vedoucí* z knihy *Kalhotový pahýl*) patrila k tomu najsilnejšiemu, čo bolo u nás možné v tomto žánri v tom čase počuť. Označenie „hrbáč české hudby“ Zdenka Plachého na jeho adresu platilo len do istej miery, celý večer v podzemí klubu Subterra totiž svedčil o nedefinovateľnosti zvláštnej presahovosti Hrbáčovej trojjedinečnosti obrazu, slova a hudby.

- □ Franz Hautzinger
- ■ Vladimír Merta
- □ Marián Varga & tEóRia OtraSu
-

¹⁰ Hrbáč, Petr: *O rostlinách a syntezátorech*. In: Ticho – současník hudby. Brno, č. 4 – 5/97, s. 26 – 27.

- Erhard Hirt
- Petr Hrbáč
- Palincx

2002

V zadnom „trakte“ sály Tatra SDN sa 23. 2. 2002 spojili a premiešali hráči z dvoch zoskupení z veľkomoravského pomedzia – tEóRie OtráSu (SK/CZ) a Last Minute (SK) – v bizarnej jam session pri príležitosti „krstu“ prvej CD kompilácie *Hermovo ucho na prelome miléníí 1999 – 2001* (OZ Animartis 2002), ktorá prierezovo zmapovala prvé sezóny cyklu autentickými nahrávkami z jeho rôznych podujatí.

V klube Subterra SDN v Nitre sa 22. 3. 2002 uskutočnil aj koncert experimentálneho umelca z Budapešti **Pála Tótha** (HUN), známeho aj pod pseudonymom én. Tento agilný predstaviteľ tamojšej scény, o. i. člen The Sonic Cathering Bandu, uviedol multimix vzájomne poprepájaných CD prehrávačov so vzorkami rôznych žánrov a proveniencie, ktoré v živom, nepredvídateľnom sete konvertoval a transformoval. Názov tohto taxonomicky neuchopiteľného digitálneho DJ-stva znel *Self Organized Chaos Op. 20322*. V časopriestorovom kontexte nezavinených technických zlyhaní (ktoré vedel Tóth vtípnne recyklovať) a občasného sprievodu svrčka v potrubí vyznel tento opus veľmi podnetne.

Následne 13. 4. 2002 došlo v rovnakých priestoroch k živej prezentácii nezávislého vydavateľstva Slnko records, a to formou dvojkoncertu **Martin Burlas + Šina** (obaja SK) a skupiny **Dlhé diely** (SK, premenovanej neskoršie na Longital). Dvojica v podobe renomovaného skladateľa súčasnej hudby, resp. iniciátora viacerých slovenských hudobných alternatív M. Burlasa a v tom čase novej tváre ženskej piesňovej tvorby Šiny prezentovala svoj projekt *Master a Margaréta*, kombinujúci fragmenty digitálnej elektroniky, akustického klavíra a spevu. Koncert skupiny Dlhé diely, ktorú viedol gitarista Dano Salontay, spolu so Šinou priniesol nezvyčajný piesňový repertoár. Po koncerte obaja predstavili svoje spomínané

vydavateľstvo produkujúce metódou DIY rôzne tituly slovenskej progresívnej nekonvenčnej hudby (J. B. Kladiva, S. Soloviča a i.).

V čítárni SDN vystúpil 13. 6. 2002 hudobný skladateľ, kontroverzný divadelný režisér, iniciátor a koordinátor bizarných intermedialných projektov a hlavný *spiritus agens* Sklenenej louky v Brne **Zdenek Plachý** (CZ). V úvode formou prednášky predstavil svoju skladbu *Hvězda* s podtitulom *Dialog s hudební mládeží* (1987) v interpretácii vojenskej Posádkovej hudby Brno. Zaujímavosťou nebolo len to, že každú stranu jej partitúry pretínala päťcípá hviezda prerušujúca rôznym spôsobom línie orchestrálnych partov scelsiovských interferencií, ale aj to, že bola ako Plachého diplomová práca na JAMU v Brne na konci 80. rokov minulého storočia v čase tzv. normalizácie zviazaná do veľkých plechových dosiek s priskrutkovanou socialistickou hviezdou. Na základe toho nebola ani pripustená na obhajobu a Plachý bol zo štúdia okamžite vylúčený... Autor takých neopakovateľných, svojou poetikou i ťažko definovateľných transmediálnych diel ako *Poslech habrovského lesa* (1995), *Stmívání v lomu* (1996) a spolu s Josefom Daněkom *Přespolní mše* (1997), *Od GM do MG či Těžké doby bez taktu* (1997), resp. *Doprovodní soubor* (1998) však predstavil v Nitre najmä poetiku mystifikačných dokumentárnych filmov spätých s okruhom umelcov známym ako Střežený Parnas.

V druhej polovici večera vystúpil Plachý ako hosť programu experimentálneho básnika a prozaika Petra Macsovszkého a hudobného komprovizátora Júliusa Fujaka **Trokolo: beh fikivity** (SK), pozostávajúceho z koláže replík, verbálno-gestických akcií a hudobných skladieb. Okrem nich ho spoluutvárali aj Martin Kalinka (bezpražcová basgitarra) a DJ Fero (gramofóny).

Po letnej prestávke patrila 20. 9. 2002 Tatra sála SDN alternatívnej rockovej skupine **Chiki liki tu-a** (SK), ktorá sa v tom čase stávala čoraz populárnejšou nielen vďaka svojim recesistickým

hitom (napr. *Láska moja de si?*) a parodickej anti-show, ale aj trpko smiešnym absurdným textom basgitaristu a speváka Martina Višňovského interpretovaným mutujúco exaltovaným hlasom. Dodnes ide o jednu z najúspešnejších slovenských nekonvenčných rockových skupín aj na zahraničných pódioch.

V zadnej časti tej istej sály sa 12. 12. 2002 mohlo publikum konfrontovať s komorným kvartetom **Požoň sentimentál** (SK), ktoré vzniklo z iniciatívy skladateľa Marka Piačeka (flauta). Spoločne s Petrom Zagárom (piano), Ľubomírom Burgrom (husle) a Borisom Lenkom (akordeón) v ňom oživovali tradíciu muzicírovania kaviarenskej, resp. pouličnej hudby starého multietnického Prešporka. Ich štylizované skladby sa vyznačovali zvláštnou retropoetikou, čiže symbiózou programovej „poklesnutosti a kultivovanej rafinovanosti“ (J. Šťastný), vrátane parodických polôh reinterpretujúcich hity postmodernej svetovej pop-music.

■ □ Pál Tóth

□ ■ Zdenek Plachý

■□ Chiki liki tu-a

□■ Požoň sentimentál

2003

Tento rok sa začal v nitrianskom Hermovom uchu s istým oneskorením, no o to viac podujatí sa v rámci neho uskutočnilo. V oponou oddelenej časti spomínanej Tatra sály SND mal 15. 5. 2003 svoj sólový recitál **Jan Kavan** (CZ). Tento violončelista orientovaný primárne na nekonvenčnú tzv. vážnu hudbu, osobitý skladateľ hudby v intermediálnych presahoch a o. i. tiež tvorca videohier novej generácie či špičkový IT odborník sa predstavil sériou svojich kompozícií, improvizácií, ako aj skladbami so sémantickými odkazmi na tvorbu zoskupení, v ktorých dlhodobo pôsobí (Metamorphosis, Ensemble Marijan, tEóRia OтраSu).

Následne 19. 6. 2003 sa v uvedenej sále udial iný, v mnohých ohľadoch odlišný sólový koncert neprehliadnuteľného gitaristu a skladateľa **Andreja Šebana** (SK), člena ťažiskových skupín slovenskej scény Demikát, Banket, Free Faces, spoluhráča Deža Ursinyho a Mariána Vargu. Išlo o jednu z jeho prvých voľnejších solitérnych verejných prezentácií, v ktorej okrem bohato využívanej elektroniky popustil uzdu svojej fantázii použitím zvukových predmetov vrátane miniventilátora a iných zvukových objektov na strunníku svojho nástroja.

Na jeseň 26. 9. 2003 sa nielen v Hermovom uchu, ale zároveň aj v rámci festivalu Divadelná Nitra objavil opäť **Marián Varga** (SK), tentoraz v Aule Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. V porovnaní so spomínaným vystúpením o dva roky skôr Varga odohral odlišný repertoár opierajúci sa primárne o jeho v tom čase vydaný album *Solo in Concert* pozostávajúci z mnohých koncízne zmutovaných, neraz lakonických modelových citácií v prie-

reze hudobných dejín od J. S. Bacha, A. Vivaldiho až po B. Bartóka, D. Šostakoviča alebo jeho učiteľa J. Cikkera. V závere prišiel rad aj na jeho povestné neviazané improvizácie.

Ďalším umelcom, ktorý sa vrátil po istom čase do Nitry, bol pozaunista a skladateľ Tom Walsh, a to 8. 10. 2003 so svojim zoskupením **Walsh Trio** (CAN/HUN). Okrem neho ho tvorili prominentní spoluhráči od našich južných susedov Mátyás Szandai (kontrabas) a Elemér Balázs (bicie), a to v období realizácie ich projektu *Phat Hed*. V divadelnom klube čítarne SDN predviedli špičkový set progresívneho akustického jazzu s „odskokmi“ do vód neidiomatickej improvizácie.¹¹

V intenciách dramaturgie prevažne sólových koncertov v uvedenom roku sa v nitrianskej Synagóge 17. 10. 2003 uskutočnil recitál ďalšieho osobitého violončelistu **Jozefa Luptáka** (SK), spoluzakladateľa komorného súboru Opera Aperta a umeleckého riaditeľa renomovaného medzinárodného festivalu Konvergenzie v Bratislave, ktorý uviedol množstvo diel našich i zahraničných skladateľov vo svetových premiérach. Počas tohto večera sa prezentoval nielen ako vyhľadávaný interpret výberom zo svojho širokého repertoáru súčasnej hudby, ale uviedol i vlastné poloimprovizované etudy, využívajúce simultánnu hru na violončele, rytmizovaný „mini beat box“ a spev. Výťažok zo vstupného, ako aj celý koncert bol venovaný vznikajúcemu domu Hospic v Brezovom háji v Nitre pre seniorov v paliatívnej starostlivosti.

OZ Animartis a Filmový klub pri ÚLUK FF UKF v Nitre už roku 2002 začali s organizovaním premietania nemých čiernobielych filmov v univerzitnej aule so živým nekonvenčným hudobným sprievodom, *pars pro toto* možno spomenúť úspešný projekt komprovizovanej hudby tEóRie OтраSu k legendárnemu expresionistickému

¹¹ Nahrávky dvoch skladieb z tohto koncertu *Drunk Man a Nitra Oxide* sa ocitli aj na CD Tom Walsh & Steve Swell: *Phat Hed* (ombú/Contextural Music, 2004).

hororu *Nosferatu* režiséra F. W. Murnaua (1922). 18. 11. 2003 došlo k ďalšiemu experimentálnemu pokusu hudobne dotvoriť tentoraz dvojhodinovú epopeju *Greed* pioniera naturalistického filmu E. von Stroheima (1924), a to riadenými improvizáciami elektroakustického kvarteta **MM4** (A/D/CZ). Tvorili ho Hans W. Koch (live sampling, rádio), Bettina Wenzelová (spev), Josef Novotny (klávesy, elektronika) a David Šubík (klávesy, elektronika, hlas), pričom autor celkovej koncepcie H. W. Koch sa rozhodol prizvať na spoluprácu aj Julia Fuka (polopreparovaný klavír) a Petra Šimánskeho (elektrická gitara). Hudobno-kompozičná stratégia spočívala v rozdelení hráčov do dvoch sekcií (elektronickej a akustickej), ktoré vzájomne – podľa určeného plánu, meniaceho sa vždy po dvoch minútach – intuitívne improvizovali v rôznych kombináciách (duo, trio, kvarteto, kvinteto, sólové zadržanie zvuku, ale aj dvojminútové tichá). Využitá bola súbežná i sukcesívna kombinácia dvoch prístupov: autonómneho, úplne nezávislého od filmového diania (Koch, Šubík a Novotny boli otočení chrbtom k plátnu) a ilustratívneho (Wenzelová, Šimánsky a Fuka, naopak, plátno pozorne sledovali a reagovali naň).

Pozvanie účinkovať v *Hermovom uchu* v Nitre prijala 27. 11. 2003 významná osobnosť svetovej hudobnej scény, virtuózna hráčka na akustických i digitálnych perkusiách, bicích a marimbe, skladateľka, nositeľka ceny UNESCO v kategórii „Performing Arts“ **Amy Knolesová** (USA). Ide predovšetkým o spoluzakladateľku a dlhoročnú umeleckú vedúcu špičkového telesa The California EAR Unit, ktoré priamo spolupracovalo s takými významnými autormi ako John Cage, Morton Feldman, Frank Zappa, John Adams, Elliot Carter, Steve Reich, Louis Andriessen, Fred Frith a i. Amy Knolesová vytvárala audiálnu, hudobne prekomponovanú koláž pozostávajúcu zo zvukových zdrojov rozmanitej proveniencie – ľudí a detí z ulíc Los Angeles, divadelnej skupiny tamojšieho neuropsychiatrického inštitútu, vtákov, hlasov básnikov Ch. Bukowského, D. MacLvera a i.

Jednotlivé kompozície pochádzali prevažne z jej dvoch albumov *2 x 10 x 10 x 10 + 1* a *Men in the Cities* z prelomu tisícročí. Jej sugestívne vystúpenie komplementárne dopĺňal fotograf a videograf **Richard Hines** (USA), ktorý editoval obrazové vzorky interaktívne prepojené s hudobnými impulzmi na premietacom plátne. Išlo o nezabudnuteľný zážitok a jeden z „high-lightov“ celého cyklu v piatom roku jeho trvania.

Jeho súčasťou, ako už bolo naznačené, sa stávali postupne aj prezentácie alebo prednášky významných osobností umeleckej hudobno-intermediálnej scény. V posluchárni ÚLUK FF UKF v Nitre sa 12. 12. 2003 mohla akademická obec, ale i verejnosť oboznámiť s experimentálnou hudbou a ukázkami z nekonvenčných filmov **Petra Stricklanda** (UK), člena spomenutej avantgardnej medzinárodnej sound-artovej skupiny The Sonic Cathering Band, a to za jeho osobnej účasti. Strickland predstavil a odborne explikoval niekoľko konceptuálnych vzoriek *music concrète* tohto zoskupenia, o. i. syčanie plynového variča či amplifikované zvuky príprav rozmanitých jedál alebo ich rozkladu. Nemalý záujem vzbudili aj jeho bizarné humorné krátkometrážne filmy, pochádzajúce z maďarsko-slovenského pomedzia. Peter Strickland sa, mimochodom, neskoršie preslávil ako režisér celovečerných filmov (*Berberian Sound Studio*, 2012) alebo videozáznamu projektu *Biophilia Live* (2014) svetoznámej islandskej speváčky a skladateľky Björk.

■□ Amy Knoles

□■ Jan Kavan

 Jozef Lupták

 Andrej Šeban

 Walsh Trio

2004

Synagóga v Nitre sa stala 31. 3. 2004 svedkom výnimočného komorného koncertu dua **Jon Rose** (UK/AUS) & **Veryan Weston** (UK), ktoré v Hermovom uchu už vystúpilo, no v tomto priestore sa rozhodli uviesť radikálne nový program. Rose nielen na husliach, ale aj na barokovej viole „bird“ (s ďalšími tromi rezonančnými strunami pod hmatníkom nástroja) a Weston na zapožičanom vidieckom chrámovom harmóniu a malom harspichorde testovali v rámci svojej neidiomaticky voľnej improvizovanej hudby nebývalé, po dlhý čas vlastne zabudnuté možnosti rôznych typov prirodzeného ladenia (ktoré boli od baroka v euroatlantickom priestore na dlhé tri storočia vytlačené z diania hudobných dejín temperovaným ladením). Ich presne hodinu trvajúca fascinujúca improvizácia len pri svetle niekoľkých sviečok v akustike dlho preznievajúcich tónov a zvukov nástrojov bola meditatívna i strhujúca. V prídavkoch kontrastne zaznela zmes talianskych a maďarských populárnych melódií. Viac o tejto umeleckej etape spolupráce Rosea a Westona nesúcej polyvalentný názov *Temperament* sa dozviete z Roseovej webovej stránky (jonroseweb.com/f_projects_temperament.html), kde na pozadí danej sekcie znie fragment práve z tohto nezabudnuteľného koncertu.

O necelý mesiac (27. 4. 2004) sa mohli potešiť fanúšikovia filmu *Wild at Heart* a seriálu *Twin Peaks* Davida Lyncha, pretože v Tatra sále SND sa svojou ojedinelou elektronickou hudbou, vytváranou naživo digitálnou technológiou novej generácie, prezentoval hudobný a najmä zvukový dizajnér uvedených diel spomínaného veľikána svetovej kinematografie **Kim Cascone** (USA). Roku 1991 opustil filmový priemysel, založil významný label Silent

records a začal sa naplno venovať inovatívnej elektronickej hudbe, využívajúc vo svojej zvukotvorbe pre umelecké videohry tzv. algoritmické syntézy. Osamotený na pódiu, osvetlený v tme len bodovým reflektorom vo farebnom tóne „blue velvet“, sa vo svojej impozantnej laptopovej performancii *Tropes & Sequences* zamerail na remix a extenziu odkazu elektroakustických diel lannisa Xenakisa a Pauline Oliverosovej v snahe usúvzťažniť ho s vlastnou víziou electronic music digitálnej éry.

Hneď nasledujúci deň (28. 4. 2004) patril návratu na nitrianske Hermovo pódium výsostne alternatívnej skupine **PALINCKX** (NL/UK) v rámci jej turné *Momentum & Wag*, ktorého názov odkazoval na nový repertoár z rovnomeného albumu vydaného dva roky predtým. V rovnakej zostave ako pred tromi rokmi zožala úspech v Tatra sále SDN vďaka brilantne predvedeným skladbám, siahajúcim od trans-/polyžánrových alúzií na jazz, rock, improvising, hudobný happening až po introvertnú cover verziu Monteverdiho árie *La-scia-te*. Predkapelou bol v tomto prípade nitiansky rock-alternatívny **Napretras** Jula Fujaka (spev, basgitara), Petra Šimánskeho (gitara), Roba Baboša (bicie) s DJ Ferom a. h. (gramofón).

Významný súčasný český skladateľ a hudobník **Peter Graham** alias hlbavý muzikológ a hudobný pedagóg Jaroslav Šťastný v jednej osobe mal 3. 6. 2004 po prednáške na pôde FF UKF v Nitre na tému *K problematice současné české hudby (ve fragmentární komparaci se slovenskou hudbou)* v čitárni SDN prezentáciu, resp. komentované náčuvy svojej hudobnej tvorby. Autor nesmierne zaujímavých prác a kníh (napríklad *Josef Berg a jeho snění*, spomeňme aj jeho nezastupiteľný podiel na preklade ťažiskovej knihy umenia 20. storočia od Johna Cagea *The Silence* do češtiny) a najmä nezvyčajných hudobných diel pútavým spôsobom predostrel niektoré princípy svojej „zenovej“ poetiky tkvejúcej o. i. v princípe „wabi“, čo je japonský výraz pre

krásu, ktorá spočíva v istom druhu nedokonalosti, pominuteľnosti a zámernej neukončenosti.

Sobota 25. 9. 2004 patrila v nitrianskej Synagóge pozoruhodnému akordeonistovi **Borisovi Lenkovi** (SK) a jeho projektu *Plasticity*, ako nazval svoj sólový program kompozícií skladateľov ako John Zorn, Guy Klucevsek, Howard Skempton alebo Ľubomír Burgr, Martin Burlas či Peter Zagar. Išlo de facto o živú prezentáciu jeho úspešného rovnomenného CD albumu, oživenú miestami o súhru s tzv. terénnymi nahrávkami.

V divadelnom klube/čitárni SDN sa 13. 11. 2004 odohral trojkoncert bizarnej alternatívnej rockovej hudby slovensko-moravského pomedzia, a to kapiel **Napretras** (SK), Šramot (SK) a **Zloději uší** (CZ). Kým prvá z nich v zostave Julo Fújak (spev, basgitar), Peter Šimánsky (gitar), Róbert Baboš (bicie) interpretovala svoje (staro)nové kusy, kysucké zoskupenie Šramot bratov Vravníkovcov (spev) a Laca Véggha (gitar) predviedlo nekompromisný multižánrový grand-core-rock a The Earthieves/Zloději uší v tradičnom zložení zahrli svoje hravo groteskné piesne a skladby z pripravovaného albumu *E. T.'s 3* (vydaného *Hermeasom* v jeho vydavateľstve Hermes-Discorbie, 2006).

O dva týždne nato (27. 11. 2004) sa v zadnej časti Tatra sály SDN udial koncert akustickej hudby komorného tria **Chorovod** (CZ/A) v zložení Petra Klementová (flauta), Jan Kavan (violončelo) a Florian Tilzer (preparovaný klavír). Okrem nakomponovaných skladieb členov tria alebo iných autorov (I. Medek, J. Fújak a i.) došiel rad aj na – vzhľadom na rozšírený artikulačný diapazón nástrojov – nezvyčajné improvizácie zoskupenia v nečakaných fúziách a sonoristických kombináciách.

Záver roka bol v decembri v priebehu pár dní naplnený hneď troma podujatiami. Najprv sa 3. 12. 2004 v rovnakých priestoroch udomácnil sólový experimentálny spevák a textár skupiny

Palinckx **Han Burhs III.** (NL). Po vzore Phila Mintona sa takpovediac po svojom originálne oddával rôznym rozšíreným hlasovým technikám, zapájajúc do svojich komprovizovaných prelúdií zvuky malého rádia, zo zubov natiahnutú gumovú strunu plniacu funkciu basovej struny alebo gestickú hudbu dlaní a expresívnej mimiky. Toto hlasovo-pohybové vystúpenie charizmatického Buhrsa III. zanechalo v publiku silný dojem, v samotnom nitrianskom cykle išlo o prvú takto poňatú performanciu založenú len na potenciáli solitérneho experimentálneho hlasu.

O tri dni nato (6. 12. 2004) sa odohral z Hermovej koncepcie zdanlivo trochu vybočujúci koncertný večer dvojice **Jana Lewitová** (spev, viola, harfíčka) & **Vladimír Merta** (tisová lutna, spev, gitar; obaja CZ). V priestoroch synagógy predniesli vlastné interpretácie a úpravy starých židovských sefardských piesní, moravských a slovenských balád i skvostov renesančnej piesňovej literatúry Johna Dowlanda. Popri obdivuhodnom interpretačnom majstrovstve, vernom pôvodnej autenticite výrazu, sa obaja protagonisti miestami pustili aj do voľnejšieho uchopenia daného repertoáru, a to najmä v oblasti starobylej tvorby slovanskej proveniencie zo strednej Európy. Vždy s hlbavým a poučeným komentárom legendárneho predstaviteľa českého folku V. Mertu, ako aj J. Lewitovej, výnimočnej mezzosopranistky a vyhľadávanej hlasovej pedagogičky.

Nasledujúci deň (7. 12. 2004) obidvaja účinkovali ako hostia v ďalšom projekte Júliusa Fújaka a jeho zoskupenia živej komprovizovanej hudby **tÉóRia OtráSu** (SK) k filmu nemej éry *Jánošík* bratov Siakelovcov (1921), a to znovu v Aule UKF v Nitre v organizačnej kooperácii s univerzitným Filmovým klubom. Je málo známe, že vďaka tomuto celovečernému slovenskému dielu sme sa zaradili medzi prvých desať kinematografií na svete, ktoré vytvorili dlhometrážny hraný film, ktorý je, mimochodom, zapísaný do listiny kultúrneho dedičstva UNESCO. tÉóRia OtráSu v zostave Július Fújak

Veryan Weston & Jon Rose

Šramot

Kim Cascone

Boris Lenko

Chorovod

■ ■ Han Buhrs III

□ ■ Jana Lewitová, Vladimír Merta & tEóRia OтраSu: *Jánošík*

(polopreparovaný klavír, sláčikový cimbal, perkusie, drumbl'a, hlas), Jan Kavan (violončelo), DJ Fero (gramofóny) a František Nozdrovický (husle) vedno so spomínanými Mertom (spev, gitara, lutna, fujara, klarinet, píšťala) a Lewitovou (spev, viola, harfíčka) sa oddávali hudobnému (multi)dialogu medzi sebou i s dianím na plátne. Okrem občasných citácií ľudových piesní a niektorých Fujakových predkomponovaných pasáží dochádzalo väčšinou k intuitívnemu muzicírovaniu. Rezultátom špecifickosti tohto druhu komprovizovania – v kontraste alúzií na starú, folklórnu a experimentálnu hudbu – boli nečakané hudobné plochy, čo transponovalo vyznenie archaickej poetiky celého filmu do iných, aktuálnejších polôh.¹²

¹² Zvukový záznam z celého podujatia vyšiel na CDextra tEóRia OтраSu, Jana Lewitová & Vladimír Merta: *Jánošík*. Živá hudba k filmu bratov *Siakeľovcov* (Hevhetia, 2007) aj s videoukážkami. Celý projekt bol uvedený s úspechom viackrát u nás, v Čechách i Nemecku (Filmový klub v Lipsku, 2009) a vo Veľkej Británii (Londýn, Barbican, 2013).

Dejiskom prvého podujatia siedmeho roku Hermovho ucha v Nitre sa stala 9. 4. 2005 opäť Synagóga. Konkrétne išlo o nesmierne zaujímavé hudobno-intermediálne predstavenie dvojice **Amy Knolesovej** (USA) & **Marek Choloniewski** (PL). Publiku známa kalifornská hráčka na perkusiách a digitálnej marimbe sa spojila s krakovským mágom optickej a kinetickej hudobnej elektroniky v projekte *Natural Plastic*, v ktorom okrem hry na svojich nástrojoch a laptopoch pracovali sónický a zároveň vizuálne veľmi pôsobivo s technológiou ovládania zvuku svetlom a pohybom. Za úplnej tmy osvetľovali lampami z rôznych uhlov a v premenlivej intenzite optické senzory na podlahe javiska, spúšťajúce tak bizarne sa prelínajúce elektronické zvukové vlny, doliehajúce k publiku z nainštalovanej kvadrofónnej reprodukčnej sústavy. Podobný princíp využil Choloniewski v sólovom kuse *Face*, keď mal tieto senzory citlivé na každý záchvev svetla na hlave, resp. na sluchách, krku a v ústach. Rozmanito štruktúrovanými pohybmi hlavy a „náletmi“ svetelného lúča zo žiarovky dosiahol pôsobivý účinok prerývania drsných plôch výbuchov, statických tónov a dramatického osvetľovania tváre. V spoločnej kompozícii *Dark & Light Zone*, v kontraste tmy a svetla lampy, boli zas diváci svedkami subtilného alebo náhleho približovania dlaní k strapcu iných senzorov, extrémne citlivých na záchvevy pohybu rúk, teda doslova zvukového sochárstva – priestorového tvarovania a „tesania“ organických elektroakustických „plastík“ (na čo by mohla odkazovať aj jedna rovina sémantiky názvu projektu). Koncert v závere dopĺňali skladby elektronického charakteru s novodobým digitálnym videoartom na projekčnom plátne. Ojedinelý zážitok umocnili tmavé priestory židovskej spirituality.

V dňoch 19. 4. – 21. 4. 2005 sa v rámci cyklu uskutočnili **Tri dni inej hudby – made in SK**, a to po prvýkrát v spolupráci s Nitrianskou galériou v Nitre. Prvý deň patril zástupcom telesa Ensemble Space, ktorými boli klaviristi **Andrea Mudroňová** a **Ivan Šiller** (obaja SK). Títo naši poprední interpreti, zameriavajúci sa na tvorbu súčasných nekonvenčných autorov, uviedli niekoľko osobitých kompozícií pre tzv. štvorročný klavír (zahrnujúc i mladú slovenskú skladateľskú generáciu združenú v zoskupení Soozvuk).

Nasledujúci deň (20. 4. 2005) sa v divadelnom klube SDN predstavilo trio živej elektroniky v intermediálnom presahu k videoartu **OVER4tea** (SK), ktoré tvorili významní tvorcovia našej alternatívnej hudobnej kultúry Ján Boleslav Kladivo (laptop, videoart), Martin Burlas (syntetizátor, laptop) a Daniel Matej (gramofóny a zvukové objekty). V kontexte do istej miery predpripravených rámcov istých štruktúr hudobnej tektoniky sa venovali sónickým improvizáciám previazaným s dianím na plátne, a to napríklad v kompozíciách *Lost Angeles* a *Other Mirrors* (z ich v tom čase aktuálneho rovnomenného CD/DVD projektu, na ktorom hosťoval gitarista Noël Akchoté).

Tretí deň (21. 4. 2005) sa v reprezentačných priestoroch Nitrianskej galérie odohral projekt zvukovo-pohybového happeningu *O-tvor* **Jula Fujaka** (SK) s participáciou študentov a kolegov z ÚLUK FF UKF v Nitre. Po svojej interpretácii legendárnej skladby Johna Cagea 4'33'' za klavirom reinterpretácie využil koncept *Sculpture Musicale* Marcela Duchampa – celá skupina performerov v jeho koordinácii rozozvučala všetky výtvarné objekty, steny, radiátory, hrubé drevené zárubne či parkety dvoch miestností galérie. Akcia nadväzovala na Fujakovu performanciu *O-tvor* 4'33'' v Salóne Nitrianskej galérie a najmä v Koncertnej sále Župného domu dva týždne predtým (sála sa v tom čase nachádzala v dezolátnom stave). Fujak ju týmto aktom symbolicky hudobne opätovne otvoril.

K jej ďalšiemu znovuoživeniu došlo za prítomnosti verejnosti 30. 4. 2005, keď po ouvertúre členov tEóRie OtráSu v Nitrianskej galérii vystúpil v Koncertnej sále violončelista **Jan Kavan** (CZ) – svoje improvizácie hral osamotene na balkóne a publikum mu načúvalo zdola, stojac uprostred jej zdevastovaných útrob.

Po týchto podujatiach symbolicky oživujúcich tento jedinečný koncertný reprezentačný priestor sa v nasledujúcom období uskutočnili viaceré koncerty, resp. prezentácie a návštevy umelcov, ktorých prítomnosť poukazovala na jeho alarmujúci stav – Vrbovských víťazov, komorného telesa The California EAR Unit, Jona Ro-sea, Eufrasia Pratesa, Jozefa Luptáka a i.

V reprezentačných sálach Nitrianskej galérie sa 18. 5. 2005 svojím nezvyčajným rastrom interpretačných a artikulačných techník predviedlo komorné duo tvorené už spomenutou hráčkou **Petrou Klementovou** (CZ, flauta) a **Jánom Riganom** (SK, klarinet). Okrem úvodného hudobného promenádového happeningu interpretovali rozmanité nekonvenčné skladby modernistických i postmoderných skladateľov pre rôzne typy flaut a klarinetov (J. Wyttenbacha, L. Beriu, A. Piñosa, E. Varèsa, H. Villa-Lobosa alebo W. Burkharda).

Vrcholom cyklu v roku 2005 bol v jeho závere týždňový umelecký pobyt významného komorného hudobného telesa **The California EAR Unit** (USA). V zložení Amy Knolesová (marimba, perkusie, bicie nástroje), Dorothy Stoneová (flauta, altová flauta), Erika Duke-Kirkpatricková (violončelo), Vicki Rayová (klavír, syntetizátor), Robin Lorentzová (husle) a Phil O'Connor (klarinet, saxofón) prišlo teleso do Nitry v rámci svojho európskeho turné nielen odohrať výnimočný koncert, ale tiež aktívne sa zúčastniť na viacerých súvisiacich podujatiach (ktoré zorganizovalo OZ Animartis v spolupráci s FF a PgF UKF v Nitre, Nitrianskou galériou, Ponitrianskym múzeom a Mestom Nitra). Toto špičkové zoskupenie zamerané na

interpretáciu a tvorbu nekonvenčnej súčasnej hudby vzniklo roku 1981 na pôde California Institute of Arts (CalArts) v Los Angeles, pričom z temer tridsaťročnej existencie v jeho portfóliu nájdete výhradne inovatívne hudobné, neraz multimediálne projekty rôznych osobností svetovej hudby (ako J. Cage, J. Adams, E. Carter, M. Feldman, S. Reich, F. Zappa, K.-H. Stockhausen, M. Subotnick, L. Andriesen, M. Powell, P. Boulez, F. Frith a i.).

Prvý deň pobytu (27. 11. 2005) sa v divadelnom klube/čítárni udiali náčuvy hudby telesa The California EAR Unit spojené s diskusiou s jeho členmi a so skladateľom Shaunom Naidoom (JAR), ktorý ich sprevádzal. Následne v priestore Tatra klubu SDN došlo k spontánnej jam session niektorých hudobníkov z tohto telesa a mladých nitrianskych kolegov.

Druhý deň (28. 11. 2005) sa na pôde ÚLUK FF UKF v Nitre uskutočnil odborný workshop Amy Knolesovej, o. i. pedagogičky z CalArts v Los Angeles, v rámci ktorého prezentovala nemálo zo svojich intermediálnych umeleckých projektov, ako aj niektoré z etáp existencie EAR Unit, ktorého umeleckou vedúcou bola spolu s Dorothy Stoneovou od jeho vzniku.

Ďalší deň (29. 11. 2005) členovia súboru poskytli hudobno-interpretálny workshop študentom Katedry hudobnej výchovy PgF UKF v Nitre v jednej z jej učební. Viedli ho predovšetkým Phil O'Connor, Dorothy Stoneová, Erika Duke-Kirkpatricková a Vicky Rayová, teda vysokoškolskí hudobní pedagógovia na kalifornských univerzitách. Večer celý EAR Unit podporil úsilie o začatie rekonštrukcie Koncertnej sály Župného domu v Nitre svojím symbolickým nočným hudobným happeningom, realizovaným v jej nevykúrených mrazivých priestoroch, a to v pravidelných rozstupoch v kútoch a na balkóne.

Posledný novembrový deň (30. 11. 2005) sa v Synagóge v Nitre uskutočnil slávnostný koncert The California EAR Unit s die-

lami nielen zahraničných, ale aj našich skladateľov. V úvode uviedli hudobno-intermediálnu skladbu *Squint* Amy Knolesovej (1999) s videoartom Richarda Hinesa. Po nej nasledovala kontroverzná kompozícia Martina Burlasa *Záznam siedmeho dňa* (1993) za jeho osobnej prítomnosti v úprave pre EAR Unit. Spomínaný skladateľ Shaun Naidoo si mohol naživo vypočuť svoju elektroakustickú štúdiu s názvom *Burning the Future* (2005), vytvorenú práve pre tento súbor. Po prestávke jeho členovia v bizarných športových úboroch vedno s Júliusom Fújakom (bicie, klavír) interpretovali časť jeho hudobno-intermediálneho „wrestlingu“ *transPOPpositions!* (2003, rev. 2005) s videoartovou adjustáciou Knolesovej & Hinesa, ktorého americkú premiéru s úspechom odohrali spoločne len dva mesiace predtým v Red Cat Theatre v Los Angeles. Vzápätí zaznela introvertná skladba *Cendres* (1998) od Kaije Saariahovej a temperamentný kus *Go* (2001) Jamesa Sellarsa. Nadšené publikum si na záver vyžiadalo prídavok – známu Zappovu *The Black Page* (1975) v podaní tohto ojedinelého hudobného telesa (opäť s hosťujúcim J. Fújakom). Celý koncert bol zaznamenaný Rádiom Devín, konkrétne pracovníkmi Experimentálneho štúdia Slovenského rozhlasu v Bratislave, a bol následne odvysielaný aj v niektorých krajinách EÚ. Toto pracovisko napokon na konci pobytu realizovalo vo svojich štúdiách rozhovory s členmi EAR Unit i so S. Naidoom. (O dva roky neskôr sa D. Stoneová vrátila do Bratislavy, aby producentsky dohliadla sa nahrávanie kompozícií medzičasom, bohužiaľ, zosnulého manžela S. L. Moskoa Orchestrom Slovenského rozhlasu.)

- □ O-tvor
- ■ Natural Plastic

Jan Kavan: *Otvorenie koncertnej sály*

Julo Fujak: *O-tvor 4'33''*

The California EAR Unit

☐ ☐ Shaun Naidoo
☐ ☒ Amy Knoles

2006

Jar tohto roku bola v znamení veľkej medzinárodnej putovnej výstavy v reprezentačných sálach Nitrianskej galérie s názvom *Hermovo ucho* v kurátorskej koncepcii Jozefa Cseresa (od 21. 4. do 19. 5. 2006). Zhromaždil v nej umelecké diela, neraz unikátne exponáty celej plejády významných osobností našej, no predovšetkým svetovej scény. S mottom *Tolko párov uší a naviac rôzne videnie!* s veľavravným dodatkom „*nie vždy sa vypláca veriť svojim ušiam a spoliehať sa na vlastné oči*“ – o čom mohli návštevníkov presvedčiť výtvy od M. Adamčiaka, S. Ashleyho, M. Behrensa, A. Currana, R. Filu cez *He^{ve}rme^{as}*, S. Ilavského, J. Iršaia, zoskupenie The Lazy Anarchists či A. Lockwoodovú, P. D. Millera, P. Niblocka až po M. O'Haraovú, M. Pallu, K. Rowea, P. Panhyusena, B. Pattersona alebo D. Rittera, Dr. J. Rosenberga, Stelarca, J. Steklíka, Ch. E. Thiena, J. Fujaka či M. Zeta. A to sme vymenovali ani nie tretinu z viac než sedemdesiatich vystavujúcich umelcov, „ktorých spája záujem o citlivé načúvanie zvukom najrozmanitejšieho pôvodu. Ako prelietavý archaický Hermés, aj oni sa s nadhľadom pohybujú v rozmanitých médiách, zámerne prekračujú ich hranice a obratne balansujú na ich

rozmedzí, spochybňujúc ich čistotu i nadvládu“ (Cseres, 2006, s. 1).¹³ Katalóg z výstavy nadobudol napokon podobu unikátnej knihy *Hermes' Ear* so všetkými dielami vystavujúcich autorov, pričom každé bolo doplnené kurátorovými komentármi a aforizmami.

Na vernisáž v prvý deň výstavy si jej kurátor pozval aktérov, z ktorých väčšina na nej svojimi exponátmi či inštaláciami tak tiež participovala. Úvod patril už nitrianskemu publiku známemu Pálovi Tóthovi vystupujúcemu tentoraz len pod pseudonymom én (HUN), a to so svojím setom elektronickej plunder(poly)fónie. Po ňom sa predstavilo nové duo **Postmutants** (SK) Jula Fujaka (klavír, sláčiková basgitar) a DJ Fera (gramofón) s palimpsestovými reinterpretáciami niektorých hudobných tém prvého z nich v transforma(k)čnej improvizácii. Tretím vystúpením bola hudobná performancia **Seppa Gründlera** (A), ktorý, sediac za stolom, zaplneným elektronickými zariadeniami prevažne digitálneho rázu, vytváral v absolútnom pohrúžení abstraktné sonic-artové plochy, značne relativizujúce hranice tradičných ontologických predstáv o hudobnosti a povahe aktuálneho elektronického audiálneho umenia.

Finisáž výstavy sa udiala 19. 5. 2006 v rovnakých priestoroch Nitrianskej galérie za účasti troch performerov. Prví dvaja sa

¹³ Oddá sa citovať viac myšlienok z textu kurátora Jozefa Cseresa: „*Výstava Hermovo ucho prezentuje odlahčeným spôsobom, prostredníctvom metafory starogréckeho boha Herma, aktuálne vizuálne a intermedialne reprezentácie vzťahu medzi zvukom a obrazom. Ako je známe z mýtov, Hermés bol posol bohov, sprievodca duší do záhrobia, ľstivý patrón pastierov, obchodníkov, ale aj zlodějov, podvodníkov, dobrodruhov a iných asociálov. Napriek tomu, že zostrojil prvé hudobné nástroje – lýru a píšťalu –, nestal sa oficiálnym bohom múzických umení. Radšej ich vymenil so starším bratom Apolónom za „užitočnejšie“ predmety a kompetencie. Tie mu potom spolu s ďalšími vynálezmi (abeceda, astronómia, hra v kocky i umenie z nich veštiť) umožnili neustále žonglovanie so symbolmi a významami, preklzávanie medzi médiami a textami a dekonštrukciu možnosti čistého média. Trickster Hermés bol skrátka prvý známy prostriedok (v deleuzovskom význame tohto slova); zabezpečoval textový metabolizmus medzi profánnou a sakrálnou sférou, medzi krypto- a epi-, medzi vedomím a podvedomím, medzi diskurzívnou a nediskurzívnou reflexiou. Možno v ňom preto vidieť dokonale stelesnenie tézy anything goes, ktorú dôsledne naplňal v podstatne konzervatívnejších podmienkach, než v akých operuje liberalizmus našej postmodernej situácie“ (Cseres, 2006, s. 2).*

vyznačovali akcentom na primárne hudobnú, kým tretí skôr na situačno-pohybovú akosť výrazu. Experimentálny spevák a hlasový „brikolér“ **Jean-Michel van Schouwborg** (BEL) s **Michaleom Deliom** (USA), hráčom na polkruhový krytom ozvučenej mbire, vytvorili vtípne sugestívnu akustickú koláž, po ktorej nasledovala jedinečná performačná etuda **Seijia Shimodu** (JAP), tkvejúca v pohybovej body-artovej štúdii s viacerými ázijskými drevenými jedálnymi paličkami.

Nitru navštívil 27. 9. 2006 hudobný semiotik a skladateľ elektronickej hudby **Eufrazio Prates** z Ria de Janeiro (BRA). Popoludní predniesol pre študentov a kolegov v ÚLUK FF UKF prednášku *HoloFractal Music*, v ktorej sa venoval princípom svojej holistickej hudobnej estetiky nadväzujúcej na H. J. Koellreutera, svojho učiteľa: relativite (fraktálnosti, nelineárnosti, korela(k)tivite), komplementarite autora a poslucháča i rôznych spolučiniteľov hudobnej situácie, akauzalite, nepredvídateľnosti (absencii vektorového rozvíjania) a multidimenzionalite, resp. všeprenikavosti. V podvečerom vystúpení nazvanom *Mutations...*, ktoré sa konalo aj v rámci off programu festivalu Divadelná Nitra, predviedol Prates v Nitrianskej galérii tenznú kombináciu holofraktálnej elektroakustickej hudby, recitácie istých pasáží zo staročínskeho traktátu *Knihy premien: I-ťing* a počítačom riadeného videoartu.

Takmer do roka a do dňa 17. 11. 2006 sa na nitriansku scénu Hermovho ucha do Tatra sály SDN vrátila **Amy Knolesová** (USA) tentoraz s iným intermediálnym umeleckým projektom *Sacred Cow* s nekonvenčným tanečníkom štýlu butó **Michaelom Sakamotom** (USA/JAP). Jej bizarné komprovizácie na digitálnej marimbe, octopadoch a prekomponovaných počítačových plochách tvorili bázu pre moderné poňatie špecifickej poetiky expresívnych pohybov tohto tanečníka, pričom minivideokamera na statíve snímala jeho pohyby v rôznych metamorfózach na projekčné plátno. Išlo o ne-

zabudnuteľne pôsobivú konfrontáciu postmoderného hudobného myslenia a transformácií pradávného tanca japonskej kultúry. (Po predstavení sa konal „krst“ DVD *transPOsitions! – Live in L. A.* Jula Fujaka & The California EAR Unit, Hevhetia, 2006).

- ■ Z vernisáže výstavy *Hermes'Ear*
- ■ Paul Panhuysen: *L'univers du gadget*
- ■ He^{ve}rme^as: *Earoica*

Petra Kučerová: *Ear*

Michael Delia & Jean-Michel van Schouwburg

Seppo Gründler

Eurasio Prates

Michael Sakamoto & Amy Knoles

2007

Český hudobný skladateľ a významný pedagóg na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne **Ivo Medek** (CZ), ktorý patril k úplne prvým účinkujúcim Hermovho ucha v Nitre, sa po viac ako ôsmich rokoch 28. 2. 2007 prezentoval v Nitrianskej galérii svojimi rôznymi hudobno-intermediálnymi dielami. Ich uvedenie bolo spojené s jeho prednáškou a audiovizuálnymi ukážkami. V závere spoločne so skladateľkou **Markétou Dvořákovou** (CZ) v úlohe interpretky predviedli Medkovu poloprovizovanú situačnú štúdiu pre „štvorročný klavír“, využívajúc bohatý register tzv. rozšírených hracích techník nielen na klaviatúre, ale aj v samotnom strunníku a korpuse nástroja.

V Sieni Konštantína Filozofa UKF v Nitre sa 12. 4. 2007 uskutočnilo významné medzinárodné sympóziu *Convergences and Divergences of Existential Semiotics* za účasti predsedu IASS Eera Tarastiho (FIN), významnej hudobnej semiotičky Jarmily Doubravovej (CZ) a ďalších odborníkov z Francúzska, Poľska a ÚLUK FF UKF (podujatie sa konalo pri príležitosti 40. výročia prvých (zakladajúcich) seminárov tohto pracoviska). Umelecký program sympózia v rámci Hermovho ucha v Nitre tvorili vystúpenie dvojice Július Fújak (klavír) a Jozef Lupták (violončelo, obaja SK) v Reprezentačných sálach Nitrianskej galérie (NG) a projekcia umeleckého videodokumentu *Sama Ludivine Allegue*ovej (F), intermediálnej výtvarníčky, účastníčky sympózia z parížskej univerzity Sorbona. Dielo s hudbou tuniskej skladateľky a speváčky Iman Tnaniovej v podaní dua Kar-taj tematicky odkazuje na zvláštny tanec na mieste sa krútiaceho dervíša, ktorý v 13. storočí vytvoril perzský básnik Rumi, ako spôsobu nadobudnutia zmeneného stavu vedomia. Allegueová ho dávala do súvislosti so súfizmom, perzským maliarstvom, poéziou i s fi-

lozofiou iránskeho stredovekého mysliteľa Sohrawardiho a jeho pojmami ne-miesta i ne-časovosti, pričom v tomto prípade nešlo o dokumentárny film, ale o pokus sprostredkovať divákovi zážitok transcendovania a dematerializácie tela. Kódou večera bolo vystúpenie violončelistu **Jozefa Luptáka** v tom čase ešte stále zdevastovanej Koncertnej sále Župného domu v Nitre, kam sa publikum, v ktorom okrem účastníkov sympózia nechýbal ani veľvyslanec Fínskej republiky R. Viemerö s manželkou, premiestnilo z galérie. Ťažisko Luptákovho pohrúžene predvedeného repertoáru tvorili diela V. Godára a J. S. Bacha.

Krátko pred zvyčajnou letnou prestávkou sa v nitrianskom cykle Hermovho ucha objavil 7. 6. 2007 jeden z najzaujímavejších experimentálnych hudobníkov moravskej scény, niekdajší člen alternatívnych hudobných skupín Výkřiky břich, Sledě živé sledě a Tílko **Ivan Palacký** (CZ). V Galérii mladých NG uviedol blok nesmierne subtilných sústredených sónických improvizácií, v ktorých využíval potenciál rôznych zvukových objektov, minielektroniky, nájdených predmetov vrátane polovice ručného jednolôžkového tkacieho stroja značky Dopleta 160, ktorý bol amplifikovaný natoľko, že bol počuteľný každý detailný záchvev Palackého manipulácie s ním.

Jesenná časť cyklu pozostávala z dvoch podujatí: 22. 9. 2007 sa aj v rámci tzv. Bielej noci spomenutého festivalu Divadelná Nitra mohol svojou tvorbou prezentovať súčasný významný skladateľ, o. i. jeden zo zakladajúcich členov konceptuálneho súboru Transmusic Comp., nekonvenčný gitarista a príležitostný intermediálny umelec **Peter Machajdík** (SK). Predstavil – audiovizuálne i verbálne – rôzne etapy svojho umeleckého príbehu od hudobných experimentov s pingpongovými loptičkami alebo *Kompozície pre preparovaný bicykel a klavír* zo začiatku 80. rokov minulého storočia (s ktorou v tom čase, pochopiteľne, neuspel na prijímacích pohovoroch na VŠMU v Bratislave) cez elektroakustické skladby, al-

ternatívne rockové piesne v skupine Vitebsk broken, konceptuálne excesy až po návrat k tonálnej harmónii. Na záver zahral na klavíri v Nitrianskej galérii improvizáciu s detskou hračkárskou trúbkou so sugestívnou projekciou vlastného videoartu.

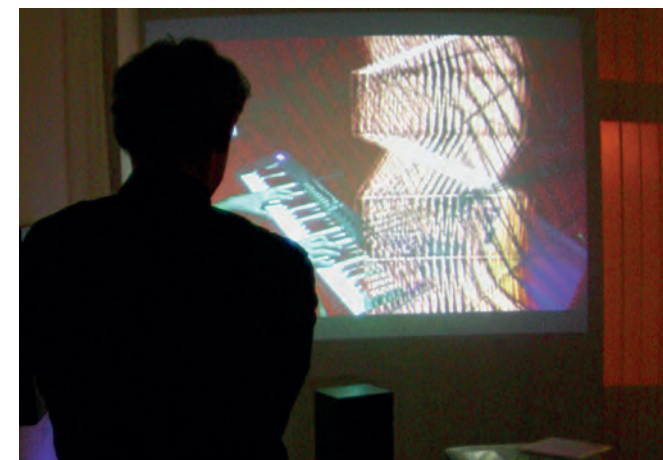
Trvanie cyklu *Hermovo ucho* v Nitre sa 30. 11. 2007 uzavrelo: presne v tých istých priestoroch, kde sa pred ôsmimi rokmi začalo – v divadelnom klube/čítárni SDN –, ba i v tom istom období neskoršej jesene, v poslednom novembrovom týždni. Na túto výnimočnú príležitosť si dramaturg celého cyklu Július Fajak pozval okruh umelcov, ktorí ho vo väčšej či menšej miere spoluvytvárali alebo s ním mali niečo do činenia v koncepcnej, resp. interpretačnej rovine. V prvej časti sa odohrali rôzne kolektívne improvizácie hráča na violu a živú analógovú i digitálnu elektroniku **Zsolta Sörésa** (HUN), troch členov tEóRie OtráSu violončelistu **Jana Kavana** (CZ), gitaristu **Petra Šimánskeho** (SK), multiinštrumentalistu **Jula Fajaka** (SK) a hráča na laptop **Jána Bolaslava Kladiva** (SK), a to vo vzájomných rozmanitých kombináciách (duá, triá, kvarteta a kvinteto). V druhej časti prišla rad symbolicky, na záver celého cyklu sofistikovaná priestorová perormancia *He^{re}rme^sa* (SK) nesúca názov *Hermes' Action Writing* so zapáľovaním kahančekov (so zasunutými lístkami stromov, na každom s jedným písmenom mena Hermes), položených na listoch po zemi rozloženého manifestu zoskupenia The Lazy Anarchists. Išlo o svojráznu interpretáciu o pôvode písma od boha Herma: to „čítané“ – paralelne a viacjazyčne z rôznych kníh Z. Sörésom, J. Kavanom, J. Fajakom a K. Mitterpachom – bolo konfrontované, resp. kombinované s „písaným“ (napríklad na ar-

chaikom písacom stroji) a „reprodukoványm“ – ďalšími verbálnymi fragmentami, rôznymi zvukmi, ruchmi, šumami či hlášením systému Windows.

Posledná improvizácia bola koordinovaná Fajakom v pozícii dirigenta. Ňou symbolicky (ako noisovou „fanfárou“) ukončil za denotatívnej i symbolickej prítomnosti Hermovho ucha celú pozoruhodnú dlhoročnú sériu „oného“ hudobno-intermediálneho umenia s účasťou temer stovky umelcov z celého sveta.¹⁴

¹⁴ OZ Animartis vydalo v priebehu *Hermovho ucha* v Nitre tri výberové CD kompilácie s autentickými nahrávkami z vystúpení v priereze od úplne prvého podujatia až po posledné (viac pozri s. 139-140). Okrem týchto publikovaných audiozáznamov sú niektoré nahrávky z podujatí cyklu zverejnené aj v knižnej publikácii Júliusa Fajaka *Musical Correla(c)tivity. Notes on Unconventional Music Aesthetics* (ÚLUK FF UKF v Nitre, 2005) na jej CD prílohe s názvom *Sonic Post-cards from Hermes' Ear in Nitra*.

- ■ Ivan Palacký
- ■ Peter Machajdík
- □ Ivo Medek

- ■ Sörös/Kavan/Kladivo/Šimánsky/Fujak:
Fanfárové improvizácie
- □ He^{re}rme^{as}: Hermes 'Action Writing

PostmutArt
zvukobraz gestotext

2008

Prvý rok cyklu *PostmutArt* bol takpovediac medziobdobím, resp. preklenujúcim časom hľadania identity a vymedzenia jeho estetických súradníc a v neposlednom rade aj organizačného zastrešenia, keďže činnosť OZ Animartis sa v tomto roku už uzatvárala. Vďaka ústretovému postoju vedenia Nitrianskej galérie (NG), konkrétne jej riaditeľky Renáty Niczovej, sa nový cyklus dostal pod krídla tejto inštitúcie celkom prirodzene, veď príležitostne poskytovala svoje priestory pre rozmanité akcie *Hermovho ucha* v Nitre už predtým (od roku 2005).

Pilotným podujatím *PostmutArt*-u v reprezentačných priestoroch NG bol 10. 4. 2008 (pod)večer intermediálneho umenia v réžii jediného aktéra **Júliusa Fujaka** (SK) vo viacerých častiach: po ohlásení vzniku a otvorení nového cyklu nasledoval mix jeho *Nepopulárnych piesní* a hudobno-performačných improvizácií i komprovizácií z albumu *Úchytom/Cursorily* (Hevhetia, 2008) pre semipreparovaný klavír, miniperkusie, nafukovaciu ručnú pumpu, rádio a jablko. V druhej časti sa uskutočnil ním koordinovaný workshop intuitívnej zvukotvorby so zapojením dobrovoľníkov z publika. Tretia časť patrila uvedeniu finálnej verzie projektu Jána Boleslava Kladiva & Júliusa Fujaka (obaja SK) *Fluff Modulation* (2006/2008) formou projekcie rovnomenného DVD (ktorého prvá živá realizácia v pilotnej verzii sa udiala v tých istých priestoroch v Nitre o dva roky skôr a premiéra v tom istom období na medzinárodnom festivale NEXT 2006 v Bratislave). Išlo o experimentálne poňaté intermediálne dielo kombinujúce videoart „warholovsky“ statických záberov na zdanlivo banálne mestské scenérie Bratislavy podporené improvizovanou elektronikou a akustickou hudbou oboch známych protagonistov našej alternatívnej scény. V štyroch kontrastných

častiach *Television*, *Workday*, *Scaling* a *Work day 2* sa mohli diváci konfrontovať s pomyselným príbehom, nad ktorým „sa vznáša predtucha konca ‘pekných’ dní, konca katatonicky umŕtvujúcej prosperity. Duše sa usádzajú na strechách, už nechcú obývať ľudské telá, ale stále ich tento náš boj nejakým spôsobom neprestáva zaujímať“ (J. B. Kladivo). Okrem tohto citátu z bukletu audiovizuálneho nosiča je v ňom projekt charakterizovaný aj slovami: „Tak ako existuje fuzzy semiotics, dá sa azda bez obáv hovoriť aj o semióze fluff modulovania – teda o významotvorbe (c)hmýrenia toho, čo je pre väčšinu ľudí nehodné povšimnutia. Fluff modulation sa snaží o neslovnú artikuláciu dotyku s tým, čo je „medzi“, medzi zjavným a nezjavným“ (J. Fujak).

Nielen v rámci *PostmutArt*-u, ale aj off programu Bielej noci Divadelnej Nitry prišiel 27. 9. 2008 rad opäť na videoprojekciu a intermediálnu performanciu. Desať rokov po uvedení mixmediálneho situačného pásma *St(r)ihomam* (1998) bol premietnutý záznam zostrihaný z jeho dvoch realizácií. Opäť nešlo o náhodu, ale pripomenutie istej kontinuity, keďže práve tento experimentálny kus bol *de facto* prvou nitrianskou iniciatívou vyúsťujúcou do prvých podujatí *Hermovho ucha* v Nitre, pričom vzápätí boli publiku predstavené všetky tri vydané CD kompilácie z tohto prvého umeleckého cyklu (Animartis 2002, 2006, 2008).

Hlavným aktérom podujatia bol **József Rokko Juhász** (SK), významný konceptuálny umelec, performer a spiritus agens medzinárodného festivalu Transart Communication v Nových Zámkoch (s dnes už s viac než tridsaťročnou(!) históriou). Svoje autorské performa(k)čné, zvláštne poetické intermediálne vystúpenie pomenoval s ohľadom na svoje predchádzajúce akcie veľavravne: *Jedna z možných minulosť s mojimi interaktívnymi strojmi*. Vytváral počas neho – „narcisticky“ pred starosvetským toaletným zrkadlom na holenie, nad malým starým gramofónom na kolieskach – rôzne pohybové situácie a analógie k premietaným historickým záberom

József Rokko Juhász a jeho *Zvukobraz*

Julo Fujak

József Rokko Juhász:
... jedna z možných minulostí
s mojimi interaktívnymi strojmi

kulturistickej zostavy zápasníka Gustáva Frištenského ešte z čias Rakúsko-Uhorska. Priniesol aj svoju obrazovú asambláž *Zvukobraz*, ktorú inštaloval povedľa projekcie, a keďže zhodou okolností podtitul PostmutArt-u znie *zvukobraz/gestotext*, súhlasil s použitím fotografie tohto svojho výtvarného diela ako emblematického „loga“ celého cyklu na nasledujúce roky...

2009

Po piatich rokoch sa do Nitry vrátil, otvárajúc 30. 3. 2009 druhý rok cyklu PostmutArt, **Jon Rose** (UK/AUS), spomínaný postmoderný „Paganini“ improvizovanej hudby, bizarný geniálny skladateľ a udržiavateľ a najmä šíriteľ odkazu Dr. Johanna Rosenberga. Deň predtým sa ako hlavný aktér a iniciátor zúčastnil na jedinečnom medzinárodnom jednodňovom festivale Rosenbergovho múzea v neďalekom Violíne pod kuratelou Jozefa Cseresa.¹⁵ Jeho sólové vystúpenie pozostávalo z dvoch odlišných častí: v prvej hral netradične na priestranom schodišti NG strhujúci set husľových gírlánd idúcich na (či za?) hranicu možností svojho nástroja, využívajúc veľký dozvuk daného priestoru. Druhá polovica sa odohrávala tradične v reprezentačných sálach NG, kde Rose prezentoval formou pútavej prednášky veľký kontinuálny spoločný projekt so svojou umeleckou a životnou partnerkou Hollis Taylorovou *Great Fences of Australia*. Zasvätenými komentármi uvádzal jednotlivé časti rovnomenného DVD filmu natočeného v rokoch 2002 – 2004 v rôznych častiach tohto kontinentu, kde sú najdlhšie drôtené ostnaté hranice tiahnuce sa i niekoľko stoviek kilometrov. Rose a Taylorová rôznymi spôsobmi hrali v podmienkach horúcej púšte na týchto najdlhších drôtených „strunách“ na svete veľkými slákmi. Celé dielo je silnou sociálnokritickou sondou do absurdnosti pomerov súčasnej austrálskej spoločnosti, do diskriminácie a vytiesnenia pôvodných obyvateľov (aborigénov), čo má súvis o. i. s nezmyselnosťou a škodlivosťou zastaraného územného členenia. Historicko-politický rozmer „fence“, čiže ostnatého drôtu, hrá v satiricko-kritickej poetike Jona Rosea jednu z centrálnych

úloh už od čias jeho performancií v prvej polovici 80. rokov minulého storočia, pričom neskoršie navštevoval a svojim sláčikom rozrezoval drôtené hranice na takých signifikantných miestach, akými sú izraelsko-palestínske či izraelsko-sýrske pomedzie, hraničné pásma medzi Južnou a Severnou Kóreou, bývalým východným a západným Nemeckom, Mexikom a USA či v Belfaste a v samotnej Austrálii. Mimochodom, práve v roku 2009 si u Rosea objednal skladbu s touto témou Kronos Quartet, výsledkom čoho bola jeho *Music from 4 Fences*, hraná členmi tohto svetoznámeho kvarteta výhradne na ostnatých drôtoch nainštalovaných v koncertnej sále...

Na jar sa na nitrianskej scéne opäť objavila intermediálna výtvarníčka, videografická a semiotická **Ludivine Allegueová** (F). Počas prvého dňa pobytu (6. 5. 2009) predstavila v priestoroch NG niekoľko svojich (spolu)autorských multimediálnych projektov formou interpretačnej prednášky, ktorá sa konala aj v rámci vedeckého cyklu Interdisciplinárne dialógy FF UKF, s videoukážkami napríklad s experimentálnym spevákom Y. Bonenfantom (*B/earth/*, *Beacons*, *Intimacies*), sochárom J. Plensom (*Crown Fountain*), s tanečníkom a hercom S. M. Ghalamom z Théâtre National de la Comédie Française v Paríži a i. Nasledujúci deň (7. 5. 2009) sa zúčastnila v priestoroch miestnej synagógy na otvorení intermediálnej výstavy diel *Wordless*, ktoré vytvárala spolu s Júliusom Fújakom takmer po celý rok. Išlo o zverejnenie korešpondencie neverbálnych obrazových a hudobných listov medzi nekonvenčnou výtvarníčkou a hudobným komprovizátorom. Allegueová využila techniku zväčša abstraktnej olejomalby, ktorá však musí byť nasvietená i zozadu, keďže na olejomalbách sú presvitajúce perforované plochy (vytvorené vytiahnutím priečnych alebo zvislých vlákien z plátna). Fújak zas

¹⁵ Fragmenty z tohto podujatia v dedinskej hale vedľa vysokou burinou zarasteného futbalového ihriska vo Violíne natáčal režisér a kameraman Steve Elkins do svojho úspešného filmu *The Reach of the Resonance* (2012).

- Jon Rose: *The Fence*
- Mikuláš Chadima
- Metamorphosis

Ludivine Allegue: *Wordless*:

prevrstvoval v sónickom „písaní“ listov a pohľadníc semipreparovaný klavír so sláčikovým cimbalom. Projekt zámerne siahla k zdanlivo tradičnému využitiu daných umeleckých médií práve v kontexte éry virtuálnych médií, internetu, a teda miznutia klasických, rukou písaných listov, aby mohol provokačne poukázať na vyprázdňovanie komunikácie zahlcovaním (pseudo)informáciami v súčasných prostriedkoch digitálnej komunikácie.

Po prvýkrát v histórii oboch cyklov sa 28. 9. 2009 uskutočnilo „open-air“ podujatie, čiže podujatie pod holým nebom. Na nádvorí NG, čiže Župného domu v Nitre, vystúpilo transžánrové nekonvenčné – nie sláčikové, ale strunové – kvarteto **Meta-morphosis** (A/TR/CZ), ktoré tvoria Christoph Pajer (husle), Martin Alacam (akustická gitara, spev), Richard Deutsh (elektrická gitara) a miestnemu publiku známy Jan Kavan (violončelo). Toto komorné teleso pohybujúce sa v štýlovom rozmedzí od nadväzovania na tradíciu Skeleton Crew cez sofistikované plochy súčasnej vážnej hudby až po temperamentné improvizované eskapády odohralo v príjemnej atmosfére končiaceho sa jesenného dňa neopakovateľný nezvyčajný koncert.

Nasledujúci deň (29. 9. 2009) sa v reprezentačných priestoroch NG s programom *AudioPHILIA & TelePHONICA* predstavil **Michal Murin** (SK), jedna z popredných osobností nášho konceptualizmu v performatívnom, divadelnom a hudobnom umení, subverzívne prekračujúc hranice týchto umeleckých médií. Spoluzakladateľ experimentálneho pohybového divadla Balvan, legendárneho intermediálneho zoskupenia Transmusic Comp., člen dua Lengow & *Herme^{ars}* najprv formou prednášky a autorskej prezentácie oboznámil publikum s aktivitami uvedených zoskupení. Po nich realizoval celú svoju audiálno-pohybovú performanciu *Počúvaj zvuk: Hraj skamenelinou žraločieho zuba na skameneline dinosaurieho exkrementu* (2008).

Súčasťou PostmtArt-u sa stávali postupne a čoraz vo väčšej miere aj tzv. audiálne umenia, čiže v tradičnej taxonómii ťažko uchopiteľné žánre umenia zvuku, akuzmatickej hudby, radioartu, či sónicky inscenovaných udalostí. V deň konania vedeckého sympózia *Otáz(ni)ky hudobnej semiotiky* na pôde nitrianskej UKF 15. 10. 2009, venovaného nedožitým 70. narodeninám Petra Faltina (1939 – 2009), sa v NG uskutočnil kvadrofonický koncert jedného z jeho účastníkov, originálneho skladateľa a hudobníka **Michala Rataja** (CZ), o. i. teoretika a pedagóga AMU v Prahe a v neposlednom rade zakladateľa a kurátora unikátnej kontinuálnej umeleckej platformy rAdioCUSTICA v Českom rozhlase. V Nitre uviedol naživo niekoľko svojich komprovizácií a akuzmatických skladieb, používajúc najmodernejšie digitálne technológie ovládania či transformácie zvuku a jeho pohybov v časopriestorovej kvadrature reproduktorov. Napríklad amplifikoval a pretváral proces audializácie kreslenia čiar na papieri, využívajúc kinetiku ruky so špeciálnym diaľkovým ovládačom, mixpultom a laptopom, nezabúdajúc na využitie akustických možností klavíra.

Na konci toho istého mesiaca sa 29. 10. 2009 v tých istých priestoroch uskutočnil intermediálno-hudobný dvojkoncert. Vystúpilo v tom čase novovzniknuté duo **XAFOO** (CZ/SK), pozostávajúce z nestora českej alternatívy, člena skupín Extempore a MCH Band Mikoláša Chadimu (saxofóny, elektrická gitara) a Jula Fujaka (sláčiková basgitara, semipreparovaný klavír). Na pôdoryse troch častí (*Der Beobachter*, *Die Natur* a *Kafka*) sa obaja hráči oddávali voľnej improvizácii, kým na plátne sa premietali čiernobiele fotografie hajlujúcich kňazov s fašistami z rôznych krajín Európy počas 2. svetovej vojny, resp. paradoxne poetické momentky z pražských ulíc odфотографované príslušníkmi ŠtB počas ich sledovania samotného Chadimu pred rokom 1989, ako aj zábery zo súdneho procesu s členmi organizácie Jazzová sekce z roku 1987. Motto projektu, ktorý vznikol v čase

20. výročia Nežnej revolúcie, znelo „Odkrývanie skrytého stieraním špiny a prachu z prežitého“.

Po tomto intermediálno-hudobnom vystúpení patrilo pódium medzinárodne uznávanému budapeštianskemu hudobnému experimentátorovi **Zsoltovi Sörösovi** (H), spoluhráčovi celej plejády hráčov európskej scény improvizovanej hudby, redaktori časopisu Magyar Műhely a organizátorovi mnohých významných festivalov a podujatí u našich južných susedov. Vo vzájomne komplementárnej symbióze jeho analógovej i digitálnej elektroniky a pretransformovaného zvuku violy bolo publikum temer v úplnej tme svedkom podmanivej situačnej alchymie mikrozvukovej „pitvy“, ale miestami i hlukovej smršte, ktoré mal Sörös po celý čas v logike svojho audiálneho brikolárskeho „rukopisu“ neustále pod kontrolou.

Recitál výnimočného akordeonistu zameraného na súčasnú nekonvenčnú hudbu **Petra Katinu** (SK) sa odohral 12. 11. 2009. Po ukončení štúdia na VŠMU v Bratislave absolvoval Hudobnú akadémiu Carla Nielsena v Odense (Dánsko), kde sa pod vedením prof. Owena Murraya špecializoval na interpretáciu kompozícií vyžadujúcich rôzne tzv. rozšírené techniky. Premiérovu prezentoval množstvo kompozícií našich i svetových autorov, pričom na daný večer si zvolil najmä diela severských skladateľov Arneho Nordheima, Jukku Tiensua, Erkkiho Jokinen, Magnusa Lindberga, Larsa Graugaarda (využívajúc zvuk akordeónu a elektroniky) a japonského tvorca Toshia Hosokawu. Podstatnou súčasťou Katinovho prístupu boli aj zasvätené výkladové komentáre pred jednotlivými skladbami, osvetľujúce mnohé podstatné kontexty ich vzniku a poetiky.

Bohatý jesenný program PostmutArt-u rozšírili ďalšie dve vystúpenia v jeden deň 24. 11. 2009 v NG. Duo **LaBon** (SK) Marcela Duráka (basgitaru) a Henricha Feigla (gitaru) sa prezentovalo minimalistickou ambientnou hudbou dokresľujúcou „psychedelic-

ký“ VJ-ing. Išlo viac o introvertne poňatý set melodických paternov reagujúcich na nepredvídateľné plynutie pestrofarebných „obrazopohybov“ na plátno.

Bizarne hravú, no zároveň kontroverznú a nepredvídateľne udalostnú verziu postmodernej intermediálnej súvzťažnosti experimentálnej hudby, performance a literárneho prednesu zosobnil v tento večer **Tomáš Vtípil** (CK). Tento huslista, skladateľ a performer využíval veľmi spontánne priestorové i akustické možnosti viacerých sál NG, hrajúc či vykrikujúc v nich svoje „zvukotexty“. Vzápätí sa z neho stal vykladač kariet na podlahe, ale i klaviatúre klavíra, resp. improvizátor v komplementarite živej elektroniky laptopu, husľových improvizácií a deklamácie provokačných veršov. Jeho ironicko-humorná performance, vyznačujúca sa skrumážou sónických „plastík“ a akčných (ne)melodram, umelecky artikulovala novú senzibilitu diseminácie (nielen) estetických významov.

So zvláštnou kombináciou hudby a recitácie sa mohli návštevníci cyklu konfrontovať v NG aj 1. 12. 2009, tentoraz v podobe dialógu zoskupenia **Jon Dobie Trio** (UK/PL) a bizarného básnika **Jona von Sturmera** (AUS). Neofreejazzové trio tvorili „harcovník“ anglickej scény Jon Dobie (elektrická gitara, saxofóny), Slawek Janicki (kontrabas; mimochodom, hybná sila festivalu Mózg) a Qba Janicki (bicie). Konfrontácia intuitívne vytvárajúcej hudby rôznych nečakaných štýlových preryvov a nástožčivej poézie tohto austrálskeho „Ginsberga“ vytvárala nesmierne sugestívne napätie a občas i nečakané neviazané „melodramatické“ situácie.

Do Nitry sa 10. 12. 2009 po ôsmich rokoch vrátil štvrttónový trubkár a skladateľ **Franz Hautzinger** (A). V reprezentačnej sále NG svoje sólové komorné vystúpenie koncipoval odlišne – tentoraz sa zameral okrem (pre neho typických) dychových techník prefukovania aj na bohaté využitie elektronickej multiplikácie zvukov a tónov svojho nástroja prostredníctvom rôznych transformátorov, sample-

-   Michal Murin
-   Michal Rataj
-   Peter Katina

- □ Pieces of Brain & John von Sturmer
- □ Tomáš Vtípil
- ■ Franz Hautzinger

rov a ich mixáže v reálnom čase. V nejdenom prípade bola táto zvukovo-hudobná „brikoláž“ vytváraná na základe interpretácie jeho nových grafických partitúr a notácií.

Koncerty výhradne náčuvov elektroakustickej hudby, resp. tzv. akuzmatickej hudby (vyznačujúce sa neprítomnosťou hudobných interpretov) prehrávanej zo zvukovej aparatury sa v Nitre dosiaľ nekonali. PostmutArt dal preto priestor aj tomuto druhu audiálneho umenia, konkrétne 17. 3. 2010 opäť v reprezentačných priestoroch NG, a to zorganizovaním **1. divadla akuzmatickej hudby**. Prišiel rad na jednu z neprehliadnuteľných línií (česko-)slovenskej hudobnej kultúry – oblasť elektroakustickej kompozície. Zazneli skladby z produkcie Experimentálneho štúdia Slovenského rozhlasu (SRo) v Bratislave ako *Križ a Kruh* Martina Burlasa (1989), *The Healing Heating* Petra Machajdika (2007), ktoré artikulovali a reflektovali postoj človeka k svetu z pohľadu ekológie a jeho vzťahu k okolitému prostrediu. Popri nich si poslucháči mohli z uvedeného projektu rAdioCUSTICA Českého rozhlasu v Prahe vypočuť nekonvenčnú rádiofonickú melodramu *Že ne zas až* (2006) Michala Rataja a experimentálneho literáta Jaromíra Typlta – tvoriacu sémanticky otvorený text vo forme dramatického dialógu, resp. fascinujúcej koláže hovoreného slova, zvukov a hudobných tvarov –, ako aj akuzmatickú skladbu *Pentrofónia* (2009/2010) Júliusa Fajaka, ktorý celý koncert aj lektorsky uvádzal. Vyznačovala sa skrytou tajomnosťou, ktorú v sebe nesie osobná kysucká mytológia späť so zdanlivo obyčajnou povolou drevenice na vidieku. Diapazón rozmanitých elektroakusticko-akuzmatických diel dopĺňal *Zeroman* (2008) Jána Boleslava Kládva alias Richarda Saba, dlhoročného zvukového dizajnéra spomínaného legendárneho rozhlasového pracoviska SRo. Rozmanitosť tvorivých poetík, individuálnosť prístupov k použitým hudobným materiálom a napríklad aj väčší časový odstup od vzniku jednotlivých kompozícií (v prípade skladby M. Burlasa) by mohli

navodzovať dojem, že dramaturgicky pôjde o juxtaopozíciu rozličných druhov hudby založenej na experimentovaní s rozmanitým zvukovým materiálom. Avšak jednotlivé kompozície spolu „komunikovali“ na viacerých úrovniach. Ich spoločným prvkom nebola iba kompozičná idea experimentovania so zvukmi, ale aj príbuzné tematické súvislosti.

Pokračovanie tretieho cyklu PostmutArt ponúklo jedinečný sólový koncert zvukového experimentátora, mága elektronickej hudby a samplingu **Boba Ostertaga** (USA), ktorý sa uskutočnil 18. 6. 2010 opäť v reprezentačných sálach NG. Za autorovým menom sa skrýva nielen postava výrazným spôsobom formujúca experimentálnu scénu od 70. rokov 20. storočia, ale aj umelec výrazne sociálnokriticky reflektujúci spoločenské dianie nielen v Severnej, ale i Strednej a Južnej Amerike. Ako nezávislý kritický žurnalista a politický aktivista v 80. rokoch reagoval na nepokoje v Nikaragve a Salvádore či neskôr na konflikt v bývalej Juhoslávii priamou činnosťou v nich. Reflexiu týchto udalostí pretavil do kompozícií či sónických „dokumentov“ (*Sooner or Later* alebo *Yugoslavia Suite*). Hudobne na svojich projektoch spolupracoval s takými osobnosťami, ako sú John Zorn, Fred Frith, Otomo Yoshihide, Jon Rose, Zeena Parkins, Pierre Hébert či Phil Minton a i. Zaujímavosťou je, že v roku 2006 Ostertag o. i. kriticky reagoval na monopolné postavenie veľkých hudobných vydavateľstiev tým, že voľne sprístupnil svoju tvorbu na internete (a o niekoľko rokov neskôr výstižne poukázal na problém šírenia hudby prostredníctvom online služieb poskytovaných „zdarma“).

Bob Ostertag v Nitre nepredstavil, ako poniektorí čakali, svoj vtedajší aktuálny projekt *w00t* vytvorený zo zvukov počítačových hier. Nitrianskemu auditóriu predviedol takmer hodinovú originálnu komprovizáciu, v ktorej ponúkol „vhlád“ do svojho osobitého chápania pojmu hudobného myslenia. To sa vyznačuje nesmiernou invenčnosťou, zvukovou predstavivosťou a úžasným

citom pre organizáciu sónických objektov a plôch v minucióznej práci s digitálnou technológiou. Ostertagov spôsob formovania aurálneho prostredia prostredníctvom modifikácie zvukových vzoriek na tablete vytváral jedinečné hudobné kreácie s enormným emocionálnym pôsobením.¹⁶

Priaznivci súčasných nekonvenčných či experimentálnych intermediálnych umeleckých diel spozorneli pri informácii, že 16. 9. 2010 sa uskutoční koncert/performancia nestora krakovskej scény, hudobného skladateľa a performeru **Mareka Chołowiekskeho** (PL), ktorý s Amy Knolesovou vystúpil v miestnej synagóge už pred piatimi rokmi. Ako neprehliadnuteľná osobnosť v oblasti súčasných sónických umení predstavuje na jednej strane pokračovateľa tradičnej línie elektroakustickej hudby, ktorá sa formovala v období 50. a 60. rokov minulého storočia v Poľsku, vo Francúzsku, v Nemecku či Československu, na druhej strane je predstaviteľom najaktuálnejších tvorivých tendencií a poetických posunov na poli intermediálnych experimentálnych prejavov. Mimochoodom, Marek Chołowieksi ako žiak legendárneho Josefa Patkowského – ktorého meno je o. i. späté s nestormi (česko-)slovenskej elektroakustickej hudby (Peter Kolman, Jozef Malovec, Ilja Zeljenka a i.), a to aj počas povestných Smolenických seminárov – ho v roku 2000 vystriedal na poste riaditeľa elektroakustického pracoviska Krakovskej hudobnej akadémie a stal sa známym ako tvorca radioartu, hudby pre film, resp. ako realizátor množstva projektov, v ktorých testuje a rozširuje možnosti vzájomného prepájania umeleckých médií.

Časopriestor tých istých galerijných sál zaplnil Chołowieksi tvorbou procesov predstavujúcich plynulú fúziu vzájomne

sa „tekuto“ prelínajúcich sónicko-vizuálno-kineticko-svetelných akcií. V nich jednotlivé/konkrétne umelecké médiá akoby neustále menili svoj pôvodný význam a presahovali tak svoje vyjadrovacie a významové teritórium. Transformácia pohybov, snímaná senzormi umiestnenými na tele performeru, a svetelných akcentov (rovnako ovládanými hlavným aktérom, najčastejšie prostredníctvom pohybových akcií) na sónické ekvilibristické štruktúry (využívajúce tak punktualistické záblesky, ako aj „noiseové“ dronové línie) dokonale otestovala recepcné hranice dnešného diváka/poslucháča. Umelecký svet Marka Chołowiekskeho bol vymedzený dvoma fenoménmi: komunikácia a digitálna interakcia. Komunikáčna sieť vznikala nielen medzi poslucháčmi a performerom, ale aj samotnými (v reálnom čase vznikajúcimi, trvajúcimi a zanikajúcimi) interakciami medzi rozmanitými médiami. Chołowieksi vytváral digitálne umelecké milieu, v ktorom s ľahkosťou kombinoval tvorivé poetiky pohybujúce sa v medzipriestoroch sónických či vizuálnych umení (light art, mobile phone art – využívajúc kinetické manipulácie s iPhonom). Dochádzalo k fascinujúcej sonifikácii obrazu a svetla či zároveň k vizualizácii zvuku a pohybu.

Hudobne variabilné zoskupenie komprovizovanej hudby **tEóRia OtráSu** (SK/CZ), ktorého projekty sa často pohybovali v intermediálnom priestore, odohralo 28. 10. 2010 v NG pri príležitosti 10. výročia svojho vzniku finisážny event-koncert, ktorým sa jeho existencia uzavrela. V zložení Július Fajak (klavír, basgitaru, zvukové objekty a koncept), Jan Kavan (violončelo), David Šubík (pozauna a klávesy), Peter Šimánsky (elektrická gitara), Robert Babóš (bicie) a Lucia Vadelová (spev, husle) predviedlo program kineticko-situáčnych skladieb a komprovizácií: napríklad *Pospolu*, a predsa od-

¹⁶ Spomeňme v tejto súvislosti Ostertagovu knihu osobných svedectiev, názorov a princípov jeho tvorby a motivácií jeho spoločenskej angažovanosti *Creative Life. Music, Politics, People and Machines* (University of Illinois Press, 2009).

delene, pri ktorej každý z hráčov preludoval v jednej z miestností galérie, pričom tóny a zvuky z nich sa prenášali mikrofónmi na pódium pred publikum, na čo svojou klavírnou hrou reagoval J. Fujak. V ďalšom priebehu večera členovia tEóRie OtraSu hrali pod jeho vedením vybrané citácie z rôznych diel v priereze celej dekády pôsobenia zoskupenia.

V NG vystúpil 12. 11. 2010 so svojou intermediálne ladenou performanciou **He^{ve}rme^{as}s** (SK), a to po návrate z Indonézie, kde pár týždňov predtým nastal výbuch sopky, ktorý si vyžiadal množstvo obetí. Svoje vystúpenie s názvom *Refrény a možné partitúry* sa im preto rozhodol venovať a do istej miery ho aj tematicky v tomto duchu koncipovať. Za paralelnej projekcie dvoch videoartových kusov v rohu jednej z reprezentačných sál písal ceruzou na bielu stenu plniacu funkciu plátna mená a slová súvisiace s danou tragédiou. Ako výsledný grafický tvar tohto „barthesovského“ písania – tentoraz nie nahlas, ale najmä na konci performance v pietnom tichu – sa po zhasnutí svetiel dataprojektorov na stene zjavila sopka.

Z pôvodne plánovaného dvojdného pobytu ďalšieho z pozvaných umelcov sa pre snehovú kalamitu na európskych letiskách stal jednodňový. Vo zvyčajných priestoroch NG hlasový performer **Jean-Michel van Schouwburg** (BEL), ktorý sa v Nitre už ocitol pred štyrmi rokmi na finisáži výstavy *Hermovo ucho*, realizoval 9. 12. 2010 popoludní v komornom kruhu účastníkov z radov študentov a doktorandov FF UKF svoj workshop experimentálneho spevu a rozšírených výrazových a artikulačných techník ľudského hlasu. Večer okrem sólového vystúpenia pozval aj svoj malý „spevokol“, ktorý predviedol ním riadenú kolektívnu improvizáciu.

To však v tento deň nebolo všetko: nasledoval koncert špičkového klaviristu a skladateľa **Veryana Westona** (UK), ktorému nitrianske prostredie tiež nebolo neznáme. Jeho strhujúci sólový set skladieb netvorili len neidiomaticky voľné improvizácie, ale predo-

všetkým klávesové prelúdiá z jeho rozsiahleho hodinového cyklu *Tessellations* (2003). Majú úzku spätosť s geometriou mozaikovitých štruktúr pretransformovaných do zvukového sveta rytmov a bohatého kontrapunktu, využívajúc jazz, improvizáciu i ľudovú hudbu na pôdoryse 52 úzko prepojených pentatonických škál. Výsledok jeho pohrúženej brilantnej hry na malom klavírnom krídle vyrážal dych. Ako bonus obaja aktéri (Schouwburg a Weston) vytvorili pre prítomných v úplnom závere v tejto premiérovej kombinácii hravý improvizáčný prídavok.

- ■ He^{ve}rme^{as}s: *Refrény a možné partitúry*
■ ■ Marek Choloniewski

- ☐ ☐ Hlasová dielňa Jeana-Michela van Schouwburga
- ☐ ☐ Veryan Weston
- ☐ ☒ Bob Ostertag

2011

Dramaturgia PostmutArt Fest-u 01 s podtitulom *zvukobraz/gesto-text* sa snažila ponúknuť širokospektrálne pohľady na vzájomné vzťahy a väzby medzi umeleckými médiami, a to hneď z viacerých perspektív. Otvorenie v reprezentačných sálach NG 24. 11. 2011 malo patriť symbolicky intermediálnej performancii Juraja Bartusza, významnej slovenskej osobnosti výtvarného umenia. Autor v našom kultúrnom kontexte patrí medzi prvých tvorcov reflektujúcich fenomén akcie ako umeleckej formy. V 60. a 70. rokoch 20. storočia sa zaujímal o performanciu, videoart či umenie inštalácie a ako jeden z prvých experimentátorov na poli intermediality u nás využil pri kreovaní diela digitálny počítač. Zdravotné dôvody však Bartuszovi nedovolil zavítať na nitriansky festival osobne, preto bol sprítomnený aspoň prostredníctvom videozáznamu jeho akčnej maľby, počas ktorého dramaturg festivalu Július Fujak čítal text Egona Bondyho *Čas jako rozměr výtvarního díla u Juraje Bartusze*, uverejnený v zborníku Spoločnosti pre NEkonvenčnú Hudbu *Avalanches 1990 – 1995* (ed. M. Murin).

Iný pohľad na možné poňatie intermediality počas prvého dňa festivalu, tematicky zastrešeného pojmom „spojenia“, ponúkol projekt **KRRRAAKKK** (CZ/USA), ktorý sa vo svojej tvorbe pohybuje v „medzipriestoroch“ zvukových a vizuálnych médií. V Nitre sa predstavil v zložení multimediálna výtvarníčka Beata Spáčilová, performerka, hudobníčka a kurátorka Jennifer de Feliceová (kontrabas) a Jiří Macháček (husle, zvuky). Vo svojom evente skúmali i objavovali možné prepojenia či prieniky medzi akusticky a počítačovo generovanými zvukmi v komunikácii s vizuálnou procesuálnou performanciou z meotaru, následkom čoho vznikali rozhodne jedinečné improvizované audiovizuálne koláže.

Osobitú – a možno povedať súčasnú – sónicko-vizuálnu poetiku zoskupenia KRRRAAKKK vystriedal súbor, ktorý má v kontexte slovenskej experimentálnej scény zakladateľský význam. **Transmusic Comp.** (SK), konceptuálne intermediálny ansámbl, existuje od roku 1989 a za hlavný cieľ svojho pôsobenia vždy považoval skúmanie, testovanie a presahovanie hraníc umeleckej konvencie. V NG tento dnes už nepochybne legendárny (po pätnástich rokoch obnovený) súbor – v zložení Milan Adamčiak (zvukové objekty, nájdené, zostrojené nástroje a performancie), Michal Murin (performancie, zvukové objekty), Peter Machajdík (klavír, basgitar) a Zbyněk Prokop (elektronika) – predviedol svoje vyjadrenie „radosti zo zvuku“ (M. Adamčiak), vychádzajúce z inšpirácie a vzájomných prepojení (neo)fluxusovskej poetiky či cageovského indeterminizmu, aby prostredníctvom Adamčiakových home-made nástrojov mohol vytvárať preň príznačné a osobité zvukovo-hudobno-divadelné happeningy. Na prvom PostmutArt Feste súbor Transmusic Comp. poskytol divákovi výnimočnú príležitosť na spoznanie alebo aj pripomenutie si „minulosti“, resp. základov umeleckých experimentov na Slovensku, ale predovšetkým umožnil porovnanie rozmanitosti, rozdielnosti a jedinečnosti tvorivých možností v intermediálnych prístupoch a poetikách minulosti a dneška. A práve autenticnosť Milana Adamčiaka a spol. hlbšie umocnila uvedomenie si dôležitosti a podstaty experimentu, resp. fenoménu hry založenej na improvizácii, indeterminácii, intuícii a „skrytej“ radosti z objavovania a tvorenia.

Uvedené myšlienky potvrdil aj nasledujúci festivalový deň (25. 11. 2011) s témou „dvojice“. Jeho úvod patrila dvojici **Peter Graham** (klavír, jemné preparácie) a **Ivan Palacký** (zvukové objekty, elektronika; obaja CZ). Obidvaja hudobníci sú dokonalým stelesnením obnažujúcej otvorenosti, pokory a inakostnej citlivosti voči

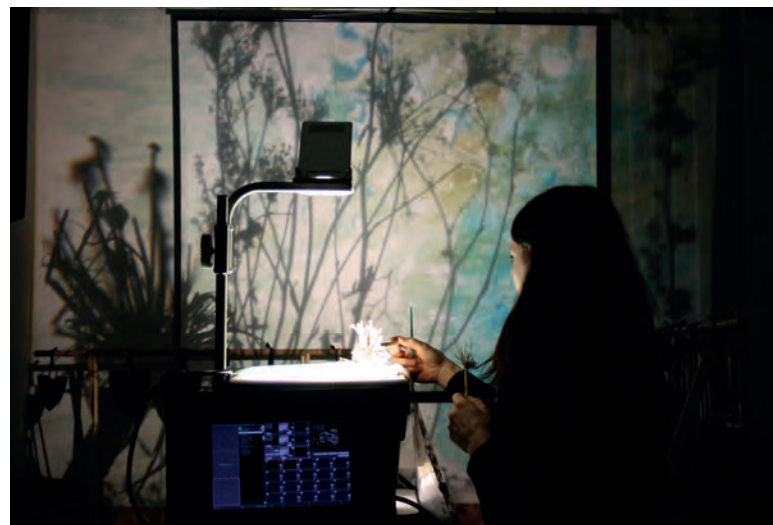
hudbe či samotnej širokospektrálnej zvukosfére. Hudobník a architekt Ivan Palacký je známy tým, že k zvukom a celkovo k auditívnym prostrediam pristupuje s maximálnou poslucháčskou otvorenosťou (vedie si napríklad zvukové denníky zo svojich ciest), ktorá sa neskôr transformuje do tvorivých aktivít v najrozmanitejších podobách. Tak ako sólovo pred štyrmi rokmi v *Hermovom uchu* v Nitre skúmal, resp. nechával sa inšpirovať zvukovými možnosťami amplifikovaného pletacieho stroja Dopleta 160, aj teraz ho okrem iných predmetov využíval v súhre s hudobníkom (ale aj výnimočným teoretikom a organizátorom) Petrom Grahamom, vedúc hudobný dialóg poskytujúci jedinečný posluchácky vhlad do intimity zvukov a ticha.

Z priam až archetypálneho stíšenia a subtlínej zvukovosti sa museli návštevníci festivalu doslova „prekódovať“ na nové médium, na iný komunikačný kanál a napojiť sa na „staré“ kódy v „nových“ významových súvislostiach, ktoré priniesol **Generator X** (SK) v projekte *Nové kódexy*. Korene tohto pôvodne básnického projektu siahajú až do roku 1999, keď trojica literátov Michal Habaj, Peter Macsovszky a Peter Šulej vydali mystifikačný básnický koncept *Generator X – Hmlovina*. *Nové kódexy* predstavujú pokračovanie tohto literárneho experimentu, ktorý však nadobudol aj intermedialnú podobu. Vo výstavných priestoroch NG tak paralelne prebiehalo spojenie poézie v deklamácií dvojice Michal Habaj & Peter Šulej, nekonvenčného tanca v podaní dua Soňa Ferienčíková & Jana Tereková a „matrixovského“ videoartu Martina Gerbóca cez všetky štyri postavy. Výsledkom bola bizarná poetická spleť literárnych intertextuálnych odkazov a prepojení, básnických koláží zastrešených paródiou, sarkazmom, dekonštrukciou a poetikou absurdnosti, vlnenia vyzývavých tanečníc v trblietavých kostýmoch s golfovými palicami v rukách. To všetko mohlo divákovi sprostredkovať reflexiu „obrazu“ alebo stavu súčasného sveta.

Pomyselným vrcholom druhého festivalového dňa bolo vystúpenie experimentálnej vokalistky, performerky a hráčky na klarinete **Isabelle Duthoitovej** (FR) a v Nitre už neraz vystupujúceho nekonvenčného skladateľa a hráča na štvrttónovej trúbke **Franza Hautzingera** (AT). Duthoitová absolvovala klasické hudobné vzdelanie na konzervatóriu v Lyone, pôsobila aj v známom orchestri založenom P. Boulezom Ensemble InterContemporain, neskôr ju čoraz viac lákali experimentálne a nekonvenčné sféry hudby. Spolupracovala s pleiádou významných hudobných osobností, napríklad s Vinkom Globokarom, Georgeom Crumbom, Jacquesom Demiererom, Philom Mitlonom, Johnom Tilburym, Keijim Hainom, Veryanom Westonom a i. Ako improvizáčne duo vystupujú Franz Hautzinger a Isabelle Duthoitová od roku 2009 (sú však paralelne aj súčasťou projektov Sol 12 a Uruk). Ich spoločné hudobné dialógy prinášajú jedinečný typ zvukovo-hudobnej poetiky na báze komorných, priam intímnych hudobných dianí. Tie sú na jednej strane založené na nesmiernej senzibilite a hĺbke pri práci s generovaním hudobných zvukov (šepot, škrek, hrdelný spev, nezvyčajné využívanie dychu, rozmanité nekonvenčné a neakademické techniky hry na štvrttónovej trúbke alebo klarinete), na druhej strane v spôsobe vzájomnej interakcie, spoločného dialógu, hudobného dopĺňania sa vytvárajú široký výrazový diapazón. Citlivosť, s akou obaja protagonisti pristupujú k svojej hudobnej tvorbe, nemožno označiť inak ako za jedinečnú – pri ich spoločných hudobno-dialogických „rozhovoroch“ si poslucháč uvedomuje význam a nezastupiteľnosť vyjadrovania sa neidiomatickou improvizáciou, ktorá tvorí u oboch hudobníkov ich základný *modus vivendi*.

□ □ Krraakkk

■ ■ Transmusic comp.

- □ Generator X
- ■ Isabelle Duthiot & Franz Hautzinger
- □ Ivan Palacký & Peter Graham

2012

Reprezentačné sály NG boli 25. a 26. 10. 2012 opäť vyhradené pre najrozmanitejšie fúzie umeleckých médií PostmutArt Festu 02. Program oboch festivalových večerov dával tušiť v mimoriadne zaujímavej dramaturgii zaujímavé prepojenia hudby, intermedialnej poézie a súčasného nekonvenčného tanca. Úvodný deň otvoril filmový celovečerný dokument amerického režiséra Steva Elkinsa *Reach of Resonance* (2010) v slovenskej premiére. Ten fascinujúcim spôsobom odhaľuje nielen tvorivú filozofiu, ale i celostný existenciálny modus *Homo creativus*, čiže tvorivého bytia štyroch súčasných svetových experimentálnych umelcov. Prináša štyri pohľady ukazujúce hudbu a zvukové umenia ako spôsob reflexie sveta okolo nás: od fascinácie prírodným prostredím Aljašky u Johna Luthera Adamsa cez prepojenie hudby a „sociálneho správania“ hmyzu či integrovanie rastlín do umeleckých performancií u Miye Masaoky, ďalej cez používanie ostnatých drôtov na palestínskych zátarasách v úlohe hudobného nástroja v koncepcích Jona Rosea až po transformáciu sociálnych a politických tém do hudobných diel Boba Ostertaga. (Poslední traja menovaní už v Nitre vystúpili...)

Po tomto nezvyčajnom filmovom zážitku sa k slovu dostal hlavný program festivalu, ktorý otvorila slovenská choreografka, interpretka, režisérka, o. i. tiež herečka a publicistka **Petra Fornayová** (SK) videoartovým a pohybovým projektom *Living Room dancing with...*, voľne inšpirovaným duchampovskou poetikou, raným dielom Johna Cagea v tenzii s citáciami z videoklipovej popkultúry. Podľa slov hlavnej aktérky za týmto „konceptuálnym vtípom“ možno hľadať otázku (a azda aj nachádzať odpovede na ňu), čo všetko sa v obývačke môže „stať tancom“.

Tanec a videoprojekciu vystriedalo medzinárodné hudobné teleso **Dunkeltherapie** (A/CZ/SK), ktoré vystúpilo v zložení Miroslav Tóth (saxofón, dirigovanie, hlas), Ingrid Schmoliner (sempreparovaný klavír, zvukové objekty), Peter Vrba (trúbka), Andrej Gál (violončelo) a Michal Matejka (elektrická gitara). Zoskupenie hudobníkov okolo Miroslava Tótha vytváralo zvláštnu, pojmovú ťažko uchopiteľnú atmosféru pozostávajúcu z kombinovania komponovaných hudobných úsekov následne rozostrených v improvizovaných hudobných/zvukových líniiach, v ktorých sa prelínala expresivita, tajomnosť či určitý typ ponurosti, akcentovanej bizarným vokálnym prejavom sprostredkávajúcim udalosti pomyselného hudobného príbehu...

Záver prvého dňa PostmutArt Festu patril rozmanitým podobám súčasnej poézie. Poetka a intermedialna výtvarníčka **Nóra Ružičková** (SK) predstavila vlastnú poetiku básňami zo svojej šiestej zbierky *Práce & Intimita*. V nej ponúkla svoj osobitý pohľad na proces „stávania sa“ poéziou. „Vytrhnutím“ viet návodov, inštruktívnych textov operatívneho charakteru či sloganov z internetu a „lifestylových“ časopisov a ich zasadzovaním do nových, už poetických kontextov ponúkala akýsi pohľad „za“...: za pôvodné významy každodennosti, rutiny, povrchnosti či banality. Autorské čítanie autorka „rozširovala“ do sféry intermediality prostredníctvom audioreprodukcie svojich veršov, ako aj ich manipuláciou, doplnenou melodickými nápevkami a zvučkami, čím ešte viac rozšírila významové polia prednesených textov. V rámci svojho vystúpenia predstavila možnosti prepojenia medzi obrazom a textom, ktoré skúmala v projekte *Kniha zrnení* (vo forme fotodokumentácie).

Odlišné poňatie poézie predstavil **Kamil Zbruž** (SK), literárny experimentátor, autor viacerých básnických zbierok (spomeňme napríklad parodický debut *Spitý imidž* z roku 1993) či nekonvenčných vizuálno-textových projektov vydaných v podobe

elektronických kníh. Práve zbierku *Ako hore, tak dole* predstavil vo forme autorského čítania aj v priestoroch NG. Toto dielo tvorí trilógia *Nigredo, Albedo, Rubedo* a odkazuje na prepojenie „kozmickej mysle s textovo-vizuálnou dimenziou poézie“ (označovanou aj ako „intuitívna“ poézia) s potencialitou (alebo možno cieľom?) oslobodenia sa „od seba“, zastavenia myslenia a zažitia „prázdna“, pokoja, ticha...

Nasledujúci festivalový deň sa niesol v zn(am)ení nekonvenčných hudobných prístupov a poetík. Mladý slovenský akustický gitarista **Ondrej Veselý** (SK) otvoril svoje vystúpenie enigmatickou skladbou *Ko-Tha (Three Dances of Shiva)* talianskeho skladateľa Giacinta Scelsiho. Zaujímavosťou je, že Scelsi vo svojom komentári k skladbe radí interpretovi viac vychádzať zo znalosti učenia boha Šivu než zo štúdia samotnej skladby. Aj Veselého nasledujúci program plynul v líniiach hľadania a nachádzania iných, resp. nových možností gitarovej hry. Napríklad jeho skladba *Fu-im-ver-pro* inšpirovaná Fujakovou hudbou bola založená na simultánnej hre na klavíri a gitare, pričom záver vystúpenia priniesol zaujímavý moment pre poslucháčov (a hlavne znalcov gitarovej hry a gitarovej sonoristiky), keď zaznela skladba *Siedma struna* od skladateľky Viery Janárčekovej. Špecifickosť tejto skladby spočíva v rozšírení zvukovosti nástroja preladením jednej struny, čím sa vytvárajú nové intervalové vzťahy a tým aj inak znejúce zvukové plochy plné alikvotných tónov a nového timbru. Len pre úplnosť, vo Veselého recitáli nechýbala skladba českého skladateľa Štěpána Raka *Voces de Profundis* inšpirovaná Hitchcockovým filmom *Psycho* a *Central Guitar* brazílskeho skladateľa a gitaristu Egberta Gismontiho.

Celkom odlišné poňatie zvukovosti predviedol hráč na bicích nástrojoch, perkusiách a live electronic **Luca Marini** (I/D). Tento multižánrový hudobník má na svojom konte množstvo

spoluprác v najrozmanitejších hudobných žánroch od popu cez rock, jazz, elektronickú hudbu, improvizovanú hudbu až po viaceré podoby hudobných experimentov – *pars pro toto* spomeňme experimentálne duo KAMAMA s violončelistkou a vokalistkou Audrey Chenovou. Mariniho nitrianska performance sa pohybovala až v extrémnych výrazových polohách plnúcich od meditatívno-kontemplatívnych rytmických výrazových polôh až po zvukovo „agresívne“ momenty, v ktorých hru na súprave bicích nástrojov aj so špecifickými technikami hry sláčikom na čineloch a zvoncoch dopĺňal elektronickými zvukmi.

Bizarný klavirista a performer **Josep-Maria Balanyà** (E) z Barcelony uzavrel festival svojou intermediálnou performanciou, ktorú bolo možné označiť za vskutku pozoruhodnú. Celým svojím ideovým poňatím a jedinečným tvorivým prístupom k vytváraniu, „hľadaniu“ onoho momentu „stávania sa“ hudbou predviedol bezhraničnosť umeleckého vyjadrenia. V ňom kombinoval herecké momenty (so zmyslom pre humor, keď v úvode jedol v publiku banán) a hudobné dianie založené na improvizácii a chápaní nástroja – klavíra – ako celostného zvukového objektu, ktorý je možné „rozozvučať“ nielen prostredníctvom tradičných zaužívaných klavírných techník, ale aj hrou na korpuse zo všetkých strán, teda i zospodu, preparovaním strún nástroja, používaním klastrov a pod. Celkovú zvukovosť a akciu dopĺňal využitím písacieho stroja a jeho zvukových a rytmických možností a nebránil sa ani skúmaniu sonoristických vlastností ľudského tela či iných pôvodne nehudobných objektov/predmetov každodennej potreby. Balanyàova nepredvídateľnosť teatrálnych akcií, zvukových a hudobných udalostí, práca s nástrojom i priestorom, s rozmanitými objektmi v premyslene vytavanej multimediálnej hravej etude priniesli návštevníkom festivalu neopakovateľný zážitok...

■□ Petra Fornayová

□■ Dunkeltherapie

- □ Ondrej Veselý
- ■ Josep-Maria Balanya
- □ Luca Marini
-

2013

V Koncertnej sále Župného domu sa 16. 10. 2013 otvoril ďalší ročník festivalu PostmutArt Fest 03 a nitrianskemu auditóriu sa hneď v prvý deň naskytla *in medias res* vzácna príležitosť konfrontovať tri rozličné – avšak nanajvýš osobité – prístupy k hudobnej tvorbe a interpretácii v podaní troch mimoriadnych osobností súčasnej hudby. Festival otváral hudobník, skladateľ a aktivista, ktorého možno považovať za ikonu v oblasti súčasnej experimentálnej a improvizovanej hudby, **Chris Cutler** (UK). Tento jedinečný tvorivý umelec výrazným spôsobom formoval a ovplyvňoval alternatívnu umeleckú scénu, a to nielen z pozície aktívneho hudobníka. Ako hráč na bicích nástrojoch bol, resp. je členom známych zoskupení Art Bears, Cassiber, Henry Cow, The Science Group, spolupracoval o. i. s projektom Brainville. Ako publicista sa vo svojej knihe *File Under Popular. Theoretical and Critical Writings on Music* vyjadril k problematike progresívnej a populárnej hudby. Jeho organizačné aktivity sú úzko spojené s hnutím Rock In Opposition a vydavateľstvom Recommended Records, ktoré vznikli ako alternatívna opozícia voči hegemonii a praktikám hudobného priemyslu. Ako improvizátor zavítal do Nitry so svojím projektom *Drums for Electronics*, ktorý odrážal jeho prístup k hre na perkusívnych nástrojoch. Cutlerov hudobný jazyk je založený na prepájaní zvukov akustických setov bicích nástrojov a najrozmanitejších zvukových objektov. Tie disponujú nielen vlastnou osobitou zvukovosťou, ale ich sonoristické spektrum rozširuje elektrifikácia a následná zvuková modifikácia. Výsledkom bola vyše polhodinová zvuková ekvilibristika, plná výrazových kontrastov a bubenického majstrovstva. Hra Chrisa Cutlera však nespočívala len v prezentácii bubenických techník či polyrytmických a polymetrických „schválností“. Sústredil sa na už

spomenutú komunikáciu medzi ním a jednotlivými zvukovými objektmi, resp. ich vzájomné možné hudobné spojenia a „rozpojenia“. Akoby znovu sprítomňoval onú povestnú magickú archetypálnosť spájanú s bubnovaním, založenú na korporeálnej, synkretickej pôsobivosti znenia celej škály zvukov. Tomu všetkému nepriamo, ale výrazne „sekundovala“ aj vizuálna dimenzia jeho hry – čiže Cutlerove pohyby, gestika i mimika –, ktorá vonkoncom nepôsobila exhibične, ale koncentrovane a zvnútorne.

Iný uhol pohľadu na hudbu a jej možné podoby predviedol po viac ako desiatich rokoch od posledného vystúpenia v *Hermovom uchu* v Nitre **Marián Varga** (SK). V Koncertnej sále NG sa v jeho hre na syntetizátore a klavíri transzánrovo prelínali baroková polyfónia, reinterpretácie ľudových motívov, rôzne štýlové alúzie, citácie, ale i dôraz na sonorizmus či expresívnosť. To všetko bolo integrálnou súčasťou Vargovho hudobného jazyka a myslenia aj tento večer. Istým spôsobom nanovo poňal svoj projekt *Solo in Concert*, ktorý predstavoval polyštýlovú mozaiku vytvorenú z najrozmanitejších podôb hudby, ktoré zastrešovala, zjednotovala jedinečnosť Vargovho spôsobu interpretácie. Bohužiaľ, išlo o jeho posledné vystúpenie v oboch nitrianskych cykloch...

Po Cutlerovej zvukovo bohatej improvizácii a Vargovej „exkurzii“ po najrozmanitejších „zákutiach“ hudobných dejín sa v ten večer po tretíkrát znovu inak definoval pojem hudby. O tom, že v jej prípade ide o umelecké médium, ktoré rozhodne nemusí byť závislé len od času, ale aj od priestoru – ako aj o skutočnosti, že minimalizmus i napriek teoreticky pomerne striktným vymedzeniam môže výrazne presahovať očakávané štýlové charakteristiky –, presvedčila divákov opäť **Amy Knolesová** (USA). Po tom, ako sa v Nitre predstavila v spolupráci s Richardom Hinesom (2003), Marekom Chofoniewskim (2005), svojím legendárnym telesom The California EAR Unit (2005) a s Michaelom Sakamoto (2007), prišla znovu

s niečím nečakane iným a inovatívnym¹⁷, keď rozoznala priestory Koncertnej sály NG tónmi siahodlnej kompozície *Crazy Nigger* zabudnutého amerického černošského skladateľa Juliusa Eastmana (1940 – 1990).

Pôvodnú skladbu skomponovanú pre štyri klavíry prearanžovala pre digitálny perkusívny nástroj MalletKat (MIDI marimba) a multi-looper. Eastmanova poetika býva vnímaná ako spôsob konfrontácie medzi euroatlantickou a africkou hudbou, akoby v nej paralelne vnímal a zohľadňoval osobitosti západnej/„písanej“ a africkej/„orálnej“ hudby a snažil sa o ich plynulé spojenie. Jeho jazyk je minimalistický, avšak nie založený na Glassovej repetitívnosti melodických vzorcov, resp. na používaní tradičných afrických rytmov tvoriacich základ pre procesuálne fázové posuny ako u Steva Reicha či na La Monte Youngovom využívaní dlhých držaných tónov. Jean-Christophe Marti v súvislosti s Eastmanovou minimalistickou hudbou poukazuje na jej schopnosť vytvárať špecifické a neobvyklé vzťahy medzi rytmom a časom, iné, než na aké sme ako poslucháči zvyknutí. *Crazy Nigger* je jednou z Eastmanových trilógií pre štyri klavíry (*Evil Nigger*, *Crazy Nigger* a *Gay Guerilla*) z rokov 1979 – 1980 a predstavuje unikátny spôsob zvukovo-materiálovej a časovej organizácie, ktorej výsledkom je hypnotickosť vzájomných prelínaní a s nimi spojené pocity, ktoré by sa dali možno oxymoricky/paradoxne opísať ako zvláštna „statická dynamickosť“. Výsledné hudobné tvary štyroch klavírných partov vytvárané jedinou virtuóznou hudobníčkou na spomínané digitálnej marimbe, navyše v kvadrofónnej akustickej projekcii celej veľkej Koncertnej sály NG, priniesli vyslovene fascinujúci hudobný zážitok.

Druhý (pod)večer festivalu 17. 10. 2013 dostalo súčasné nekonvenčné hudobno-intermediálne umenie priestor už v reprezentčných sálach NG. Komornejšia atmosféra nič neubrala na kvalitnej dramaturgii a silnom hudobno-vizuálnom zážitku. Zvukobraz/gesto-text, čiže vo vzájomnom prepojení zvuk, obraz, gesto a text, tvorili rámce, v ktorých sa mohlo udiť všeličo – miešanie, prelínanie, intertext, metatext, improvizácia, kompozícia, komprovizácia. Ako prví prezentovali svoju hudobno-vizuálnu koncepciu **David Kollar** (SK) a **India Czajkowska** (PL) – duo elektronického gitaristu a speváčky i flautistky. Kollar, niekdajší žiak Andreja Šebana, no v podstate „samorast“, sa ako veľmi osobitý umelec už niekoľko rokov svojou tvorbou vymyká tradičným postupom a očakávaniam. Tvorí o. i. filmovú hudbu, pracuje aj s bratislavským pohybovým divadlom Debris Company, je členom medzinárodného projektu Artrance spájajúceho rôzne elementy súčasného umenia (improvizovanú i komponovanú hudbu a experimentálny tanec) – spolu s virtuóznym maďarským bubeníkom Gergom Borlaiom, tanečnicou Andreou Ladanyiovou, speváčkou Lenkou Dusilovou a spomenutou Indiou Czajkowskou. Tá vo svojich kompozíciách využíva klasické hudobné postupy kombinované s elektronickými elementmi modulácie hlasu, ktorými v istom zmysle nadväzuje na poľskú jazzovú vokalistku Urszulu Dudziakovú – rôznymi elektronickými zariadeniami posúva možnosti svojho hlasu a hlasového rozsahu.

Spoločný projekt Kollar & Czajkowska priniesol do Nitry komprovizovanú hudobnú výpoveď podporenú videoprojekciou. Koherentný celok „zvukobrazu“ nenásilne plynul v striedaní elektronických a akustických pasáží, ktoré občas zámerne vôbec nezod-

povedali tomu, čo mal recipient možnosť vidieť na plátne. Kollar využíva množstvo prvkov a technológií, ktoré dostávali gitarový zvuk do inej roviny – jeho nástroj (vyrobený na Slovensku Rudom Sivčákom) je hybrid Jaguar – Jazz Master, ktorý má pod hmatníkom umiestnený snímač, resp. vbudovaný mikrofón, ktorý ozvučuje korpus gitary. Túto prednosť využíva Kollar pomerne často a dopĺňa ju rôznymi počítačovými moduláciami i pedálovými zvukovými efektmi (zvuk klikajúceho pedála bol právoplatnou zložkou hudobnej performancie). Czajkowska dopĺňa Kollarovu intuitívnu hru na gitare modulovanými vokálmi, hrou na flaute, ba i jemne preparovanom klavíri. Spoločný komprovizovaný celok (ťažko povedať, nakoľko je komponovaný či improvizovaný) vládne plynul a demonštroval všetky uvedené akusticko-elektronické techniky tvorby osobitého poľsko-slovenského dua. Tento pozvoľna rozvíjaný hudobný koncept bol doplnený nejednoznačnou, rozostrenou videoprojekciou, v ktorej sa však dal rozpoznať kľúčový prvok – „cesta“. Bol dopĺňaný geometrickými tvarmi, ktoré v konečnom dôsledku predsa len štruktúrovali samotný hudobný experiment – cesta vlakom, autom, unikajúci obraz krajiny, neuchopiteľnosť hudobnej výpovede...

Dalším bodom programu mal byť projekt *Písně pro mrtvé ženy* skladateľa, hudobníka, scenáristu, básnika a tvorca videoartu **Ivana Achera** a jeho manželky, vokalistky, hráčky na akordeóne Jany Věbrovej (obaja CZ). Bohužiaľ, pre autohaváriu sa ich vystúpenie nemohlo uskutočniť, preto bolo aspoň sčasti nahradené záznamom dvoch hudobných videoprojekcií. Ako prvý mohli diváci vidieť Achera „minifilm“ *Fantasmagatorium – Jeden den Ivana* na motívy textu básne Ivana Magora Jirousa. Pomerne statický čiernobiely obraz, váhava holubice, v pozadí stovežatá Praha, dráždivé sláčky, Magorov sugestívny prednes vlastnej básne a hudba v interpretácii Agon Orchestra Petra Kofroňa, ktorý svoj-

ho času siahol po súbore poézie *Magorova Summa*, aby ju ponúkol na zhudobnenie rôznym autorom. Druhá projekcia *Typornamento* bola inšpirovaná niektorými motívmi grafických notácií Milana Adamčiaka v uchopení Ivana Achera – opäť v podaní Agon Orchestra i samotného Adamčiaka na violončele. Odrážala sa v nich skúsenosť tohto konceptuálneho umelca vychádzajúca z poznania myšlienok dadaistov, Johna Cagea a hnutia Fluxus, na základe čoho tvoril hudobné grafiky, vizuálnu partitúru a experimentálnu poéziu. V roku 1969 tak vzniklo jeho dielo *Typoornamenty*, ktoré zobrazovalo ľudové motívy transponované do strojopisných básní. Acher v skladbe *Typornamento* zhudobnil a vizuálne spracoval tri Adamčiakove grafiky: *Echo* (1966), *Solo per accordion* (1967) a *First Page for John Cage* (1967).

Audiovizuálny zážitok komponovanej hudby vystriedal akustický zvuk kontrabas, na ktorom hral **Christopher Williams** (USA) pôsobiaci v tom čase v Berlíne. Vyniká bohatými hudobno-interpretáčnymi skúsenosťami, ale i teoretickým vzdelaním, pracuje najmä s konceptom improvizácie, je kurátorom koncertov súčasnej experimentálnej hudby a zároveň členom Berlin Improvisation Research Group. Spolupracoval s takými významnými osobnosťami ako Derek Bailey, La Monte Young, Hans W. Koch, Chris Adler, Benjamin Patterson či súborom Theatre of Eternal Music. Nezvyčajný koncert Williamsa bol rozfázovaný do troch rozsiahlych skladieb – akustickej *Water Music*, field recording štúdie *Groundwave Rondo* a voľnej improvizácie na motívy piesne *Lady, if you spite me* Johna Dowlanda s názvom *Wherefore do you, so oft, so oft*. Počas hry z neho sršala pokora, plná sústredenosť a oddanosť nástroju, invenčná a precízna práca so slákom. Druhá elektroakustická nahrávka bola zaujímavo obohatená o pokus zachytiť rádiové FM vlny počas cesty vlakom z Berlína do Nitry, čo je takmer nemožné, takže jeho súčasťou boli ruchy vagóna i rôzne šumy rádia. Hral virtuóz-

¹⁷ V rámci vtedajšej návštevy mala Amy Knolesová 15. 10. 2013 v Univerzitnom tvorivom ateliéri UKF v rámci cyklu Culturologos prednášku s názvom *Looping Well with Others...*, spojenú s prezentáciou jej nových projektov, ako aj samotnej hry na digitálnej marimbe a perkusiách.

ne, no nechával si priestor aj na nekonvenčné postupy, naplno využívajúc všetky zvukové možnosti kontrabasu a svojho hlasového prejavu v tretej skladbe meditatívneho charakteru, ktorou obohatil nekonvenčnú hudobno-iluzívnu atmosféru celého večera.

Úplný záver patril kolektívnej voľnej improvizácii všetkých účinkujúcich, pričom k hudobným hosťom Kollarovi, Czajkowskej a Williamsovi sa pridala Julio Fajak s klavírnou performanciou. Návštevníci festivalu tak boli vystavení ďalším rozmanitým zvukovo-hudobným situáciám, ktoré organicky zjednotili celý večer a posilnili celkový zážitok z počutého, zažitého a videného, čiže z vnímania všetkých „zvukobrazov“ a „gestotextov“ počas celého festivalu.

Chris Cutler

David Kollar & India Czajkowska

Marián Varga

■ □ Christopher Williams

□ ■ Amy Knoles: Crazy Nigger

2014

Nosnú tému ďalšieho ročníka PostmutArt Festu 04 explicitne vyjadroval už samotný plagát s portrétom Milana Adamčiaka v akcii. Bola ňou najmä prvý deň, 16. 10. 2014 práve tvorba tohto intermedialného umelca *sui generis*, ktorý ako málokto ovplyvnil umeleckoexperimentálne milieum nášho kultúrneho priestoru. Festival však najprv otvorila akuzmatická kompozícia, ktorej autorom a zároveň interpretom bol skladateľ a performer **Ladislav Železný** (CZ). Meno tohto umelca sa spája najmä s už spomenutým intermedialným projektom radioartu a súčasných audiálnych umení Českého rozhlasu Vltava rAdioCUSTICA, o ktorom prednášal dopoludnia v cykle Culturologos na pôde Katedry kulturológie FF UKF v Nitre. Tvorba Železného je ukotvená v oblasti súčasných zvukových umení, zvukových inštalácií, rozhlasových hier, audioperformancií a akuzmatických kompozícií, čo demonštroval aj v NG. Zaznela jeho sólová akuzmatická performance *ZERO* pre štyri kvadrofonicky umiestnené reproduktory, smartfón a šepkajúci hlas. Jej myšlienkovým, ako aj (ne)zejúcim leitmotívom bola pomyselná „nula“ predstavujúca rovnovážny východiskový stav, keďže zvuk predstavuje osciláciu okolo „nuly“ (oblasť alebo skôr oblasti nachádzajúce sa mimo rovnovážneho stavu). To bolo možné poňmať ako metaforu sveta okolo nás, rovnako ako naše subjektívne vnímanie, prežívanie, „oscilovanie“ v neusporiadaných, „neurčitých“ stavoch v snahe nájsť vyrovnanosť, pokoj, „ticho“... To všetko bolo stvárnené v smartfóne generovanými a modifikovanými zvukmi i ľudským šepotom.

Po tejto kompozícii/performancii sa už k „slovu“ (... obrazu a zvuku...) dostal večný narúšateľ umeleckých a myšlienkových konvencií, experimentátor, tvorivý hľadač a objaviteľ, osobnosť

pohybujúca sa v „medzipriestoroch“ umeleckých médií a stratégií, neprehliadnuteľný nositeľ nekonvenčnosti a experimentu v kontexte slovenskej nekonvenčnej umeleckej kultúry **Milan Adamčiak** (SK). Obdivovateľom „iných“, periférnych foriem umeleckého vyjadrenia sa naskytla jedinečná príležitosť autenticky zažiť priamo v akcii *spiritus agens* v jednom z období kulminujúceho záujmu o jeho tvorbu. Vďaka úsiliu Michala Murina boli v tomto čase už vydané niektoré zväzky rozsiahlej štvorzväzkovej monografie *Archív I. – IV.: Expo – Kopo – Nôty – Akty* (Dive Buki, 2012 – 2016), mapujúcej Adamčiakovo rozsiahle dielo pohybujúce sa na obdivuhodne rozsiahlom pomedzí experimentálnej a konkrétnej poézie (*Expo – Kopo*), výtvarného umenia, notácií a hudobných grafických partitúr (*Nôty*) i performancií, konceptov a výstav (*Akty*). Práve Murin, jeho blízky a dlhoročný priateľ, priblížil formou videoprezentácie/prednášky cestu ku kompletizácii Adamčiakovho diela. Tú však vtípne „narúšal“ a doplňoval samotný Milan Adamčiak, čím vznikali momenty, v ktorých bolo možné čiastočne „nahliadnuť“ na jeho osobitú autenticnosť, otvorenosť, úprimnosť a spontaneitu (čo sú tiež atribúty jeho diel).

Celý večer nesúci názov *Pocta Adamčiakovi / Hommage à Adamčiak* pokračoval krátkym performativným vstupom samotného Adamčiaka, a to hrou na violončele; nasledovali intermedialné interpretácie jeho notácií v podaní nitrianskeho akustického tria **Ne:bo:daj** (SK) – Július Fújak (klavír, sláčiková basgitarra, zvukové objekty), Jana Ambrózová (spev, husle), Andrej Pleštinský (akordeón) – a hostí Ondreja Velesého (akustická gitara) a Petra Šimánskeho (elektrická gitara). Tvorivý odkaz Milana Adamčiaka bol integrálnou súčasťou poetiky polyžánrového tria, čo zachytáva aj jeho druhý album v skladbách *Transfigurazioni* (1979) a *On Cage with AA* (2012, rev. 2015), na ktorých aj sám participoval. Tentoraz Ne:bo:daj pod jeho dohľadom interpretačne osobitým spôsobom

ľavý stĺpec, 3. riadok odspodu na konci: za zátvorkou namiesto „...“ daj „čiže“

„uchopil“ viaceré partitúry zo zväzku *Nôty*. Veselý uviedol svoje ponímanie konceptu výtvarnej partitúry s názvom *Zen* (1966), pozostávajúcej zo symbolického stvárnenia kruhu (symbolu večnosti a jednoty) vyplneného repetíciou slova ZEN, Pleštinský predviedol *Solo per accordion* (1967) v intenciách zoskupenia¹⁸ Transmusic Comp. a na záver zaznela v interpretácii všetkých hudobníkov fascinujúca skladba *La Mer* (1982) vo Fujakovej úprave pre toto komorné zoskupenie. Adamčiakovi patrila aj kóda prvého festivalového dňa, tentoraz však išlo o jeho portrét v podobe pôsobivého filmového dokumentu režiséra A. Kojnoka *Muzikológ a tvorca* (2008), ktorý počas premietania „hlavná postava“, sediac v hladisku, patrične komentovala...

Druhý festivalový deň, 17. 10. 2014 sa program presunul do Koncertnej sály Župného domu, pričom úvod patril špičkovej brnianskej multižánrovej klaviristke, laureátke viacerých medzinárodných klavírných súťaží **Sáre Medkovej** (CZ). Jej vystúpenie sa nieslo v znamení inakostného „pohľadu“ na klavírnú poetiku, ktorý sa najviac prejavil v dvoch krajných líniiach: v prvej, pôvodne na improvizácii založenej skladbe *Inside* predstavila spoločne s manželom, hudobným skladateľom a pedagógom **Ivom Medkom** (CZ), nové/ iné poňatie štvorročnej hry na klavíri s maximálnym využitím jeho najrozmanitejších sonoristických vlastností a možností – okrem hry na klaviatúre využívali rôzne rozšírené techniky hry na preparovaných strunách nástroja, vytvárajúc širokú výrazovú škálu zvukov (od expresívnych (z)hlukových či perkusívnych momentov až po efemérne preznievanie klavírných strún v kombinácii s polyrytmic-

kými či rytmicky voľne plynúcimi zvukovými plochami). Po uvedení kompozície Víta Zouhara *Six Pianos* tvorila druhú líniu skladba amerického skladateľa Frederica Rzewského *De Profundis Oratorio for Speaking Pianist* (1991/1992), inšpirovaná známym zamilovaným listom zúfaleho, spoločnosťou odvrhnutého Oscara Wilda jeho partnerovi lordovi A. Douglasovi (1897). V tejto interpretačne náročnej a špecifickej skladbe (či skôr melodráme) je úloha klaviristu rozšírená o ďalší hudobný a významový aspekt: vokálnu zložku a špecifický prednes textu. Medková túto úlohu zvládla bravúrne s využitím paralelne premietaného pôsobivého videoartu Lukáša Medka s rozmanito premietanými vetami v úplnej tme Koncertnej sály Župného domu.

Dvojica hudobníkov a skladateľov **Juraj Vajó**, **František Király** spolu s výtvarníkom a multimediálnym umelcom **Borisom Vaitovičom** (všetci SK) ponúkli festivalovému publiku veľmi zaujímavý intermediálne poňatý projekt *Liturgické fragmenty zo života Urbana Hudáka*. Hudobno-vizuálna performance vychádzala z výrazového a významového kontrastu založeného na striedaní klavírných harmonicko-melodických línii a kvázi liturgického spevu s expresívnejšou sonoristikou vytváranou zvukom thereminu, basovej gitary, analógového moog-syntetizátora či digitálne elektronicky generovanými plochami (cez modulátor a joystick). Zvukovú/ hudobnú zložku dopĺňala miestami bizarná videoprojekcia pohybu jednobunkových organizmov.

Rozmanitosť a originalnosť prístupov k improvizácii a k vytváraniu jedinečných zvukových „vesmírov“ priniesli aj vystúpenia posledných dvoch účinkujúcich. Ich mená sú v oblasti medzinárodnej experimentálnej hudobnej scény dobre známe. Kontra-

¹⁸ V roku 2012 bolo jednak vydané už v súvislosti s I. Acherom spomínané CD *Typornamento*, na ktorom Agon Orchestra interpretuje skladby rôznych skladateľov inšpirované Adamčiakovými grafickými partitúrami, v Londýne sa zas uskutočnila výstava *Sounding the Body Electric* mapujúca oblasť experimentálnych foriem umenia a sound artu v krajinách východného bloku v rokoch 1957 – 1984, na ktorej nechýbali ani Adamčiakové grafické partitúry.

Milan Adamčiak

☒ ☐ Ladislav Železný
☐ ☒ Ne:bo:daj & hostia

Sára a Ivo Medkovci

MORALITY
 DOES
 NOT
 HELP
 ME
 I AM A BORN ANTINOMIAN

George Cremaschi & Petr Vrba

Audrey Chen

basista **George Cremaschi** (USA), žijúci od roku 2008 v Čechách, spoločne s nekonvenčným hráčom na trúbke **Petrom Vrbom** (CZ) založili roku 2012 Pražský improvizačný orchester, hudobné teleso „skúmajúce“ najrozmanitejšie podoby voľnej a neidiomatickej improvizácie či grafických a „iných“ partitúr. V Nitre sa obaja predstavili s projektom *Los Amargados*. Okrem svojich tradičných, no krajne netradične využívaných hudobných nástrojov rozširovali svoj hudobno-zvukovo-hlukový vyjadrovací arzenál o rezonujúce a vibrujúce reproduktory (a objekty i predmety na nich položené, vytvárajúc rozhodne zaujímavé sonoristické plochy) spolu s ďalšou invenčne zakomponovanou živou elektronikou.

Úplný záver a vyvrcholenie festivalu predstavovalo vystúpenie významnej hudobnej performerky, violončelistky a experimentálnej vokalistky **Audrey Chenovej** (USA). Spolupracovala v duách s legendárnym Philom Mintonom, Richardom Scottom, Henrikom Munkebyom Nørstebø, Johnom Bockom, Mariou Chavezovou, v portfóliu jej aktivít nájdeme aj kvarteto s N. Wooleyovou, C. Spencerom Yehom a T. Carterom či spoluprácu so zoskupeniami Beam Splitter, Streifenjuko Mopcut. V Nitre bola Chenovej originálna improvizačná poetika založená na výrazovo bezhraničnej strhujúcej hlasovej ekvilibristike v diapazóne viacerých oktáv a nezvyčajných zvukov, ktorú komplementárne dotvárala jednak elektronicky generovanými minimalistickými zvukovými plochami a v neposlednom rade i sugestívnou hrou na violončele. Vyžiadala si, aby publikum sedelo v kruhu okolo nej uprostred sály len za šera hasnúceho svetla toho dňa. Auditórium bolo jej výkonom v dobrom slova zmysle uhranuté a nadšené (vrátane opodiaľ postávajúcего Milana Adamčiaka)...

Hoci pre PostmutArt Fest je viac príznačná jesenná atmosféra, priaznivcov „onej“ hudby a umenia určite potešilo pozvanie na jeho tzv. letný aperitív, na ktorom 16. 7 2015 vystúpilo improvizáčné trio **Rose/Kneer/Reidyová** (UK/D/AUS). Jon Rose tentoraz do Nitry zavítal ako člen akustického tria spolu so spoluhráčmi Meinardom Kneerom (kontrabas) a mladou improvizátorkou žijúcou v Berlíne Juliou Reidyovou (gitara). Meno Kneera sa spája najčastejšie s jeho ansámblom Meinard Kneer's Phosphoros Ensemble, v rámci ktorého tvorí hudobno-poetické kompozície na texty ruských avantgardných básnikov Daniela Charmsa, Velimira Chlebnikova či nemeckého poetu Christiana Morgensterna. S Roseom spolupracuje už od roku 2013 v projekte Rose/Kneer/Barrett, ktorý vydal pozoruhodný album *Colophony*. Okrem iného je (spolu)zakladateľom nezávislého hudobného vydavateľstva Evil Rabbit Records, zameraného na propagáciu súčasných európskych improvizáčnych a jazzových hudobných projektov. Julia Reidyová je mladá talentovaná skladateľka a improvizátorka skúmajúca vo svojich kompozíciách a inštrumentálnej hre oblasti mikrotonality, voľnej neidiomatickej improvizácie či tzv. field recordings. V spolupráci s Jonom Roseom vydala album *Double Course* (2016) plný fascinujúcich spoločných zvukových interakcií. Toto trio predviedlo, po dlhšom čase opäť pod holým nebom, na nádvorí Župného domu v Nitre tri improvizácie a jeden prídivok, v ktorých sprítomnili silu a zároveň ľahkosť hudobnej komunikácie disponujúcej obrovským hudobným nadhľadom, citom, uvoľnenosťou a vtipom.

Samotný PostmutArt Fest 05 sa uskutočnil opäť v Koncertnej sále Župného domu a hneď počas prvého festivalového dňa

(22. 10. 2015) ponúkol dramaturgicky výnimočnú mozaiku kreatívnych prístupov k fenoménu zvuku vo všetkých možných modifikáciách – od znejúceho hovoreného slova cez improvizovanú zvukotvorbu, mutáciu vizuálneho a zvukového média až po vysoko štruktúrované hudobné formy. Aj napriek zdanlivej odlišnosti jednotlivých festivalových vstupov sa akoby skryto, neúmyselne, no predsa neraz sprítomňovala myšlienka Edwina Prévosta, že „žiadny zvuk nie je nevinný“.

Nevinnosťou určite neoplyvali úvodné básne **Michala Rehúša** (SK), nekonvenčného a otvorene provokujúceho básnika reflektujúceho „svet okolo seba“, ktorého básnické „útoky“ mohli poslucháčov či čitateľov značným spôsobom zneistiť, pobaviť, dokonca aj pobúriť – napríklad aj vyhlásením z balkóna sály, že nechce vôbec patriť do žiadnej, teda nielen (no najmä) do slovenskej literatúry. Ak bol Rehúšov anti-poetický vstup zacielený takpovediac „smerom von“ – k otvorenej reflexii a kritike súčasných „vecí“ –, tak hudobné duo **Andreja Gála** (violončelo) a **Petra Katinu** (akordeón; obaja SK) ponúklo veľmi silný obrat „smerom dnu“ – ku kontemplácii, meditácii, do „vnútra“ každého z nás, ktoré rozrezonovala hudba. A to hudba súčasná, nesmierne komunikujúca, plná pokory a symbolizmu. Rozjímanie o význame kríža priniesla skladba Sofie Gubajduliny *In Croce*, nasledovala hudobná úvaha Toshia Hosokawu v skladbe *In die Tiefe der Zeit* o bytí dvoch protikladných princípov, ktoré aj napriek diametrálnej odlišnosti môžu predstavovať jednotu. Odkazy na starozákonné motívy bolo možné vybadať v kompozícii Jevgenija Iršaia *A riekol Izaiáš...*, ktorá práve na tomto festivale zaznela vo svetovej premiére. V podaní dua Gál a Katina odznali aj skladby Giu Kancheliho *Nach dem Weinen* (1994) a Miroslava Tótha *Semprepiuanimato* (2014) za jeho osobnej prítomnosti. Prezentovanie oboch diel sa nieslo v obdobnej „zvnútornenej“ atmosfére. Záver koncertu pat-

ril jedinečnej interpretácii Fujakovej melodramatickej skladby *List developerovi* (2014) s básňou Michala Habaja. Apelatívny Habajov text odznel v podaní „rapera“ s rádiom TJ Vjugu – v kapucni a čiernom tričku s nápisom 4 '33''. Bola to vhodná „bodka“ za týmto nesmierne sugestívnym vystúpením.

Zvýznamňovanie „nevinných“ zvukov (v nasledujúcom prípade priam v doslovnom význame) pokračovalo v podaní dvojice performerov sound artu **Maria van Horrika & Petry Dubachovej** (NL), ktorá síce posunula dramaturgiu festivalu z oblasti súčasnej komponovanej hudby do sféry nekonvenčných audiálnych umení a improvizovaných „zvukohier“, ale spoločná, resp. základná platforma predstáv o novej hudobnosti zostávala nezmenená. Myslíme tým hľadanie a nachádzanie, resp. naše „nastavenie“ rozmanitých nových modov vnímania, ktorých výsledkom je práve uvedomenie si inak netlmočiteľného významu. Van Horrik a Dubachová viedli tvorivý dialóg prostredníctvom zvukovo-pohybovej akcie – sediac za ozvučeným stolom s postupne používaným nepreberným množstvom zvukových objektov a hračiek –, pretože, ako sami tvrdia, „pohyb a zvuk sú identické“. Auditórium v Koncertnej sále Župného domu sa tak ocitlo priamo v procese transformácie pohybov a zvukov na formu akustického umenia, teda na fundamentálny tvorivý proces prebiehajúci tak medzi tvorcami (jednotlivo i navzájom), ako aj medzi poslucháčmi. Príznačná hravosť spojená s kreativitou po odhalila práve naše poslucháčske limity a schopnosť „dotvárania“ a „uchopovania“ v reálnom čase sa formujúcich zvukových tvarov. Štruktúra zvukovo-pohybovej performancie bola formovaná na princípoch sonoristickej kontrastnosti (využívaním rôznych spomínaných sónických objektov), repetitívnosti a gradácie, pričom vzájomnej komunikácii rozhodne nechýbali uvoľnenosť a vtip.

Plnulé tvorivé prepojenie medzi princípmi tvorby hudby z pevne fixovaného záznamu a voľnej neidiomatickej improvizácie

s videoartom priniesol v závere prvého festivalového dňa svetovo uznávaný skladateľ, experimentálny gitarista, multiinštrumentalista a performer **Elliott Sharp** (USA). Tento nezvyčajný hudobník počas svojho viac než štyridsaťročného aktívneho pôsobenia preskúmal – obrazne povedané – všemožné „zákutia“ hudby, redefinoval hudobné „škatulky“ jazzu, blues, noise či techno hudby – o. i. v spolupráci s Christianom Marclayom, Debbie Harryovou, Kronos Quartet, Jackom DeJohnnettom, Frances-Marie Uittiovou, či Hubertom Sumlinom a i. Vo svojich hudobných, často intermediálnych projektoch skúmal možnosti aplikovania teórie fraktálov, teórie chaosu, využitie Fibonacciho postupnosti a teórie zlatého rezu, ktoré spolu s postmodernými metódami apropriácie či ironickej dekonštrukcie formovali jeho jedinečné autorské stratégie vytvárania progresívnych podôb súčasnej hudby.

Elliott Sharp predviedol nitrianskemu obecenstvu výsostne aktuálnu podobu intermediálneho umenia v podobe kompozície *Sylva Sylvarum*, ktorá predstavuje jednu líniu Sharpovho spôsobu umeleckého myslenia v „medzipriestore“ vizuálneho a zvukového média. Christian Marclay poukazuje na fakt, že Sharp sa vo svojej tvorbe snaží o stieranie hraníc jednak medzi pevne fixovanou štruktúrou a improvizáciou, ako aj medzi elektronickým a akustickým spôsobom hudobnej expresie. Partitúra skladby bola vytvorená pomocou grafického editačného softvéru, v ktorom sa vyše 250 satelitných obrazov a videosekvencií z rôznych oblastí Zeme (amazonské pralesy, topenie ľadovcov a i.) transformovalo prostredníctvom procesov filtrácie, modulácie, vrstvenia, skreslenia či inverzie do výslednej videosekvencie. Tá slúžila ako procesuálne vizuálna partitúra, ktorá bola následne *in vivo* zhudobňovaná. Spôsob manipulácie so zvukovým materiálom, akým Elliott Sharp kreoval výsledné hudobné tvary pri svojom vystúpení, využíval obdobne aj vo vizuálnej oblasti. Vytváral

tak neskonale fascinujúce audiovizuálne štruktúry, ktoré dôkladne zamestnávali recipientovo vnímanie.

Druhý deň festivalu 23. 10. 2015 bol odetý do komornej, stíšenej atmosféry, korešpondujúcej tak s hlavnou témou večera, ktorou bolo TICHŤO. Jeho tematizovanie v rôznych variáciách v súčasnej dobe sa rozvetvujúcich konceptov nahliadajúcich na tento fenomén sa nezaobíde bez parafrázovania a odkazovania na dielo amerického skladateľa Johna Cagea, azda najviac vysublimované v kánonickej skladbe 4'33''. Cageova zenová manifestácia neexistencie ticha, upozorňujúca na neprestajné šírenie sa zvukov v priestore, dodnes upozorňuje poslucháčov na to, že zvuky za oknami koncertných sál sú často zaujímavejšie ako tie, ktoré sú interpretované v ich útrobach. Tak sa napríklad do popredia môže vysúvať *genius loci* danej (v tomto prípade nitrianskej) sály, jej atmosféra a špecifickosť, posúvajúce zvukové diela na iné percepčné úrovne.

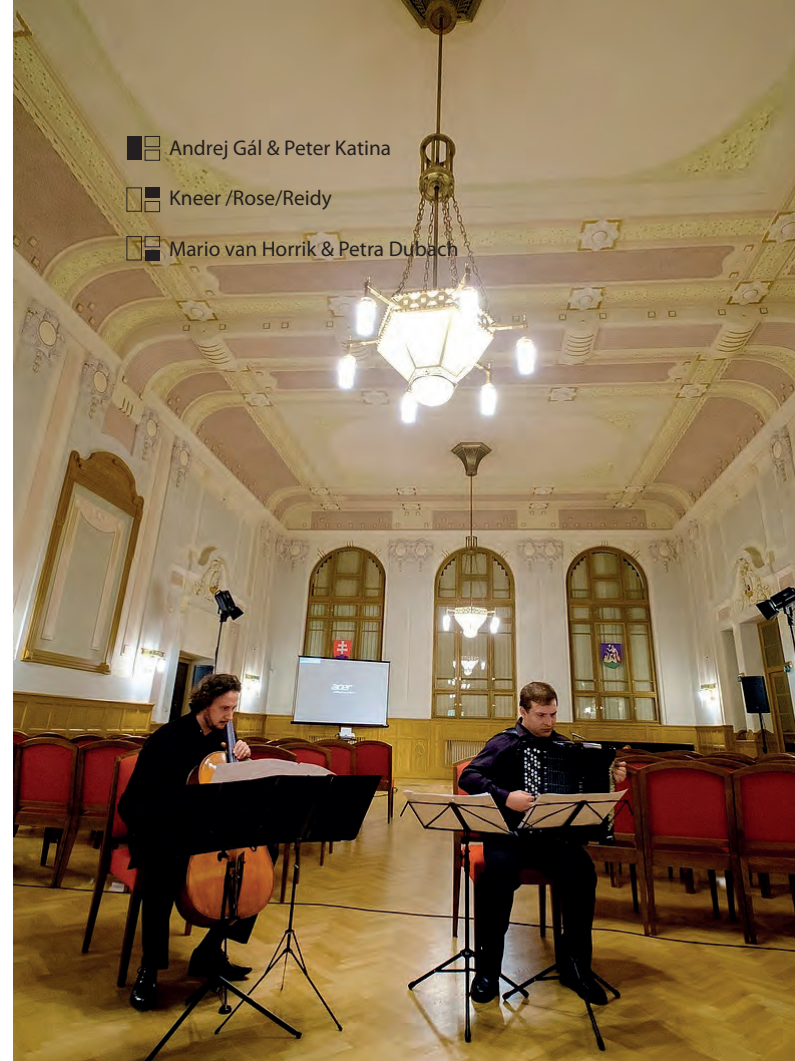
Tento festivalový deň bol rozvrhnutý do troch častí: začínal sa **odborným kolokviom Hudba, zvuk a ticho teraz!** (v bočnom foyeri Koncertnej sály Župného domu) o rozmanitých podobách súčasnej „inej“ hudby, v rámci ktorého predniesli svoje texty viacerí hudobní teoretici – Július Fújak, Ľubomír Pavelka, Jakub Juhás a Martin Hrnčár. V kontexte festivalu, ktorý sa zameriaval na experimentálne, improvizované a intermedialné hudobné poetiky, išlo o ďalší viac než potrebný a prínosný krok – rozšíriť jeho program o edukačný, resp. teoretický náhľad na rôzne koncepty a teórie (zvukové prechádzky, aktívne načúvanie, field recordings) najmä z pohľadu kritického reflexie.¹⁹

Druhú časť tvorila **Výstava Ticha (4'33'' na entú)** v kurátorskej koncepcii Júliusa Fújaka. Prezentovala diela slovenských, ale

aj zahraničných umelcov prístupujúcich k téme z odlišných strán, vždy však reflektujúc efemérnosť, nestálosť a v konečnom dôsledku samotnú neexistenciu absolútneho ticha. Niektorí vystavujúci autori sa priklonili k primárnym citáciám Cageových myšlienok, a tak sme boli svedkami objektivizovania ticha v podobe textu TJ Vju-gu 4 a 1/2 minúty textu ticha Johnovi Cageovi (1 strana = 1 minúta) či jeho *Antikatafalku ticha s epitaform*, resp. akejsi výpredajovej akcie na stojane zavesených čiernych tričiek s nápisom 4'33'' **Ľubomíra Pavelku** (v predaji za 4,33 eur za jeden kus). O niečo interaktívnejšie diela, pracujúce tiež so špecifickou aurou daného priestoru, vystavili členovia Cluster Ensemble a umelecká skupina Compro. sk11. Kým prví menovaní pripravili inštaláciu posteleňného matracu s vankúšom a paplónom pod názvom *Horizontálna plocha pre sólo poslucháča*, ktorý tak mohol v plnom komforte doceniť výnimočnú akustiku sály, druhí nabádali návštevníka k akcii *Načúvaj tichu v šká-rach okien*, cageovsky tak upozorňujúc na nepostrehnuteľné dianie v samotných záhyboch Koncertnej sály Župného domu. Vystavované objekty doplnili už spomínaný multiinštrumentalista a skladateľ Elliott Sharp, ktorý venoval svoju nahrávku *Oc8tal – Book Two*, a české združenie Bludný kámen, mapujúce rôzne polohy experimentálneho umenia vo svojej rovnomennej publikácii (ed. Martin Klimeš).

Filigránske dielo, ktoré však svojím konceptuálnym humo-rom vŕchlovalo spomedzi ostatných, vystavil **Bruno** alias **Árik** od Výrovského potoka. Bruno je pes, ktorý sa svojím konceptuálnym uchopením náhody vyrovná aj svojmu majiteľovi, *enfant terrible* brnianskej konceptuálnej umeleckej scény Marianovi Pallovi. Brunom obhryzený konár, čiže vystavený „fluxový klacek“, ktorý stihol obeh-núť také galérie ako Museum Quartier vo Viedni, DOX v Prahe, Domy umění v Ostrave a v Opave, načrtol možnosti práce s náhodou či

¹⁹ Na záver kolokvia bolo prezentované 63. číslo časopisu Vlna venované téme *Hudba*: s CD prílohou *Hevhetia Music Now* (2015).

Elliot Sharp

Fero Király: *Listen! Haptical music*

Ľubomír Pavelka: *Výpredaj tričiek 4,33 eur/ks*

Cluster Ensemble: *Horizontálna plocha pre sólo poslucháča*

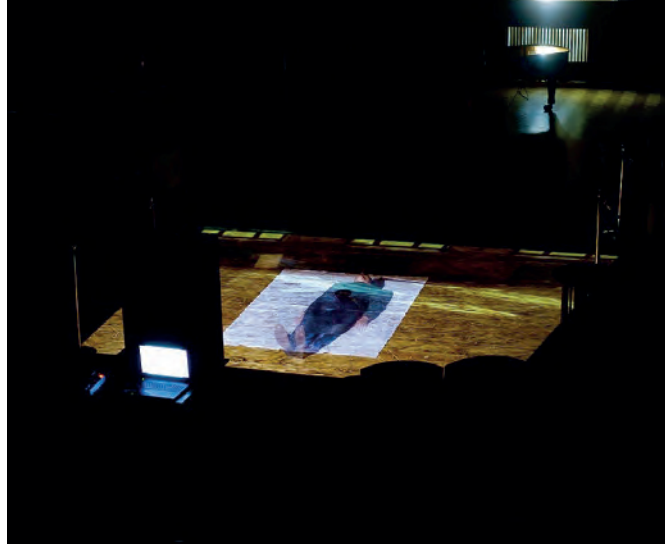
Bruno alias Árik: *Klacek*

Julo Fajak: *O-tvor 4'33''* (rekontextualizácia)

Compro.sk11: *Načúvaj tichu v škárach okien*

s nájdenými objektmi a celkovo nastolil otázku umenia ako takého, ako to naznačil podtitul sprievodného textu k exponátu, kde Palla objasňuje Brunove/Árikove pohnútky: „*V duchu naivního konceptualismu začal tvořit přibližně ve dvou letech. Do té doby sice okousal několik větví, ovšem bez uměleckých ambicí. Postupem času si však vybudoval renomé svým zenově-konceptuálním přístupem a kupodivu prorazil do světa velkých galerií*“ (Palla, 2015, s. 2).

Na záver celého festivalu sa uskutočnil happening Mareka Chołoniewského, v ktorom skupina študentov v úplnej tme otvárala a zatvárala svoje laptopy v rôznych častiach sály v časových intervaloch troch častí Cageovej skladby 4'33''. Potom Július Fajak najprv rekontextualizoval svoju performanciu *O-tvor* (2005) tým, že si na podlahu sály na premietaný videozáznam spred desiatich rokov ľahol presne na to isté miesto, nie náhodou v dĺžke trvania 4 minút a 33 sekúnd. Potom predviedol uvedené Cageovo dielo ešte raz, a to vo verzii pre klavírne krídlo Steinway a dve bábkové maňušky, anjela a králika. Jednotlivé tri sekvencie otvárania a zatvárania krytu nad klávesmi sledoval na časomiere stopiek dobrovoľník, zhodou okolností budúci primátor Nitry Marek Hattas.

Po dvoch dňoch sa festival prostredníctvom projekcie temer trojhodinového dokumentárneho filmu *Into Great Silence* z kláštora Grande Chartreuse vo francúzskych Alpách (réžia: P. Gröning, 2005) rozplynul do ticha chodieb Župného domu...

Prepájanie zvukového, vizuálneho a performatívneho umenia do fungujúcich homogénnych a zároveň pre recipienta otvorených celkov bolo príznačné aj pre atmosféru 6. ročníka tohto medzinárodného intermediálneho festivalu, ktorý niesol názov *PostmutArt Hevhetia Fest 06*, a to nielen s ohľadom skutočnosť, že prevažnú väčšinu umelcov a interpretov v tomto roku spájala príslušnosť k renomovanému vydavateľstvu Hevhetia (resp. Hev het tune). Toto hudobné vydavateľstvo malo v tom čase za sebou už pätnásť rokov činnosti a pôsobenia v širokom spektre žánrov progresívnej hudby a umenia, preto dramaturgická voľba padla na nejedno známe meno z jeho portfólia.

Ako aperitív festivalu sa 9. 10. 2016 uskutočnil v Koncertnej sále Župného domu **fujAkRTS 50**. Išlo *de facto* o konceptuálno-performačnú oslavu abrahámovín Júliusa Fujaka, večer plný komprovizácií rôzneho druhu, čiže pretvárania, narušania tradičných postupov a prekračovania pomyselných hraníc umeleckých médií na pozadí symbiotických mutácií komponovaných a improvizovaných procesov. Celá sála bola priestorovo takpovediac „obrátaná naruby“, keďže na pomyselnom hudobnom javisku boli umiestnení diváci a hudobníci/performeri boli situovaní v samotnej sále alebo na jej balkóne. Rozmiestnenie v sebe nieslo aj určitú symboliku a spomienku na stav pred rekonštrukciou sály, keď v roku 2005 vystúpil na balkóne violončelista Jan Kavan, ktorý na tom istom mieste hral aj teraz svoje improvizované variácie, v tomto prípade však na témy niektorých Fujakových diel. Večer obohatili okrem hudobného zoskupenia NE:BO:DAJ v zložení Jana Ambrózová (spev, husle), Andrej Pleštinský (akordeón) a Július Fujak (klavír, spev) aj ďalší hudobní hostia – Zuzana Hanusová (bodhran), Ondrej Veselý (akustická gitara) a Ivan Gontko (verklík).

Filozoficko-intermediálny rozmer mali nové realizácie konceptu *Sculpture Musicale* M. Duchampa a priestorovej situačnej akcie *Oddelene*, a predsa pospolu J. Fujaka inšpirovanej J. Derridom (paralelné čítania úryvkov z kníh sprevádzané zvukmi a ruchmi). Duo Fujak & Kavan zas hralo improvizácie k projekcii výtvarných diel Rudolfa Dičku, zostavenej zo záberov jeho prvej výstavy v SDN (2001). V druhej polovici festivalového aperitívu sa uskutočnilo prvé koncertné uvedenie akuzmatickej skladby Júliusa Fujaka *Nitrianske Atlantídy* (rAdioCUSTICA, 2013), avšak s interpretačným zapojením všetkých zúčastnených hudobníkov pod taktovkou autora.

Bohatosť festivalového programu naznačilo hneď prvý deň (13. 10. 2016) sprievodné podujatie – **vedecké kolokvium Komprovizovanie hudbou a umením** (ktoré sa konalo aj v rámci prednáškového cyklu *Culturologos* Katedry kulturológie FF UKF v spolupráci s Katedrou hudby PgF UKF) v Pavilóne hudby UKF. Prednášajúci sa zaoberali teoretickou reflexiou fenoménu komprovizácie v rozmanitých kontextoch a súvislostiach, rozšírenými možnosťami tvorby hudobných diel vo virtuálnom priestore či vývojom elektroakustickej hudby a audiálnych umení. V rámci podujatia svoje príspevky predniesli Alena Čierna (Katedra hudby PgF UKF), a to na tému *Elektroakustická hudba ako historický fenomén – rekognoskácia terminologických východísk*, Michal Rataj (Katedra skladby HAMU v Prahe) prispel výbornou demonštračnou štúdiou *Virtuálny hudební nástroj a im(kom)provizační forma*, Július Fujak (Katedra kulturológie FF UKF) analyzoval problematiku *Ko(i)mprovizácie v rôznych žánroch nekonvenčnej hudby* a Pavol Brezina (Katedra hudby PgF UKF) prezentoval text *Realizácia zvukového obrazu orchestrálnych kompozícií vo virtuálnom priestore*.

Večerný úvod prvého dňa festivalu v Koncertnej sále Župného domu sa odohrával v pomyselnnej kaviarni formou mixmediál-

neho rozhovoru literárneho teoretika a pedagóga **Zoltána Rédeya** (SK) so známym súčasným spisovateľom **Ballom** (SK), ktorý hovoril o svojom postoji k literárnej kritike a istom absurdnom „ostychu“, ktorý pociťuje pri pozitívnych ohlasoch na svoje diela. Ich vzájomné bizarné i kontroverzné polemiky pomenované *Balla inak* boli venované nielen literatúre či umelému vytváraniu popularity niektorých autorov, ale aj aktuálnemu udeleniu Nobelovej ceny za literatúru Bobovi Dylanovi. Tieto živé dialógy dopĺňali po celý čas rozličné zvukové a hudobné „podmazy“ TJ Vjugu.

Svoje teoretické koncepty komponovania a improvizácie na digitálnom tablete ako hybridnom hudobnom nástroji previedol do praxe spomínaný **Michal Rataj** (CZ). Tento originálny skladateľ, venujúci sa aj orchestrálnej a komornej tvorbe, obohatil program festivalu v reálnom čase vytváranými akuzmatickými skladbami a sónickými performanciami v akustickej projekcii v celom priestore Koncertnej sály Župného domu, predvádzajúc nesmierne širokú variabilitu digitálnej zvukovosti v príležitostnej symbióze s veľkým klavírnym krídlom Steinway, ku ktorému pozval Julia Fujaka ako hosťa improvizovať v dvoch svojich skladbách.

Večer zakončilo hudobné teleso **Cluster Ensemble** (SK), sústredené okolo umeleckých vedúcich Ivana Šillera a Fera Királyho, ktoré predstavilo svoj medzinárodne veľmi úspešný intermediálny program uvedenia diela Philipa Glassa *Music with Changing Parts*.²⁰ Kombinácia procesuálne sa prekrývajúcich repetitívnych tónov, ich voľného zadržiavania a simultánna videoprojekcia VJ-a Jakuba Piseka – tvorená rozkladáním obrazu, pričom sa zameriavala na zvýraznenie pohybov a gest vopred nasnímaných taneč-

níkov v réžii Petry Fornayovej – privádzali diváka do určitého extatického stavu, ba až „tranzu“. Prelínanie pohybových trajektórií v spojení s fascinujúcou Glassovou hudbou tak ponúkalo ďalší rozmer čítania a recipovania dejúcich sa „zvukotextov“ a „obrazopohybov“ *sui generis*.

V obdobnom duchu sa niesla umelecká spolupráca **Davidu Kollara** (elektrická gitara, laptop, live electronics) a **TJ Vjugu** (klavír, preparovaná a sláčiková basgitar, rádio; obaja SK) počas druhého festivalového dňa (14. 10. 2016). Ich hudobné improvizovanie dopĺňali sekvencie filmu *Stretnutie* (2010, réžia Michail Verner). Na rozdiel od predchádzajúcej videoprojekcie však nešlo o rozklad obrazu, ale o retrospektívne vizuálne prerozprávanie úseku života staršieho muža, ktorého stvárnil legendárny slovenský divadelný a filmový herec Ivan Palúch (vo svojej poslednej hereckej úlohe). Veľké detaily, opakované scény a ich pretáčanie vytvárali mozaiku prežívania muža v snahe o vymanenie sa z „hlučnej“ samoty. Hudba oboch hráčov posúvala vnímanie obrazu do iných rovín. Spojenie štylizovaných zvukov, ruchov, náhodne zvolených tónov pôsobilo v niektorých častiach ako kontrapunkt filmu, v ďalších úsekoch ich asociatívnosť vnášala do sály nedefinovateľnú atmosféru.

Záver festivalu patril súčasnej – nepresne nazývanej – tzv. vážnej hudbe v podaní slovenského skladateľa, zakladateľa a umeleckého vedúceho prominentného hudobného súboru Quasars Ensemble **Ivana Buffu** (klavír) a člena tohto telesa **Jána Bogdana** (violončelo; obaja SK). Uviedli náročné skladby *Splitter – Nackt* u nás neprávom opomínanej ojedinelej skladateľky Viery Janárčekovej, *Morceau de fantaisie* samotného Ivana Buffu (s elektroakustickými

²⁰ Samotný Philip Glass zastrešil 3-CD *Cluster Ensemble Plays Philip Glass* vydané práve v roku 2016 vydavateľstvom Hevhetia aj vlastným labelom Orange Mountain.

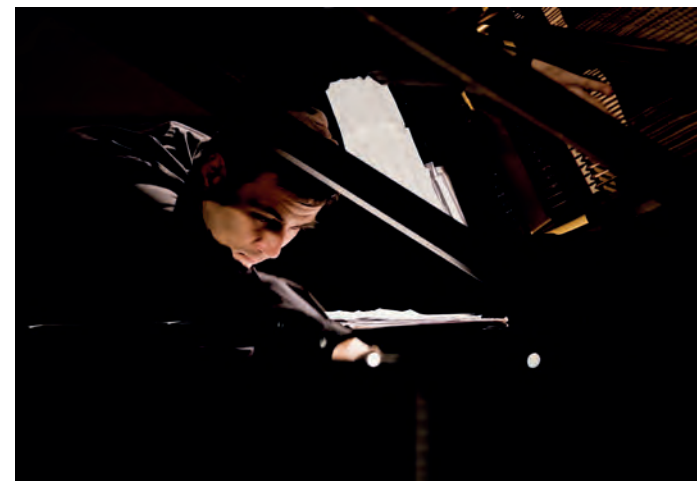
plochami) a kompozície príslušníkov slovenskej hudobnej avantgardy 60. rokov *Sonata-kánon* Ivana Paríka i neoserialistickú *Sonátu, op. 34* Vladimíra Bokesa, ktorej realizáciu si prišiel vypočuť sám autor. V interpretácii Buffu a Bogdana sa v istom zmysle vytvárali pomyselné „trialógy“ s dielami spomínaných autorov, a to napríklad pri kreovaní mikrotonálnych záznejov, simultánne prebiehajúcich reťazcov tónov alebo pri ozvlášťňovaní známych zvukov klavíra vrsťtvením kontrapunktov, ktoré ho transformovali na „supernástroj“ v symbióze s virtuóznym prístupom violončelistu Bogdana.

Široká plejáda prevažne intermediálno-hudobných stvárnení v rámci PostmutArt Hevhetia Festu 06 nútila divákov k uvažovaniu, skutočnému načúvaniu a vnímaniu všetkých podnetov, ktoré sa im v jeho priebehu dostávali. Treba dodať, že išlo o posledný festival PostmutArt-u, ktorý sa konal v Koncertnej sále Župného domu v Nitre a ktorý bol zastrešený Nitrianskou galériou.

 TJ Vjuga & David Kollar

 Ivan Buffa

 Michal Rataj

Cluster ensemble

2017

V tomto roku sa PostmutArt nachádzal nechtiac v štádiu prechodu do nových reálií fungovania, keďže bol po prvýkrát poznačený značne limitovanou, resp. chýbajúcou grantovou podporou a zároveň dočasnou absenciou zastrešujúcej kultúrnej inštitúcie. Z toho dôvodu sa PostmutArt 07 odohrával opäť v modeli cyklického formátu príležitostných podujatí. Prvé z nich sa uskutočnilo na jar 5. 4. 2017. Na začiatku roka totiž nečakane a náhle zomrel Milan Adamčiak (16. 12. 1946 – 16. 1. 2017), jedna z najväčších postáv nekonvenčného intermedialného umenia na Slovensku vôbec. Organizátori PostmutArt-u sa rozhodli venovať mu viacero podujatí koncentrovaných v uvedenom termíne. **Deň Milana Adamčiaka**, ktorý inicioval a dramaturgicky skoncipoval Július Fujak, sa konal pod egidou Katedry kulturológie FF UKF v Nitre a humanitného klubu Metanoia, ako aj v kontexte jeho veľkej samostatnej, bohužiaľ, už posmrtnej retrospektívnej výstavy *Adamčiak, začni!* v Slovenskej národnej galérii v Bratislave (23. 3. – 4. 6. 2017; kurátori: Lucia G. Stachová a Michal Murin). Pozostával z viacerých akcií od rána do neskorého večera.

Deň M. A. o 10:00 hod. dopoludnia otvorili na brehu rieky neďaleko Študentského domova UKF v Nitre *Zvukové (pre/do)hry*, počas ktorých si po úvodnej Fujakovej kurátorskej reči mohli účastníci workshopu prakticky vyskúšať niektoré techniky Adamčiakovej tvorby. Vytvárali rozmanité zvukové situácie a „rituály“ s využitím predmetov bežnej potreby, no predovšetkým rôznych materiálov z prostredia (preliezačky a šmykačka detského ihriska, drevená dlažba bufetu, okolitý štrk, zábradlie na nábreží rieky a pod.). Paralelne sa mohli rôzni (aj okoloidúci) ľudia zúčastniť na „resuscitovanej“ Adamčiakovej performancii *Smiling Boys* (2000) s jeho vystaveným usmievajúcim sa portrétom. Nasledoval akt spúšťania

zaváraninového viečka s logom spomínanej výstavy a obľúbenými Adamčiakovými cigaretami z brehu rieky Nitra po jej toku.

Druhú časť podujatia tvorilo od 13:00 hod. na pôde uvedenej katedry odborné vedecké sympóziu v rámci cyklu Kulturologos s názvom *Sondáž Adamčiaka*. So svojimi prednáškami a príspevkami na ňom vystúpili jeho spolupracovníci. Dlhoročný Adamčiakov kolega a súpútnik v súbore Transmusic Comp. Michal Murin (Katedra intermédií a digitálnych médií FVU Akadémie umení, Banská Bystrica), ktorý sa výrazne zaslúžil o revitalizáciu jeho diela a kompletne zmapovanie jeho tvorby vo forme zostavenia autorizovaného 4-zväzkového *Archívu I. – IV.*, komentoval a predstavil ich spoločné aktivity v prezentácii *In(tro)dukcja*. Umeleckí vedúci telesa Cluster Ensemble Ivan Siller a František Kírály (Katedra hudobnej výchovy PdF Univerzity Komenského, Bratislava) sa zamerali na osobitosť Adamčiakových grafických notácií, ktoré veľmi invenčným spôsobom uviedli viackrát pri rôznych príležitostiach, zatiaľ čo estetik a nekonvenčný skladateľ Július Fujak (Katedra kulturológie FF UKF, Nitra) predniesol svoje *Osobné poznámky k osobitej hudobno-intermediálnej byt(n)osti Milana Adamčiaka*, obsahujúce reminiscenčné motívy z ich vzájomných kontaktov v priereze od 80. rokov po súčasnosť. Gitarista a skladateľ Ondrej Veselý (ÚLUK FF UKF, Nitra) sa zas zamerl na problematiku interpretačnej špecifickosti Adamčiakových grafických partitúr v porovnaní s tradičnou notáciou.

Záverečným podujatím bol komorný koncert s názvom *Adam-či-ako?!* o 18:30 hod. v Univerzitnom tvorivom ateliéri UKF, na ktorom niektorí členovia slovenských hudobných zoskupení Cluster Ensemble (I. Šiller, F. Kírály), Ne:bo:daj (J. Ambrózová, J. Fujak, A. Pleštinský), VENI Academy (M. Janegová) a DDR (P. Šimánsky) predniesli v rôznych kombináciách vybrané, aj na projekčné plátno premietané autorove notačné zápisy. Výsledkom boli nielen nekon-

venčné hudobno-zvukové udalosti, ale aj performancie vyznačujúce sa adamčiakovskou charakteristickou, neraz príznačne humornou poetikou. *Deň Milana Adamčiaka* zakončil krátkometrážny film *Muzikológ a tvorca* (2008, r. Arnold Kojnok), ktorý ponúkol ucelenejší portrét tohto nesmierne inšpiratívneho a výnimočného umelca i človeka, ktorý nám dodnes citelne chýba.

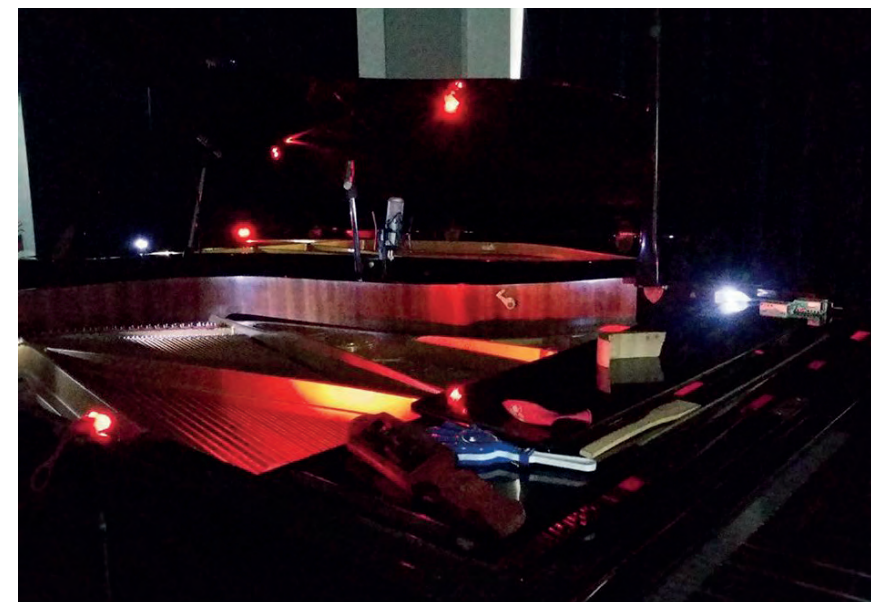
O mesiac neskôr sa v rozmedzí od 9. 5. do 11. 5. 2017 udiali PostmutArt DUO Days, čiže dve vystúpenia dvoch dvojíc. V prvom prípade išlo o koncert (v novom Pavilóne hudby PgF UKF v Nitre) nového dua **Hyp(ia)nosis** (SK) – klaviristov Júliusa Fujaka a Martiny Janegovej –, ktoré sa venuje primárne improvizáciám v rastri tzv. rozšírených techník na dvoch klavírných krídlach. Ide o miestami introvertnú, inokedy značne temperamentnú hru opierajúcu sa nielen o možnosti rôznych statických či procesuálnych preparácií týchto strunových, no zároveň perkusívnych nástrojov, ale aj o forma(k)čné manipulácie s celými útrokami ich korpusov. Pohybovo-situačno-hudobný koncert v troch častiach bol zaznamenaný poslucháčmi miestnej katedry hudby so zámerom jeho neskoršieho vydania (v priebehu roka 2020 v labeli Hevhetia).

Ďalší deň sa v nitrianskom Libresse/Antikvariáte predstavila dvojica Ján Boleslav Kladio (SK, laptop) a TJ Vjuga (SK, syntetizátor) s projektom **Klesajúce klenby**, ktorý bol výsledkom ich štúdiovej spolupráce za ostatné dva roky. Ako motto si zvolili japonské haiku neznámeho autora „Prší dážď. Skús ho zastaviť!“, pričom jeho poetiku azda najlepšie charakterizoval Ľ. Pavelka v buklete rovnomenného CD albumu (Hevhetia, 2016), ktorý práve na tomto vystúpení obaja enigmaticí hudobníci po prvýkrát prezentovali: „*Klenby preklenujú a uzatvárajú priestory... vonkajšie, aj tie myslené, vnútorné. Klesajúce klenby však rozširujú konotačné polia smerom k neistote, tušeniu, k obave... Metafora klesajúcich klenieb stojí za hudobným*

počínom týchto výrazných individualít hudobne sa pohybujúcich v oblasti zvukových umení, improvizácie či experimentálnej zvukotvorby. Spoločne prinášajú zvukovú koláž, v ktorej sa vzájomne prelínajú dva autorské individuálne prístupy: meditatívno-kontemplatívna ‘melodická’ poetika s ko(i)mprovizovanými, expresívne ladenými prvkami, konkrétnymi zvukmi, punktualistickými ‘zábleskami’ či noisovými sonoristickými gestami“ (Pavelka, 2016, s. 2).

Jesenná časť cyklu sa konala v priebehu jedného novembrového týždňa. Najprv sa 20. 11. 2017 po dlhšom čase opäť v Synagóge v Nitre v spolupráci s festivalom Konfrontácie uskutočnil koncert nekonvenčného komorného dua **Gabriela Vermelho** (spev, kvintón) & **Jan Kavan** (violončelo; obaja CZ). Spojenie speváčky s unikátnym hlasovým rozsahom a výrazovo-interpretáckymi možnosťami, ktorá sama komponuje podivuhodné piesne a skladby, dotvárajúc ich hrou na 5-strunovej viole, a miestnemu publiku známeho brilantného hudobníka a skladateľa, oddávajúcich sa tentoraz iným polohám súčasnej, tzv. vážnej hudby, prinieslo silný zážitok z ich vzájomnej dialogickej interakcie. Repertoár obsahoval predovšetkým vlastné kompozície a komprovizácie, symbioticky spájajúce rôzne transžánrové inšpirácie a zdroje na pôdoryse rozšírenej tonality i mikrintervalových štruktúr.

Súčasťou PostmutArt-u sa 22. 11. 2017 stalo opäť odborné podujatie – s odstupom roka znovu na pôde Katedry hudby PgF UKF v Pavilóne hudby. Tentoraz išlo o **Vedecký seminár akuzmatickej hudby a audiálnych umení**, venovaný 15. výročiu trvania kontinuálnej medzinárodnej platformy rRadioCUSTICA v Českom rozhlase. Július Fajak, ktorý podujatie koncipoval a viedol, sa zameral o. i. na kompozície vytvorené špeciálne pre tento výnimočný rádiofonický a rádioartový program slovenskými tvorcami (Peter Machajdík, Slávo Krekovič a i.). Poslucháči, prevažne študenti a doktorandi FF a PgF

- □ Klesajúce klenby
- ■ Hyp(ia)nosis

Deň Milana Adamčiaka – Zvukové (pre/do)hry

Koncert Adam-či-ako?!
Deň Milana Adamčiaka
– Zvukové (pre/do)hry

■ TJ Vjuga: *Hudba textozvukov*
 □ Gabriela Vermelho & Jan Kavan

UKF, si mohli vypočúť rôzne unikátne projekty audiálnych umeleckých foriem z viac ako 150 kompozícií z danej platformy. Po týchto lektorsky komentovaných náčuvoch nasledovala živá diskusia a ďalšie náčuvy.

V Univerzitnom tvorivom ateliéri (UTA) FF UKF sa 23. 11. 2017 udiala premiéra bizarnej intermediálnej performancie enigmatickej postavy miestnej scény **TJ Vjugu** s názvom *Hudba textozvukov*, počas ktorej dekonštruktivisticky inscenoval rôzne situácie z každodenných banalít odohrávajúce sa v privátnom priestore jednej izby. V inkognito kapucni nielen experimentoval so semipreparovaným pianínom, ozvučenými detskými hračkami, ale aj akoby len pre seba nahlas čítal texty z náhodne prehliadaného internetu, resp. úryvky z kníh kazateľa Jana Husa a spisovateľov Ballu, Petra Macsovszkého, Jaroslava Klusa. Na konci k nemu prišli na „návštevu“ Peter Katina (akordeón), Martina Janegová (klavír) a Andrej Pleštinský (taliansky bajan), neviazane sa porozprávali a odohrali zvukovo-hudobno-textovú improvizáciu „pod taktovkou“ TJ Vjugu.

2018

Pokračovanie PostmutArt-u malo v tomto roku charakter cyklu/festivalu rozloženého do jarných a letných mesiacov, pričom ho primárne zastrešilo Nezávislé kultúrne centrum (NKC) Hidepark v Nitre. Po deviatich rokoch sa na ňom 3. 5. 2018 na pozvanie dramaturgov/kurátorov J. Fujaka a M. Janegovej zúčastnil **Zsolt Sörös** (HUN), ktorý v tento deň absolvoval dve podujatia. Popoludní v už spomínanom cykle Culturologos na pôde FF UKF predniesol prednášku na tému *Intuitive (Quantum?) Entanglement in Today's Live Sound Art and Experimental Music – From Metaphors to Reality*. Predostrel ju v širších súvislostiach vrátane analógie medzi improvizovanou hudbou, „instantne“ vytváranými naratívnyimi štruktúrami či komprovizáciou na jednej strane a kvantovou teóriou na strane druhej. Nevynechal ani otázky významu a funkcie nekonvenčného intermediálneho umenia, demonštrované na tvorbe Milana Adamčiaka, s ktorým v minulosti neraz spolupracoval.²¹

Vo večerných hodinách sa Sörös predstavil v UTA FF UKF sólovým koncertom bízarene ambientnej, ale i noise-brutovej improvizovanej hudby, avšak v novom poňatí, kde oveľa výraznejšiu úlohu plnila hra na viole, ktorej zvuk bol multiplikovane transformovaný bohatou škálou elektronických zariadení prevažne analógového typu. Fascinujúci temer hodinový set nepredvídateľne tvarovaných sónických udalostí mal azda najbližšie k poetike jeho úspešného hudobného projektu s Art-Erroristom *The Wasp Boutique* (LP, 2014).

Letná časť PostmutArt Fest 08 bola rozvrhnutá do troch mesiacov vždy po jednom večernom programe. Prvý z večerov

patril 30. 6. 2018 pražskému zoskupeniu experimentálnej hudby **Stratocluster** (CZ) v zostave Ian Mikyska (bendžo, da gamba, fujara), Lucie Páchová (hlas, citara, objekty), Luan Gonçalves (kontrabas), Mikuláš Mrva (basgitarra, elektronika) a Jan Kulka (perkucie). Pred samotným koncertom sa na voľnom priestranstve pri rieke Nitra za parkom, kde je NKC Hidepark situované, uskutočnil pre záujemcov workshop, vedený členmi súboru, so zdanlivo kontradiktórickým názvom *(Ne)hudobná improvizácia*. Večerné predstavenie bolo v duchu multimedialnej hudobnej improvizácie, došiel totiž rad aj na analógové projekcie, proklamované texty s prvkami performance či manipulácie s nájdenými materiálmi, následkom čoho vznikali aj absurdne dadaistické humorné situácie. Jednotlivé časti vystúpenia sa miestami opierali o niektoré princípy z publikovaných nahrávok *Jabka – hrušky – meotary, Tamanrasset (Signals from Arkaim)* alebo z nového albumu *Éternagy*.

Počas horúceho, priam subtropického večera sa v Hideparku 12. 7. 2018 odohral dvojkonzert výrazných osobností súčasnej európskej experimentálnej nekonvenčnej hudby v intermediálnych presahoch. Prvý z účinkujúcich – **Ivan Palacký** (CZ) – nebol v nitrianskom prostredí nováčikom: okrem už spomenutej účasti v Hermovom uchu v roku 2007 participoval i na vernisážach výstav NG alebo v programe *Na brehu, Janus* s tanečníčkou Robertou Štepánkovou v Koncertnej sále Župného domu v Nitre, a to len dva mesiace pred týmto vystúpením. Na koncerte okrem pre neho typických subtilných manipulácií s elektronickými „hračkami“, pletacím strojom Dopleta a malým svietiacim ventilátorom zaznela v interlúdiách hudobne improvizovaných častí aj jeho poézia majúca charakter epigramov či haiku.

²¹ Prednáška sa uskutočnila aj v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA 1/0282/18 *Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989*.

■ □ Stratocluster
□ ■ Zsolt Sörös

■ □ Ivan Palacký

□ ■ Juho Laitinen

Juho Laitinen (FIN), virtuózný hráč na violončele, živý elektronike a sofistikovaný performer, nezostal svojej povesti nič dlžný. Tento prominentný interpret, skladateľ a intermedialný umelec, autor niekoľkých výtvarno-sónických inštalácií či vyhlásenia *Manifesto of Sounding*, vyznávajúci princípy priamej holistickej umeleckej skúsenosti nehierarchického charakteru, založenej na voľných asociáciách, prekvapil hneď na začiatku svojej performancie. Sediac medzi ľuďmi, ticho čakal, niečo si pohmkávajúc, potom sa stratil, aby sa onedlho vynoril z tmy s fúrikom čerstvo nasekanej trávy, ktorý postavil pod pódium. Usadil sa za violončelom a predviedol v niekoľkých častiach nesmierne sugestívne „etudy“ improvizovanej hudby s vtipnými excesmi, využívajúc smartfón i reakcie publika. Na konci predstavenia sa rozhodol nechať sa počas hry obťažovať obväzmi asistentkou (M. Janegovou) až do úplného znehybnenia (čo mohlo mnohým evokovať časť z Adamčiakovej série *Manipulovanej hudby* z konca 70. rokov minulého storočia).

Koniec leta na PostmutArt Fest-e 08 mal 12. 9. 2018 podobu dvojeventu s ťažiskom na pohyb a videoart. Nekonvenčná tanečníčka, choreografka, herečka a autorka mnohých (nielen v slovenskom kontexte) prelomových intermedialných diel a predstavení **Petra Fornayová** (SK) najprv popoludní realizovala workshop súčasného tanca pomenovaný *Minimalizmus a tanečný chór*. Po jeho skončení situovala v jednom z uzavretých lodných kontajnerov Hideparku veľmi zaujímavú experimentálnu videoinštaláciu s názvom *Extravagancia*. Tridsaťminútový „príbeh troch sestier“ vždy len pre troch divákov sa opakoval v polhodinových intervaloch od popoludnia až do večera. Tento kus je založený na rovnomennej divadelnej hre dramatika Rafaela Spregelburda, predstaviteľa tzv. nového argentínskeho divadla, a je súčasťou jeho obsiahleho diela *Heptalógia Hieronyma Boscha*. To hovorí o siedmich smrteľných hriechoch dneška (podľa Spregelburda sú to nechutenstvo, extra-

vagancia, skromnosť, hlúposť, panika, paranoja a tvrdohlavosť). Fotografie a videozáznamy zosnímal Fornayovej syn Ambróz Šulej, hudbu si vypožičala od El Aviador Dro.

Nasledoval do značnej miery konceptuálne hravý projekt hráča na klávesových nástrojoch, skladateľa, performeru a hudobného pedagóga **Fera Királyho** (SK). Ak ho poniektorí mali dosiaľ zafixovaného ako člena súboru Cluster Ensemble a interpreta náročných minimalistických kompozícií, mohlo ich jeho tzv. live coding solo *FNU-XZAJHZA* zaskočiť. V samostatne vyvinutom softvéri naživo/v reálnom čase kódoval, resp. dekonštruoval na svojom laptope rôzne audiovizuálne vzorky z internetového portálu Youtube, a to do prazvláštnych „sci-fi“/„lo-fi“ fragmentov, nevyhýbajúc sa ani komickým koincidiám vyplývajúcim z juxtapozície niekedy notoricky známych hitov a ich experimentálnej transformácie. Dojem z vystúpenia umocňovala atmosféra nočnej hviezdnej oblohy a dotieravý „tanec“ komárov od neďaleko tečúcej rieky Nitra.

PostmutArt Fest 09 bol v znamení návratu k festivalovému modelu sústredenému do dvoch dní. Predtým sa však znovu uskutočnil už jeho osvedčený tzv. aperitív. Vďaka kooperácii ZUŠ J. Rosinského a NKC Hidepark sa 23. 2. 2019 v Synagóge v Nitre mohol uskutočniť v istom zmysle reminiscenčný koncert po takmer desiatich rokoch obnoveného zoskupenia komprovizovanej hudby **tÉóRia OтраSu** (SK/CZ). Dôvodom oživenia činnosti tohto telesa bolo vyjadrenie pocty, čiže hommage à Marián Varga (1947 – 2017), a to po tom, ako nás poldruha roka predtým tento výnimočný legendárny hudobník a skladateľ opustil. Kmeňoví členovia zoskupenia, skladatelia a (multi)inštrumentalisti Július Fújak a Jan Kavan, pri príležitosti vydania CD albumu Marián Varga & tÉóRia OтраSu: *Hudobné happeningy* (Hevhetia, 2018), ktorý prináša záznam ich spoločných vystúpení z rokov 2001 až 2002, si prizvali ako hostí progresívnych nitrianskych hudobníkov Juraja Madariho (viola) zo špičkového komorného orchestra Ostravská banda, Martinu Janegovú (hlas, klavír, elektronika) z VENI Academy a Petra Šimánskeho (elektrická gitara) zo skupiny DDR, ktorý s tÉóRiou OтраSu hral v období projektu *Jánošík*. Okrem vargovských komprovizácií a improvizčných happeningov z uvedeného titulu si súbor pripomenul aj svoje konceptuálno-experimentálne polohy, a to priestorovo a situačnými akciami. Za prítomnosti Vargovej manželky pani Janky Vargovej bolo napokon spomínané CD dôstojne prezentované v zaplnenej sále Synagógy, kde ako prídavky zazneli ďalšie Vargove skladby, resp. piesne – a v kóde večera aj Fújakom koordinovaná kolektívna improvizácia hráčov v akustickej interakcii s publikom.

Zatiaľ posledný PostmutArt Fest 09 sa uskutočnil v prostredí prírodného plenéru NKC Hidepark na konci slnečnej jari.

Jeho program tvorili 24. 5. 2019 tri sólové vystúpenia popredných osobností súčasnej slovenskej hudobnej kultúry. V atmosfére poletujúcich semien padajúcich z okolitých topoľov uviedla svoj obdivuhodne vystavaný recitál pre sólový hlas *Secret Voice* ojedinelá speváčka, (mezzo)sopranistka **Eva Šušková** (SK). Nielenže na divadelných scénach u nás i v zahraničí brilantne zvládla operný repertoár v širokom diapazóne rôznych období, propaguje slovenskú hudbu (je aj členkou združenia Albrechtina uvádzajúceho kontinuálny cyklus našej */Ne/známej hudby*), ale rada a cielene vyhľadáva i príležitosti realizovať rôzne nekonvenčné hudobné alebo hudobno-intermediálne projekty. Napríklad s Cluster Ensemble sa podieľala na uvedení Adamčiakových grafických partitúr v multi-mediálne koncipovanom programe *Dots.Lines.Shapes* (2013), nahráva profilové albumy zamerané na progresívne iniciatívy od 60. rokov minulého storočia až po súčasnosť, venuje sa workshopom netradičných speváckych technik atď. Tentoraz v priestore pred pódium, resp. prechádzajúc sa po otvorenom priestore Hideparku, predviedla značne náročný cyklus *Sequenza III* Luciana Beria, výber z *Der Turm zu Babel* Maurícia Kagela, ako aj skladby *January 2016* Fera Királyho, *The Four Agreements* Ivana Buffu a elektroakustickú kompozíciu *Story Iris* Szeghyovej.

Peter Katina (SK), náš významný akordeonista, publicista a popularizátor súčasnej hudby, sa do PostmutArt-u vrátil s úplne novým repertoárom odrážajúcim jeho nedávne pozoruhodné albumy z vydavateľstva Hevhetia, zahŕňajúce kompozície skladateľov ako S. Gubajdulina, M. Kagel, L. Berio, S. Sciarino, G. Scelsi, I. Szeghyová, J. Iršai, J. Podprocký a i. Ako je u neho dobrým zvykom, poslucháčov pred každou skladbou voviedol do kontextov ich poetiky, pričom aj tentoraz jeho program obsahoval najaktuálnejšie diela svetových autorov, ktoré si vyžadujú využívanie nových, krajne rozšírených technických a zvukových prostriedkov, ba

i vtiahnutie externých či ambientných sónických prvkov – ruchov prostredia, rôznych predmetov, hlasu, perkusívnych a vzduchových efektov, resp. zvukov na hranici ticha. Publikum sa o tom mohlo presvedčiť v Katinovej interpretácii skladieb, resp. komprovizácií Antona Svetlichnyho *Dark Ambient*, Sehyuna Kima *QI II* (v slovenskej premiére), Josého M. Sáncheza-Verdúa *Arquitecturas del silencio*, Dmitria Kourliandskeho *Shiver*, Jana Trojana *Lullaby for Jon* a Francka Bedrossiana *Bossa Nova*. V kóde svojho vystúpenia Katina ponúkol poslucháčom vlastnú, na neidiomatických princípoch založenú improvizáciu.

Na záver prvého dňa bol naplánovaný koncert dua Burg & Pjoni, no pre zdravotnú indispozíciu druhého z menovaných do Nitry pricestoval „len“ **Ľubomír Burg** (SK), jeden z nestorov našej hudobnej alternatívy, skladateľ, hudobník, nekonvenčný divadelník, scenárista a autor hier v divadle Skrat či predtým v povestnej nezávislej Stoke. Výpočet jeho umeleckých činností je pomerne široký, na svojom sólovom vystúpení však na nostalgické požiadanie kurátorov spieval a hral na syntetizátore dnes už legendárne piesne jeho skupiny Ali ibn Rachid v priereze od prelomu 80./90. rokov 20. storočia. Ako bývalý člen zoskupenia improvizovanej experimentálnej hudby Vapor del Cuore Dana Mateja však neohrdol ani ponukou zúčastniť sa (hrou na husliach) na kolektívnej improvizácii s Petrom Katinom (akordeón), Martinou Janegovou (spev, zvukové objekty) a Julom Fújakom (sláčiková basgitar, zvukové hračky).

Druhý deň festivalu 25. 5. 2019 bol taktiež rozčlenený do troch častí, z ktorých prvá bola venovaná prezentácii kysuckého trans-art brutu v jeho výtvarných, hudobných i literárnych podobách. Otázkam vplyvu psychických ochorení či tráum na charakter a tematické vyznenie umeleckej tvorby sa u nás donedávna nevenovala dostatočná pozornosť, pritom ide o jednu zo závažných tém týkajúcu sa nejedného umelca v minulosti i súčasnosti. Z oblasti

Kysúc pochádzajú traja umelci, ktorých diela presahujú svojím významom tento región.

Na úvod podvečera bola predstavená kniha *Nepokoj vzdoru* o živote a tvorbe výtvarníka **Rudolfa Dičku** (1958 – 2014) autorov Miroslava Haláka z viedenskej galérie Belvedere a estetika Júliusa Fújaka, ktorý bol kurátorom mnohých jeho výstav. Ten na ukážkach z knihy premietaných na plátno demonštroval bizarnú poetiku tohto umelca z úplnej periférie. (Len na pripomenutie: práve jeho výtvarné cykly *Posthumans* a *Postmutants* boli inšpiráciou samotného názvu PostmutArt.) Spája sa v nej svet strácajúcej sa kysuckej vidieckej kultúry a postmodernej neoexpresivity, artikulujúcej problémy nezamestnanosti, sociálnej nespravodlivosti, sexuálnej požívateľnosti, konzumerizmu a mamonu v protiklade voči jatrivo zobrazeným sakrálnym témam. To všetko videné v optike niekoho, kto bojoval celý život s bipolárnou poruchou a s príkormi postavenia umelca/vydedenca na samom okraji spoločnosti.

Dokumentárny videofilm Lukasa Wojciechowského z prvej Dičkovej profilovej výstavy v Nitre (2001) sprevádzal svojou hrou ďalší hosť festivalu, gitarista **Peter „Varso“ Varsavik** (SK). Tento „harcovník“ slovenskej alternatívnej rockovej scény (od konca 80. rokov minulého storočia), člen skupín Teória odrazu, Posúvanie vagónov, OTRAS, Zloději uší a Šramot, sa neraz oddával rôznym technikám testovania možností „rozširovania vedomia“ – tým nemáme na mysli iba rôzne „opiáty“, ale vystavovanie sa hraničným situáciám, akými boli pobyt v nočnom lese bez baterky a „proviantu“ či „šamanské“ praktiky (čo ho svojho času, podobne ako Dičku, doviedlo niekedy k pobytu v psychiatrických liečebniach, kde však jeho maniodepresívne stavy väčšinou len utlmovali, no neriešili). Naposledy vystúpil sólovo v Nitre pred osemnástimi rokmi v *Hermovom uchu*. No kým v tom čase sa nestránil rozmanitých kontroverzných performa(k)čných gest, tentoraz sa sústredil výhradne na

obdivuhodnú hru na elektrickej gitare prepojenej s analógovou i digitálnou elektronikou, pohybujú sa v rozmedzí od introvertných slučiek po noisové „hendrixovské“ sóla, čo v open-air prostredí Hideparku vyznelo vskutku impozantne.

Treťou z radu kysuckých osobností trans-art brutu bol spisovateľ **Jaroslav Klus** (SK), verejne priznávajúci stigmatizáciu svojím psychickým ochorením, s ktorým sa vyrovnáva aj prostredníctvom písania. Autor úspešných autobiograficko-fantazmagorických noviel *Hodina vlka* a *Pseudologia phantastica* sa v prvej z nich venuje príbehu svojho dospievania v prostredí provinčného mesta Čadca, plnom nekompromisného punku, drsného alternatívneho rocku, deštruktívnych „opiášov“. Hlavná postava sa zhovára s tieňom, so ženou z dávnej minulosti, vychováva autistické písmeno „V“, pričom povestná mysticky bezčasová tzv. hodina vlka tu hrá veľmi podstatnú úlohu. V druhej knihe je ešte viac sebaobnažujúco introspektívny a kontroverzný, okrem iného v nej píše listy svojej „drahej“ dáme menom Schizoaktívna psychotická porucha. Keď Klus čítal úryvky zo svojho nedopísaného románu s pracovným názvom *Pozér*, v jednej časti publika vyvolával „zhrozenie“, v ďalšej pobavený údiv a uznanie.

Stredná časť druhého festivalového dňa patrila sólovému vystúpeniu nekonvenčného hudobníka a skladateľa, performeru, intermediálneho umelca a literáta **Iana Mikysku** (CZ/SK), ktorý sa predstavil veľmi zaujímavou hrou na bendže a živjej elektronike. V jeho podaní sa návštevníci koncertu mohli konfrontovať so zaujímavou juxtapozíciou netradičných techník využitia tohto žánrovo „bluegrassovo“ či „dixielandovo“ zadefinovaného nástroja. Buď bol semipreparovaný a položený na stolčeku, kde ho Mikyska subtilne, ba až noisovo vo viacerých vrstvách rozrezonoval s použitím všakovakých drobných zvukových objektov, alebo na ňom hral „lutnovým“ spôsobom citáty z hudby J. S. Bacha. Hudba na pomedzí sonic

artu, neidiomatickej improvizácie a dialógov s polyfonickými fragmentmi barokového velikána pôsobila nesmierne pútavo a v kolore elektroakustických transformácií bendža sviežo a novátorsky.

Jedným z vrcholov zatiaľ posledného ročníka Postmu-tArt Fest-u 09 bol záverečný koncert/performancia belehradskej sound-artovej hudobníčky, huslistky, kurátorky a výskumníčky v oblasti audiálnych umení **Manje Ristićovej** (RS/HR). Táto autorka množstva sónicko-intermediálnych projektov, inštalácií a umeleckej apropiácie nahrávok rôznych zvukových prostredí sa na svojom vystúpení oddávala prekryvaniu viacerých plôch. Ako bazálny podklad znel temer podprahovo a sústavne tzv. terénny záznam zvukov rieky Nitra a okolitých mestských ruchov, ktoré nahrala deň vopred. Nad ním sa komplementárne klenuli prednahraté punktualistické klavírne tóny, živé melodické improvizácie na husliach a predovšetkým zvuky objektov, s ktorými Ristićová veľmi umne manipulovala. Syčanie vody v sklenenom pohári snímané aqua-mikrofónom, praskot prenosného rádioprijímača, „mbirové“ využitie smrekovej šušky ako perkusie, termoizolačná trblietavá deka ako hudobný nástroj, tibetská misa rozozvučaná slákom alebo vrtuľkou na šľahanie, svišťanie umelohmotnej hadice... Pôsobivá však nebola len audiálno-hudobná stránka, v ktorej umelkyňa dokázala zakomponovať do procesu svojej tvorby aj jedinečný zvukový environment nočnej prírody v Hideparku, ale i vizuálna dimenzia koncertu, čo publikum ocenilo dlhotrvajúcim potleskom.

- ☒ ☐ tEóRia OtráSu: *Hudobné happeniny*
- ☐ ☒ Eva Šušková
- ☐ ☒ Peter Katina

■□ Peter Varsavik

□■ Rudo Dička: *Proroctvo odpadu II*

■□ Burgr/Janegová/Katina/Fujak

□■ Ian Mikyska

Manja Ristić

Doslov

Rekapitulácia celých dvoch desaťročí cyklov nekonvenčného umenia *Hermovo ucho v Nitre a PostmutArt* azda dostatočne preukazuje, že Nitra so svojím špecifickým *geniom loci* nie je žiadnym bielym miestom na mape súčasnej umeleckej progresívnej stredoeurópskej kultúry. Svedčí to tom aj fakt, že mnohí špičkoví umelci z celého sveta sa sem radi vracajú a cítia sa v miestnom žičlivom prostredí dobre (pozri ohlasy na s. 133), pričom ohlasy na podujatia oboch cyklov, resp. festivalu boli a sú kladné tak u nás, ako aj v zahraničí. Táto publikácia podáva svedectvo o ich vzniku, peripetiách vývoja a živej existencie. Je už na iných, na odborníkoch a publicistoch, aby reálne zhodnotili význam, dosah a vplyv dvoch dekád trvania prezentácie živého súčasného (hudobno-)intermediálneho umenia aj z hľadiska ich vkladu do nášho novodobého, lokálny rozmer presahujúceho kultúrneho dedičstva.

Aká však bude budúcnosť prezentácie nezávislých a experimentálnych umeleckých iniciatív v tejto lokalite v období nie veľmi prajných a rizikových reálií neskorého (neo)kapitalizmu? Alternatívy ich ďalšieho vývoja sú, samozrejme, rôzne, a aj keď pretrvávajú, ba možno i silnejúca alienizácia čudného, (po)divného, teda „oného“ umenia nevzbudzuje veľké nádeje, niet dôvodu byť pesimistami. Keď sa raz Johna Cagea pýtali, či nemá obavy o budúcnosť hudby, odpovedal, že nemá mať prečo, veď zvuky budú existovať aj po jeho smrti. Tak je to aj so všetkými „zvukobrazmi“ a „gestotextami“, ktoré nás budú všade naďalej obklopuvať a neprestajne na nás pôsobiť. A je už na mladších nadšencoch, či nadviažu kontinuálne na to, čo sa v Nitre doteraz na poli súčasného nekonvenčného umeleckého života udialo.

Prísľubom toho môže byť hneď prvá akcia tohtoročného cyklu PostmutArt 10:

Na podnet jeho hlavného kurátora/dramaturga sa 16. 1. 2020 v predvečer 1 000 057. narodenín umenia v spolupráci s Katedrou kulturológie FF UKF uskutočnilo v Univerzitnom tvorivom ateliéri UKF podujatie **ART's Birthday in niTRA 2020**. V roku 1963 francúzsky fluxusový umelec Robert Filliou navrhol, aby sa každý rok 17. januára oslavovali narodeniny umenia, ba dokonca – čo sa, bohužiaľ, dodnes neujalo – aby v tento deň bolo aj pracovné voľno. Prečo stanovil práve tento termín? Podľa neho presne vtedy pred milión rokmi neznámy praveký umelec hodil suchú špongiu do vedra s vodou. Kto to bol a prečo tak učinil, sa už nedozvieme, ale na tom podľa neho nezáleží, lebo „ars longa, vita brevis“... Hlavne od konca 80. rokov minulého storočia sa po smrti Fillioua začali rozmáhať rôzne podujatia pod hlavičkou Art's Birthday a v súčasnosti sa konajú v rôznych prestížnych umeleckých inštitúciách a galériách po celom svete. V Nitre však k tomu v roku 2020 došlo po prvýkrát – a navyše už deň predtým, 16. januára. Vtedy sme si totiž pripomínali 3. výročie úmrtia Milana Adamčiaka (1946 – 2017), legendárnej postavy nášho intermediálneho umenia *sui generis*. Preto nečudo, že miestne oslavy narodenín umenia sa niesli v duchu alúzií na jeho tvorbu.

V úvode realizovala svoju výtvarno-priestorovú inštaláciu a performanciu *Variation – zmena, premena, obmena, výchylka, odchýlka* dvojica **viloeirik** (SK), ktorú tvoria nitrianski umelci a pedagógovia Viliam Šulík a Erik Fehér už od roku 2002, keď ešte ako študenti získavali inšpiračné podnety z *Hermovho ucha v Nitre* a neskôr z *PostmutArt-u*. Na jeden z podstavcov umiestnili blok farebne presvecovaného ľadu, pod niektoré stoličky dali do chodu 9 metronómov, zatiaľ čo z reproduktorov znel tichý, no dunivý sound art zvukov ľadoborca a občas aj vygenerovaná počutelná frekvencia neznámej vzdialenej planéty, ovládanej zo smartfónu jedným z protagonistov. Sediac vedľa nebadane sa topiaceho ľadového bloku, dívali sa naň alebo ho ohmatávali z rôznych strán. Skryté spustené metronómy mohli evokovať

M. Adamčiakom a L. Kupkovičom iniciované uvedenie skladby *Poème Symphonique* pre 100 metronómov G. Ligetiho (1969) na Smolenických seminároch len rok po jej vzniku, sledovanie ľadového kvádra pripomínalo zízanie na televízor, celá situácia sa vyznačovala nezvyčajnou poetikou priam inočasovej reality.

Vzápätí sa audiálno-situačnou realizáciou Adamčiakovej grafickej partitúry *Sign'igns* (1968) predstavilo mladé duo **Martina Janegová** (violončelo) & **Roman Stražanec** (viola; obaja SK), ktorí ju uchopili nielen zvukovo a hudobne, ale aj promenádne počas samotnej hry. Nekonvenčné artikulačné techniky hry na oboch nástrojoch vyplývali nielen z poučenosti interpretáciou grafických notácií autora, ale i z faktu, že ani u jedného z hráčov nie sú uvedené sláčikové nástroje takpovediac „materské“, keďže ide primárne o klaviristov.

Iná literatúra bola vždy súčasťou postmutartových podujatí, preto pozvanie zagratulovať umeniu dostal aj geodet, nezvyčajný maliar, ilustrátor a spisovateľ **Martin Šiška** (SK). Formou diskusie a čítačky prezentoval svoju novú knihu *Zviera z inej planéty*, netradične poňatú rozprávku pre deti vo vekovej kategórii od 10+ do 99+. Veľkú úlohu v nej hrá hudba, resp. vábenie neznámej melódie z dialav nekonečného vesmíru, pričom hľadaným zvieraťom je napokon možno onen najcennejší a najhľadanejší – v tomto prípade personifikovaný – cit. V pozadí sa na projekčnom plátne mohli diváci oboznámiť s imaginatívne hravou výtvarnou tvorbou autora, ktorá nesúvisela len s danou knižkou.

Pred otvorením šampanského a samotným zapálením sviečky na torte vystúpil so sériou performačných gest vzdávajúcich hold Adamčiakovi **TJ Vjuga** (SK). Počas svojej hudobno-inscenačnej akcie najprv rozložil na zemi vedľa seba štyri zväzky Adamčiakovho *Archívu I. – IV.*, potom sa za pomoci udice, na ktorej konci na háčiku visela 500-eurová bankovka, venoval „ticholovu“ nad hlavami publika, deklamujúc (seba) ironické komentáre vrátane odkazu na obraz Kolomana Sokola *Hľada-*

nie ticha. Následne v dvoch plechových miskách so zápalkami niektoré z nich vznietil (každá vraj symbolizovala ľudí buď zapálených pre vec, alebo vyhorených) a používal ich ako perkusívne nástroje. Hral tak ako Adamčiak sláčíkom na strune prišliapnutej nohou, pričom ozvučnicu tvorila plastová fľaša. Prizval si štyroch dobrovoľníkov, aby každý prečítal ľubovoľné tri vety z každého zväzku, zatiaľ čo diváci v amdamčiakovskom duchu pukali na viečkach zo zaváraninových fliaš, imitujúc krdel' kŕkajúcich žiab. Po krátkej zvukovo-hudobnej improvizácii v útrobach korpusu pianína prerušil celú hlukovú mátež zatvorením kníh a mávnutím ruky. Po gratuláciách a prípitkoch účinkujúcich si všetci prítomní mohli (a poniektorí už tretikrát) pozrieť film *Muzikológ a tvorca* (2008, réžia: A. Kojnok), prinášajúci veľavravný vhlad do Adamčiakovho života a umenia najmä v prvej dekáde 21. storočia.

Keď už v súvislosti s narodeninami umenia máme do činenia so špongiou, pripomeňme si, že tá zohrala dôležitú úlohu aj v inej známej historke počas jeho vývoja. Starogréckemu maliarovi Protogenovi sa raz sústavne nedarilo namaľovať na jednom obraze penu besniaceho psa. Frustrovaný Protogenes v zúrivosti šmaril do obrazu špongiu a čírou náhodou trafil inkriminované miesto. Pena bola zrazu hotová... Wolfgang Welsch na margo tejto príhody poznamenal: „*Ciel, ktorý sa zdal byť nedosiahnuteľný, sa naplnil odlišnými nezámerými a náhodnými prostriedkami. A možno sa to netýka len vecí, ako je psia pena, ale umeleckých projektov všeobecne a – čo je dôležitejšie – procesu stávania sa sebou samým*“ (Welsch, 1997, s. 16). Verím, že dostatok príležitostí na takéto stávanie sa sebou samým počas dialogických stretnutí s estetickou a existenciálnou inakosťou „oného“ umenia poskytovali po celé dve desaťročia aj oba spomínané nitrianske cykly, resp. festivaly – *Hermovo ucho* v Nitre a *PostmutArt*. Ak na ne nadviaže aj mladšia zanietená generácia, nebude o ne núdza ani v budúcnosti...

J. F.

- □ Citát Filloua – hod špongiou do vedra
- ■ viloerik
- □ Roman Stražanec & Martina Janegová

- □ Martin Šiška
- ■ Tj Vjuga: *Citát Adamčiaka v hre na drôt*
- □ ART's Birthday in niTRA 2020

Ohlasy

Vivid.

Not so many places offer the opportunity to share uncompromising views on both artworks and creative processes: This is how I remember my participation in Hermes' Ear (2007) and PostmutArt (2009).

The last 20 years of research in Art have accomplished a remarkable work to have the specific knowledges generated by artistic processes recognized. But the limits of this global evolution sometimes were that it focused too much on process and forgot what the creative process is for: make an artwork.

In that context, Hermes' Ear and PostmutArt series stand as initiatives that maintained experimental thought in a professional, sumptuous context and, in so doing, preserved the artwork as the central component of Art. As an in/tangible object that, while it is being explored and questioned, deserves respect.

The conceptual, experiential and intuitive nature of the creative process all together composes the mysterious aura of the artwork and is also what makes so exposing for an artist to share his/her work. That sense of respect that surrounded all invited artists' works during the series turned the events into warm journeys that favored plain, confident and thorough exchanges. This was so inspirational!

Still is!

Thank you.

Those exchanges are particularly vivid in my memory as I am writing these few words. The days are reminding us how valuable this is and the extent to which the artwork is a lead that helps reconstruct collective memories: not us but what we make of furtive lapses may tell who we were.

Ludivine Allegue

We all have stories that we tell our friends, probably too many times, and continue on with any new people we meet. One that I tell most often are the many times I've been to Nitra and the amazing network of presenters that all work together to bring artists from across the globe, passing them from one venue to the other (via car or van). From Nitra to Opava or Ostrava, Brno and Bratislava, then Krakow. I feel that the few best friends I have are these presenters/artists and honestly and deeply lament the fact that we live so far apart. I came through the first time with photographer/videographer Richard Hines in 2003. We performed in the Puppet Theater, a venue with a haunting past, having celebrated the most unique art of puppetry as well as being a place where Jews were collected to be sent off to the camps...the last stop. In 2005 I returned with my duo Natural Plastic (Marek Choloniewski – Krakow) where we performed in a beautiful synagog, as well as with the California E.A.R. Unit in the Puppet theater; 2007 with Butoh Dancer Michael Sakamoto and then again solo in 2013 I the newly renovated large concert hall. That is the chronology! One of my favorite moments was when Julo Fujak invited the EAR Unit to a completely stripped concert hall one night. Even the floors were gone, dirt floors, even on the 2nd level. We played a "Site-specific" improvisation in hopes that the place would one day return to it's original splendor, hosting orchestras from around the globe. A woman Naťa made borsht in a crock pot, we stood in the dark in the cold in the dirt eating and drinking shnapps (Julo what was it called??). Warmest I've felt in years!

Amy Knoles

Nitra.

There is something about Nitra that makes it more ‘central’, and has more of a ‘centrality’, in Central Europe than just about any place I can think of. There is the soft light, the warm hues of the facades, and the relaxed sounds of residents going about their business, no particular hurry, things seemingly fitting together without a rush. The architecture reflects a kind of cosiness - sure there are the big monuments of 19th century power but most of the city works at a smaller scale. My mind is very fuzzy with dates but I think most of the concerts I played in Nitra must have been in this century and not the previous one - but the memories do have a last century feel to me. The first concert was solo with my interactive MIDI bow set up - properly more experimental than I planned. There was definitely a duo with Veryan Weston in the Synagogue - a beautiful and hypnotic space, lit by candles, in which we laid out our investigations into non equal temperaments with the Bird (tenor violin with sympathetic strings), regular violin, and Veryan on harmonium and spinet. There have been other concerts, I remember well the solo concert in the Museum which ended with a duo featuring Julius Fajak. This is the same Julius who I saw bow his hair in one of the The Rosenberg Museum performance events at the football club in the tiny town of VIOLIN - there was sound, there was also some pain and humour witnessed! And the last visit to Nitra was a few years ago in trio with Meinrad Kneer and Julia Reidy, we played outside in the courtyard of the museum. In such a situation, I normally try to open any doors in the vicinity of the performance, and so I tried unsuccessfully to access one of the adjacent rooms to the concert area. The door handle had a very endearing sound that sung out in the space - that turns the cognition over in my head. I would like to thank the organisers who helped put on such great concert series as Hermes Ear and PostmutArt - wonderful times.

Jon Rose

Playing in Nitra and being met with both hospitality and enthusiasm gave me some of my most cherished memories of playing live music - especially with dear Jon Rose best wishes and congratulations on all your very hard work...

Veryan Weston

I owe you to write about my first meeting in 2006 - singing in Nitra, Jozef Cseres, Michael Delia... also meeting you and Peter Strickland... That in fact changed my life. Because of this, I went to Budapest, Eger, Szeged, Ostrava, Brno met Oli Mayne and Zsolt Sörès, Tamàs Kurthy and the great painter Sándor Györfly... And then my first solo concert and the very first workshop ever I did in Nitra in 2010 changed things for me. Then I hold workshops in Brussels many times, Liverpool, Bari, Torino, Budapest... So thank you forever...

Jean-Michel van Schouwborg

Proměny kolem nás, které se stanou HNED, zpravidla nemají dlouhého trvání. Ale proměny, které jsou výsledkem kontinuity, dávají tušit hluboké kořeny a další pokračování. Dvacet let je takovou kontinuitou - v myšlení, ve zvuku i v nitranské komunitě, jejichž dosah však v tomto případě ani zdaleka nekončí hranicemi města.

Michal Rataj

Atmosféru a prostredie nitrianskeho festivalu PostmutArt, na ktorom som niekoľkokrát vystupoval, vnímam veľmi kontaktne a pozitívne. Je podľa mňa takým ostrovčekom v mori mainstreamu, komercie a všednosti a netrúfam si povedať, či by sa takéto ostrovčeky na Slovensku vôbec dali spočítať na prstoch jednej ruky. V časoch nadbiehania publiku so sladeným nápojom v ruke a kalkulačie dramaturgie, ktorej kvalita väčšinou nepriamo úmerne klesá voči počtu sedadiel v sálach, tu ponúka Julo Fajak festival, resp. cykly, ktorých mentálna výbava podporuje ozajstný, pôvodný a umelecky hodnotný model najaktuálnejšieho diania v hudbe. Pridaná hodnota vystúpení na PostmutArte spočíva nielen v samotnom umeleckom výkone či performancii a záverečných, často na poslednú chvíľu dohodnutých improvizovaných či komprovizovaných sessions, ktoré som si vždy užíval, ale aj vo vzájomnej interakcii s poučeným publikom a hlavne cenných rozhovoroch na zvyčajných „after-parties“ po koncerte. Mal som radosť zo skvelej akustiky Koncertnej sály Župného domu, kde sme s violončelistom Andrejom Gálom odohrali recitál súčasnej komornej hudby, a veľké čaro mal pre mňa aj zatiaľ posledný, festivalový „open air“ ročník v Hideparku, kde som vystúpil so sólovým programom pre akordeón a kde som intenzívne vnímal atmosféru podvečerných rozkvitnutých záhrad, uprostred ktorých znela avantgardná svetová hudobná produkcia. Vízia „tekutého“ umeleckého prostredia, ktoré stiera hranice medzi umeleckými žánrami a formami, tu podľa mňa dokonale našla svoju živnú pôdu, prinášajúc svoje ovocie v podobe fascinujúcich večerov. Som veľmi rád, že som mohol byť súčasťou toho všetkého.

Peter Katina

Spomínam si na dve vystúpenia v Nitre. Raz to bola sólová prezentácia, v rámci ktorej som interpretoval tvorbu deväťdesiatych rokov. Nástrojmi boli inside-piano, basová gitara, elektronika a rôzne menšie zvukové objekty. Druhé vystúpenie bolo spolu s Milanom Adamčiakom, Michalom Murinom a Zbyňkom Prokopom pod hlavičkou Transmusic Comp. Vživej pamäti mám výbornú organizáciu oboch koncertov, milé a fundované uvítanie a predstavenie nesmierne vnímavému poslucháčstvu. Po oboch spomínaných koncertoch sa ešte dlho diskutovalo o hudbe, umení a všeličom inom, čo je v dnešnej dobe nielen veľmi vzácné, ale aj potrebné a dôležité – a čo si ja ako človek činný v umeleckej oblasti nesmierne vážim.

Peter Machajdík

PostmutArt bude pre mňa vždy (dúfam, že nielen) spomienkou rovnajúcou sa generóznemu mentálnemu priestoru vyhradenému pre experiment a odvahu osloviť publikum neoverenými, nečakanými či - ak chceme byť móдне domácky - nevidanými kúskami.

Pozvanie náš projekt s Petrom Machajdíkom a Borisom Lenkom „Healing Heating“ znamenal jedno z maximálne príjemných verejných prezentácií tohto na celej čiare improvizovaného a účelne nikdy príliš neukotvovaného diela pred plnou sálou Nitrianskej galérie. Dopadlo to ako malý zázrak, ktorý sa stane len občas: dvaja hudobníci a jedna tanečnica si porozumeli na tridsať minút úplne dokonale, po ktorých spolu, bez dohodnutia, uťali naraz svoj spoločný čas.

O pár rokov neskôr, v roku 2012, mi Julo Fajak ponúkol priestor pre uvedenie pohybovej performancie, takže de facto na objednávku som vytvorila projekt „Living Room Dancing With“. Doteraz vďačím

jemu a divákovi PostmutArtu za to, že šialenosť tohto konceptuálneho diela, ktoré spoluvytvoril aj môj manžel Peter Šulej, bola akceptovaná s pozitívnym ohlasom.

To je len zopár momentiek z viacerých pamäťových stôp na nitriansky PostmutArt.... Všetko naj k dvom dekádam - klobúk dolu za výdrž:)

Petra Fornayová

Nespomienka.

Niektoré udalosti sa udejú tak, že jednoducho nastanú a sú. Tak sa mi prihodilo stretnutie s Julom Fujakom. Nespomínam si, ako sa to stalo. Odrazu to bolo a s Julom sme rozprávali o možnosti usporiadať v divadle koncerty. Ja som v tom čase organizoval vystúpenia divadiel, pripravil som niekoľko vernisáží so známymi aj začínajúcimi výtvarníkmi, spolupracoval som s knižným klubom Index na besedách so spisovateľmi a produkoval niekoľko koncertov. Tieto aktivity spájalo vtedajšie Bábkové divadlo, ktoré sa po peripetiách s mečiarskou transformáciou kultúry vracalo k bežnej prevádzke a hľadalo si cestu, ako osloviť čo najširšie spektrum návštevníkov. Nápad série koncertov nekonvenčnej hudby sa mi páčil a tak som sa snažil pomôcť, aby sa v divadle mohli uskutočniť. Netušil som vtedy, koľko toho bude. Koncertov sa napokon, na nitrianske podmienky, uskutočnilo neuveriteľné množstvo. Nespomínam si už, koľko. A tomu množstvu zodpovedali aj neuveriteľne skvelí muzikanti a performer. Priznám sa, o mnohých z nich som až do koncertu nič nepočul. O to ohromujúcejší bol – a myslím, že nielen pre mňa – svet, do ktorého ma na koncertoch brali. Vďaka Hermovmu uchu v Nitre som počul a spoznal Miyu Masaoku, Amy Knoles, Jona Rosea, Veryana Westona, Palinckx, Zlodějov uší, Toma Walsha, Vladimíra Mertu, Honzu Ka-

vana, Jána Boleslava Kladiva, Jožka Luptáka, Martina Burlasa. Nespomínam si na všetkých. Viem len toľko, že Hermovými ušami som objavoval svet inej hudby a trochu aj svet ľudí, ktorí ju prinášali. Bolo to švihácke dobrodružstvo, ktoré som si užíval na každom koncerte. Nespomínam si, koľko rokov som pomáhal Julovi s koncertmi. Ale jedno viem naisto: ak hermovouchovské a postmutartovské hudobné dobrodružstvo pokračuje viac, ako dvadsať rokov, tak stretnutie s Julom sa prihodilo v správny čas na správnom mieste.

Ivan Gontko

Je to už viac ako dvanásť rokov, čo ma kontaktoval Július Fujak a ponúkol Nitrianskej galérii spoluprácu na cykle/festivale PostmutArt. Jeho projekty, ktoré realizoval v Nitre som poznala, preto neváhala som. Projekt korešpondoval so zameraním galérie a stal sa na niekoľko rokov aj súčasťou jej prezentácie. Vytvorila sa tak platforma súčasného nekonvenčného intermedialného umenia s medzinárodnou účasťou, vďaka čomu sme mohli zažiť o. i. koncert čínsko-americkéj speváčky, performerky a violončelistky Audrey Chen, vidieť nezabudnuteľné vystúpenie Milana Adamčiaka či performancie Jozsefa R. Juhásza, zážitkom pre mňa bolo vždy aj Fujakove podujatia. Som rada, že sme mohli spoločne v Nitre predstaviť množstvo úžasných, no hlavne progresívnych osobností súčasnej experimentálnej hudby a umenia.

Renáta Niczová

Propagačné dokumenty (Plagáty a CD kompilácie)

piatok 26. 11. 1999 o 19.00 hod.
STARÉ DIVADLO v Nitre, čítareň

uvádza miniprofil experimentálnej scény
SKLENĚNÁ LOUKA z Brna:

Život je
pestrý a barevný jako
rozkvetlá louka
a křehký jako sklo.

A. Konečný

IVO MEDEK - zvukoakce + Surface Music
ZDENEK PLACHÝ - video dokumenty:
Těžké doby bez taktu, o Nato a umění v Čechách

a skupina
ZLODĚJI UŠÍ
Magnusek, Havlíček, Šubík
+ performer J.Suruvka a. h.

vstupné: 30,- Sk

Akcia sa uskutoční za podpory fondu PRO NITRIA
a v spolupráci s agentúrou GoGo a s ULUK FF UKF Nitra

v stredu 03. 10. 2001 o 20.00 hod.
v sále TATRA Starého Divadla v Nitre

animartis SDN a
v rámci Divadelnej Nitry 2001
uvádzajú trojkoncert

ZLODĚJI UŠÍ
rock'n'core kabaret (CZ/SK)

PALINCKX
free link music (HOL/UK)
...sweeter than noise, louder than lullabies
and hardly ever as smooth as jazz...

+
DJ Donatask
special guest (HOL)

Ákcie sa uskutoční v spolupráci s Gogo agency a ULUK FF UKF Nitra

OZ Animartis Nitrianska galéria Fonitrianske múzeum
Ústav literárnej a umeleckej komunikácie (ÚLUK) FF UKF Hermovo ucho v Nitre

U V Á D Z A J Ú

AMY KNOLES - HÁRINBA, BIDE, PERČI; DOROTHY STONE - FLAUTA
PHIL O'CONNOR - KLAVINET, SAX; ROBIN LORENTZ - HUSLE
ERIKA DUKE-KIRKPATRICK - VIOLONČELO; VICKI RAY - KLAVÍR, KLÁVEBY

THE CALIFORNIA E.A.R. UNIT

... POBYT EPICKÉHO HUDBNÉHO TEĽESA V NITRE ...

NE 27. 11. 2005 o 19. 30
NÁČUVY HUDBY E.A.R. UNIT
A SHAUNA NAIDOO (JAR)
TATRA KLUB, SDN

PO 28. 11. 2005 o 10. 00
WORKSHOP AMY KNOLES
V ÚLUK FF UKF
ŠTEFÁNIKOVA 67

UT 29. 11. 2005 o 12. 30
WORKSHOP E.A.R. UNIT
NA HUDBNEJ KATEDRE PF UKF
TR. A. HLINKU I

UT 29. 11. 2005 o 16. 30
VYSTÚPENIE - EKURZIA
V KONCERTNEJ SIENI
ŽUPNÉHO DOMU
ŽUPNÉ NÁM. 3

ST 30. 11. 2005 o 19. 30
INTERMEDIÁLNY KONCERT
V NITRIANSKEJ SYNAGÓGE
F. ZAPPA, J. BELLARS, K. SAARIAHO,
S. NAIDOO, M. BURLAS, J. FUJAK, ...
(SPOJENÝ S VEREJNÝM NAHRÁVANÍM
RÁDIOH DEVIN PRE KRAJINÝ EU)

Zmena programu vyhradená

30. novembra 2007 o 19:00
Animartis uvádza
v čitárni Starého divadla v Nitre
Posledné HERMOVO UCHO v Nitre...

HERMEarS
osobne (SK)

zsolt SÖRÉS
apropriácia huslí, objekty (H)

jan KAVAN
violončelo (CZ)

peter ŠIMÁNSKY
el. gitara (SK)

ján boleslav KLADIVO
laptop (SK)

júlo FUJAK
basgitara a iné (SK)

v roku 2008 pokračujeme pod novým názvom...
postmutART: zvuk-obraz-gesto-text...

...Akcia sa koná s podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja
v spolupráci s Katedrou kultúrológie a ÚLUK FF UKF

hermovo ucho
na prelome milénii
v nitre

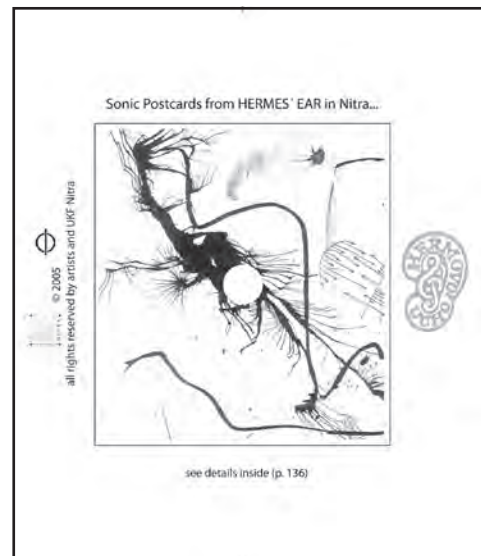
hermes' ear
at the millennium
break
in nitra

1999 2000 2001

2.hermovo ucho
v nitre

2nd hermes' ear
in nitra

2001 2002 2003 2004 2005

NITRIANSKA GALÉRIA
Zupní nám. 3, 950 01 Nitra
www.nitrianskagaleria.sk

medzinárodný
cyklus
súčasného
intermediálneho
umenia
v Nitrianskej galérii

PostmutArt
zvukobraz gestotext

28. 9. 09 o 19:00
METAMORPHOSIS
(A/IR/CZ)
nekonvenčné strunové kvarteto
christoph pajer – husle
martin alacam – akustická gitara
richard deutsh – elektrická gitara
jan kavan – violončelo

29. 9. 09 o 18:00
MICHAL MURIN (SK)
AudioPHILIA & TelePHONICA
performance
a foto/video prezentácie
nestora nášho
konceptualizmu

15. 10. 09 o 19:00
MICHAL RATAJ (CZ)
elektronické zvukové
performance a priestorovo
akuzmatické
skladby popredného
súčasného
skladateľa

29. 10. 09 o 18:00
XAFOO (CZ/SK)
mikuláš chadima – sax,
elektrická gitara
julo fujak – sláčiková basgitara, klavír

ZSOLT SÖRÉS (H)
intermediálne vystúpenie
experimentálneho
zvukového brikoléra

NITRIANSKA GALÉRIA
Zupní nám. 3, 950 01 Nitra
www.nitrianskagaleria.sk

medzinárodný
cyklus
súčasného
intermediálneho
umenia
v Nitrianskej galérii

PostmutArt
zvukobraz gestotext

28. 10. 10 o 18:00
tĚoRia OtráSu
(SK/CZ)
finisážny event-koncert
k 10. výročiu vzniku
experimentálneho telesa

12. 11. 10 o 18:00
HE^{ve}RME arS (SK)
intermediálne
performance
nekonvenčného
konceptualistu

08. - 09. 12. 10 o 15:00
**JEAN-MICHEL
SCHOUWBURG** (BEL)
workshop enviromentálneho spevu
09. 12. 10 o 18:00
vystúpenie účastníkov workshopu
& J.-M. Schouwburga

09. 12. 10 o 19:00
**VERYAN
WESTON** (UK)
koncert špičkového
klaviristu-komprovizátora

Nitrianska galéria a Nitriansky samosprávny kraj
Vás pozývajú do Reprezentačnej sály NG
na intermedialný festival

postmutart fest
z v u k o b r a z g e s t o t e x t

25.11.2011 od 18:00 = dvojice:

PET GRAHAM & Ivan PALACKÝ (CZ) - duo klavír a pielačieho stroja Dopleta a...

GENERATOR X (SK) - nekonvenčná počúva s videomatom Peter Sulej a Michal Habaj

Isabelle DUTHOIT (F) & Franz HAUZINGER (A) - spiečkové duo experimentálnej speváčky, klaviersky a svisťonového trúbkára

24.11.2011 od 18:00 = spojenia:

Juraj BARTUSZ (SK) - intermedialne performance

KRAKAKK (USA/CZ) - audiovizuálne koláže Jennifer de Folice - kontrabas Jiří Macháček - husle Beta Spáčilová - Vjing s meolatom

TRANSMUSIC COMP. (SK) - vystúpenie legendárneho hudobno-konceptuálneho telesa Milan Adamčiak, Michal Murín, Peter Machajdík, Zbyněk Prokop

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

INTERMEDIÁLNA GALÉRIA VÁS POZÝVA
DO REPREZENTAČNÝCH SÁL NG
NA INTERMEDIÁLNY FESTIVAL

POSTMUTART
ZVUKOBRAZ GESTOTEXT

FEST 02

25. 10. 2012 = SPOLU S...
18:00 PREPROGRAM:
VIA KOKA DE ROZENDY
PAIN STRIP ELIANA (USA)
J. J. BROWN, S. DOWLING
IT! (München, J. L. Pechmann)
H. HANSEN QUARTET (CZ/DK)

18:00 HLAVNÝ PROGRAM:
KRAKAKK (USA/CZ)
JENNIFER DE FOLICE - KONTRABAS
JIRÍ MACHÁČEK - HUSLE
BETA SPÁČILOVÁ - VJING S MEOLATOM

26. 10. 2012 = SOLITÉRNE...
18:00 PREPROGRAM:
MILAN ADAMČIAK & IVOZ
H. HANSEN QUARTET (CZ/DK)
PAIN STRIP ELIANA (USA)
J. J. BROWN, S. DOWLING
IT! (München, J. L. Pechmann)
H. HANSEN QUARTET (CZ/DK)

18:00 HLAVNÝ PROGRAM:
KRAKAKK (USA/CZ)
JENNIFER DE FOLICE - KONTRABAS
JIRÍ MACHÁČEK - HUSLE
BETA SPÁČILOVÁ - VJING S MEOLATOM

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Nitrianska galéria Vás pozýva na 3. ročník
medzinárodného intermedialného festivalu

postmutart fest 03
z v u k o b r a z g e s t o t e x t

16. 10. 2013 o 18:00
KONCERTNÁ SIEN
Zúpeňého domu v Nitre

CHRIS CUTLER (UK)
nezameniteľná osobnosť
improvizovanej hudby,
bicie nástroje a elektronika

MARIÁN VARGA (SK)
prvýkrát v koncertnej
sieni sólový: syntetizátor
a klavír Steinway

AMY KNOLES (USA)
kvadrofónia digitálnych
samplerov organu
a klavír v programe
Julius Eastman
FOUND: Crazy Nigger

17. 10. 2013 o 18:00
REPREZENTAČNÉ SÁLY
Nitrianskej Galérie

DAVID KOLLAR (SK) & INDIA CZAJKOWSKA (PL)
osobitné duo elektronického
gitaristu a speváčky s flautou

IVAN ACHER & JANA VEBROVÁ (CZ)
komponovaný intermedialný
program bizarného skladateľa a jeho
spievajúcej múzy s akordeónom

CRISTOPHER WILLIAMS (USA)
koncert pre sólo kontrabas:
Songs – solos for singing
bass player

Vstupné: 10 Eur / študenti 8 Eur
na obidva dni 12 Eur / študenti 10 Eur

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.
Zmena programu a účinkujúcich vyhradená.

Nitrianska galéria Vás pozýva
na 4. ročník medzinárodného intermedialného festivalu

POSTMUTARTfest 04
z v u k o b r a z g e s t o t e x t

16. 10. 2014, 18:00
Nitrianska galéria / Nitro Gallery

LADISLAV ELŠENÝ (CZ) - "ZEZO"
akustická kompozícia pre 4 reproduktory,
saxofón, bicie a elektroniku
composition for 4 speakers, saxophone and
striking voice

POSTA ADAMČIAKOVÍ / KOMMARE & ADAMČIAK
Perforácia kultúry / Presentation of the holes
M. Adamčiak (M. Murín - sax) ARCHIV I - IV
JULIAN ADAMČIAK (SK) - performance /
performance

17. 10. 2014, 18:00
Koncertná sála Zúpeňého domu /
Concert Hall of Zúpeňého domu

JURAJ VÁJO & FRANTIŠEK KIRÁLY & BOHUS VÁTOVÝČ (SK) - hudobno-
intermedialné vystúpenie / music intermedia
performance

KÁRA VESELOVÁ (CZ) - klavír a videoart /
piano and videoart (Zúpeňého domu, Zúpeňého domu a 1)

LOS AMARIGOS:
George CISMARICI (USA) - kontrabas, elektronika /
double bass, electronics
Pete VYBA (CZ) - bicie, elektronika / trumpet,
electronics

AUDREY CHEN (USA) - videoart, spev,
elektronika / video, voice, electronics

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Nitrianska galéria Vás pozýva
na 5. ročník medzinárodného intermedialného festivalu

PostmutArt Fest

zvukobraz / gestotext

05

22. 10. 2015 o 18:00
Koncertná sála
Zupného domu v Nitre

michal Rehúš (SK)
deklamácia slova
experimentálna poézia experimentálne

peter KATINA & andrej GÁL (SK)
akordeón a violončelo
duo špičkových hráčov s odvážnym
repertoárom súčasnej hudby

mario van HORRIK & petra DUBACH (HOL)
zvukové objekty a akcie
pár intermedialných umelcov
v performatívnej etude...

elliott SHARP (USA)
el. gitara, saxofón, elektronika
sólavý koncert svetovej osobnosti
nekonvenčnej hudby...

23. 10. 2015 o 18:00
Koncertná sála
Zupného domu v Nitre

hudba, zvuk a ticho teraz!
kolokvium o súčasnej „inej“ hudbe
spojené s prezentáciou časopisu VLNÁ č. 63
a CD kompilácie Hevhetia Music Now (2015)

výstava ticha (alebo 4'33" - na entú)
akcie a objekty inšpirované
legendárnou skladbou Johna Cagea
M. Chotomiewski, M. Palla, E. Sharp,
J. Fújak, L. Pavelka, Cluster ensemble,
F. Király at.

into great silence
projekcia za tmy plná ticha
Zmena programu vyhradená

GAJERIA ROKA 2014

vstupné:
1. deň – 5 Eur

Nitrianska galéria Vás pozýva
na 6. ročník intermedialného festivalu

POSTMUTART HEVHETIA FEST

06 ZVUKOBRAZ / GESTOTEXT

APERITIV FESTIVALU
9. OKTÓBER 2016 O 18:30

fúJAkRTS 50
Julio Fújak – klavír & NE:BO:DAJ a hostia
Jan Kavan – violončelo, Šteko – kľavir
Ondrej Veselý – gitara

13. OKTÓBER 2016 O 19:30
PAVILÓN HUDBY PGF UKF
(DRAŽOVSKÁ CESTA 4)

Komprovizovanie hudbou a umením
vedecké kolokvium: Michal RATAJ,
Julius Fújak, Alena Čierna, Pavol Brezina

13. OKTÓBER 2016 O 18:00

BALLA inak
mixmedialný rozhovor/moderuje Zoltán Beddy

14. OKTÓBER 2016 O 18:00

Michal RATAJ
akustické kompozície a sólnika
perforancia v priestorovej projekcii

CLUSTER ENSEMBLE
Philip Glass: Changing Parts
Petra Fornayová & študenti tanečného odboru
Sukimenného konzervatória Heleny Madaricovej
taneč + V.J. Jakub Plásek: videoprojekcia

Erik ŠIMŠÍK + ...
intermedialná poézia

David KOLLAR – el. gitara
TJ VJUGA – klavír a l.
duo improvizovanej hudby

Ivan BUFFA – klavír
Ján BOGDAN – violončelo
Bokes 70 – Janáčkova 78 –
Park 80 – Boulez 90+

DEŇ MILANA ADAMČIAKA
05. 04. 17 v Nitre

10:00 za novým mostom na brehu rieky (Sin City)
ZVUKOVÉ (PRE/DO)HRY

13:00 Katedra kulturológie FF UKF,
ul. Hodžova 1, H-115
Sympóziom v rámci cyklu Culturologos

SONDAŽ ADAMČIAKA
M. Murín, I. Šiller & F. Király,
J. Fújak, M. Halák, O. Veselý

18:30 Univerzitný tvorivý Ateliér
ul. B. Šlančíkovej 1
ADAMČIAKOVI
Koncert Adamčiakových notácií
hráči z CLUSTER ENSEMBLE, NE:BO:DAJ, VENI, DDR

20:00 TV film **MUZIKOLOG & TVORCA**
(2008, režia A. Kojnok)

V kontexte výstavy **SONDÁŽ ADAMČIAKA**
v SNG v Bratislave (23. 3. – 4. 6. 2017)

Katedra kulturológie FF UKF v Nitre Klub METANOIA

POSTMUT ART FEST

STRATOCLUSTER (CZ)

30.6./18
20:00
HIDEPARK

IVAN PALACKÝ (CZ)
JUHO LAITINEN (FIN)

12/7/18
20:00
HIDEPARK

Literatúra

- ADAMČIAK, Milan – MURIN, Michal (2012 – 2016): *Archív I. – IV.: Expo – Kopo – Nôty – Akty*. Košice : Dive buki, 2012 – 2016. ISBN 978-80-970848-1-3, ISBN 978-80-89677-12-2, ISBN 978-80-970848-3-7, ISBN 978-80-89677-06-1.
- ALLEGUE, Ludivine: *Sama: The Videodocument as a Way of Generating Knowledge*. In: *Convergences and Divergences of Existential Semiotics*. Ed. Július Fujak. 1. vyd. Nitra: Constantine the Philosopher University, Faculty of Arts, 2007, s. 125 – 138. ISBN 978-80-8094-241-0
- CSERES, Jozef: *Rosenberg Museum*. Prednáška v cykle Hermovo ucho v Nitre, 20. 1. 2000, Staré divadlo v Nitre.
- CSERES, Jozef: *O jednej menšinovej scéne alebo Nie všetko, čo vzniká na periférii, je marginálne*. In: *His Voice*, roč. V., 2005, č. 4, s. 10 – 12.
- CSERES, Jozef: *Hermovo ucho*. Kurátorský text k rovnomennej medzinárodnej výstave v Nitrianskej galérii 21. 4. – 19. 5. 2006. Dostupné na internete: <https://nitrianskagaleria.sk/event/hermovo-ucho>.
- CUTLER, Chris: *Plunderfónia*. In: Cseres, Jozef – Murin, Michal (ed.): *Od analógového k digitálnemu...* Nové pohľady na nové umenia v audiovizuálnom veku. 1. vyd. Banská Bystrica: Fakulta výtvarných umení, Akadémia umení, 2010, s. 79 – 98. ISBN 80-89078-78-3.
- ČIERNA, Alena, ml.: *PostmutArt Fest – 2 nekonvenčné večery*. In: *Vlna*, roč. XIII., 2011, č. 49, s. 94 – 97.
- FUJAK, Július: *Musical Correla(c)tivity (Notes on Unconventional Music Aesthetics)*. Nitra: Ústav literárnej komunikácie

Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa, 2005. 140 s. ISBN 80-8050-870-4.

- FUJAK, Július a kol.: *Slovenské hudobné alternatívy*. 1. vyd. Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa, 2006. 126 s. ISBN 80-8050-944-1.
- FUJAK, Július: *Amy Knoles: transžánrová diva intermediálnej hudby*. In: *Hudba*, roč. 3, č. 2 – 3 (2008), s. 8 – 9. ISSN 1336-8044.
- FUJAK, Július: *Margonálie*. Levoča: Modrý Peter, 2013. 126 s. ISBN 978-80-89545-18-6.
- HALÁK, Miroslav – FUJAK, Július : Rudo Dička. Nepokoj vzdoru. 1. vyd. Čadca : Magma, 2018. 120 s. ISBN 978-80-89172-45-0.
- HE^{ey}RME^{as}S: *Michael Delia*. In: Programový bulletin cyklu Hermovo ucho v Nitre. Nitra: OZ Animartis, 2001, s. 1.
- HE^{ey}RME^{as}S (ed.): *Hermes' Ear*. Nové Zámky: Kassák Centre for Intermedia Creativity, 2006. 175 s. ISBN 80-968562-2-7.
- HRBÁČ, Petr: *O rastlinách a syntezátorech*. In: *Ticho – súčasník hudby*, č. 4 – 5/1997, s. 26 – 27.
- KLADIVO, Ján Boleslav – FUJAK, Július: *Fluff Modulation*. Booklet DVD. Bratislava: Vlna, 2008, s. 2.
- LENGOW & HE^{ey}RME^{as}S: *Gambling with Arts*. Banská Bystrica: Fakulta výtvarných umení Akadémie umení, 2010. ISBN 978-80-89078-86-8.
- MASAOKA, Myia: *Laser Koto*. In: Programový bulletin festivalu Human Body Electronics a SOUND OFF. Nové Zámky: Studió erté, 1999.
- MURIN, Michal a kol.: *Avalanches 1990 – 1995*. Bratislava: SNEH, 1995. 216 s. ISBN 80-967206-4-3.
- OSTERTAG, Bob: *Creative Life. Music, Politics, People and Machines*. Illinois: University of Illinois Press, 2009. 194 s. ISBN 978-0252076466.

PALLA, Marian: *Můj pes vystavuje ve Vídni*. 2015. Dostupné na internete: <https://www.marianpalla.cz/novinky/bruno.pdf>.
 PAVELKA, Ľubomír: *Klesajúce klenby*. Booklet CD Kladiivo, Ján Boleslav – TJ VJUGA: Klesajúce klenby. Košice: Hevhetia, 2016, s. 2.
 REISER, Michal – ČIERNA, Alena, ml.: *PostmutArt Fest 02*. In: Vlňa, roč. XIV., 2012, č. 53, s. 124 – 129.

REISER, Michal – ONDREJKOVÁ, Dorota: *PostmutArt Fest 04*. In: Vlňa, roč. XVI., 2014, č. 61, s. 70 – 76.
 WELSCH, W.: *Stať sa sebou samým*. In: Subjekt v priestoroch umenia. Zborník príspevkov z konferencie Subjekt – autor – auditórium. Bratislava: SCCA, 1997.

Summary

The main intention of the publication *Hermovo ucho & PostmutArt – 2 dekády oného umenia v Nitre* (1999 – 2019) (Hermes'Ear & PostmutArt – 2 Decades of Other Art in Nitra; 1999- 2019) is retrospective documentation of twenty years of existence of mentioned international series and festivals focused on unconventional artistic initiatives since the late 20th century till the present times. Various artists presented there their works of art in the space of “in between”, intermedia overlaps of contemporary, new avant-garde music, sound art, fine art, video art, performance, happening, dance, erasing the borders of discursive and non-discursive symbolism in the age of late postmodernism.

Continuous series *Hermovo ucho* (Hermes'Ear) in Nitra (1999 – 2007) consisted of unconventional musical concerts with occasional overlaps to intermedia, conceptual art performances, lectures, workshops, and events. It offered a periodical platform

for presenting not only these forms of (intermedia) music but also for festivals (*Sound Off 2000 - Pupanimart*), artistic residency (of prominent music ensemble The California EAR Unit, 2005), special concerts supporting the renovation of the Concert hall in Region house (2005 – 2007). Most of the events happened in different spaces of Old (Puppet) Theatre in Nitra, Synagogue, Aula of Constantine the Philosopher University, Institute of Literary and Artistic Communication, and Nitra Gallery. The main organiser, OZ Animartis (Association of intermedia arts in periphery 2thousands) cooperated in organising also with OZ Friends of Old Theatre, Nitrian community foundation, Film club in Nitra, artistic festivals Theatrical Nitra, Confrontations, City of Nitra among others. Town Nitra due to international series *Hermes' Ear* has become one of the centres for promoting experimental intermedia-music art in Slovakia. We can mention some of those great artists who performed during this series: Jon Rose (AUS), Veryan Weston (UK), Miya Masaoka (USA), Amy Knoles (USA), Tom Walsh (CAN), Franz Hautzinger (A), Erhard Hirt (D), Eufrazio Prates (BRA), Peter Strickland (UK), Hans W. Koch (D), Kim Cascone (USA), Vladimír Merta (CZ), Zdenek Plachý (CZ),

Marián Varga (SK), Lengow & He^{er}me^{as}s (SK), Peter Machajdík (SK), J. B. Kladiivo (SK), ensembles The California EAR Unit (USA), Palincx (NL/UK), The Earthieves (CZ), tE6Ria OtráSu (SK/CZ), Over4tea (SK) among many others.

International series/festival *PostmutArt* (2008 – 2019) continued in the conceptual and aesthetical framework of the aforesaid one. As primarily an intermedia artistic event it had a subtitle *sound/image – gesture/text*. Hybridization of notions “postmodernism – mutations – art” in the name PostmutArt emanates the philosophical intention to present and promote contemporary, experimental mutual, transposing connections of different artistic media, which deeply relativize traditional understanding of the ontological status of work of art. Most of the series and festival PostmutArt were realized in Nitra Galley and renovated Concert Hall with extraordinary acoustical characteristics (2008 – 2016). I was supported by Gallery as the main organiser, so no wonder that there was enough space not only for new music, but also for unconventional fine art, postmodern poetry and literature, various audial arts, plunderphonic and sonic art, intermedia-music improvisations, and many other forms of taxonomically ungraspable world of intermedia art in the digital age. Immanent parts of creative dramaturgy of PostmutArt were various accompanying events such as scientific colloquiums, projection of movies, intermedia exhibition, artistic workshops, concerts of acousmatic music or presentation of audial and sonic art as well as festival “aperitifs” (concerts organised before the festivals aiming to attract the attention of audience). We can mention some of those great artists who performed during this series: Bob Ostertag (USA), Chris Cutler (UK), Amy Knoles (USA), Marek Choloniewski (PL), Elliot Sharp (USA), Juho Laitinen (FIN), Meinrad Kneer (D), Mario van Horrik & Petra Dubach (NL), Jean-Michel van Schouwburg

(BEL), Jon Rose (AUS), Veryan Weston (UK), Isabelle Duthoiut (F), Zsolt Sörös (H), Josep-Maria Balanya (E), Audrey Chen (CHIN/USA), Manja Ristić (SRB), George Cremaschi (USA), Mikoláš Chadima (CZ), Petr Graham (CZ), Michal Rataj (CZ), Sára & Ivo Medkovi (CZ), David Kollar (SK), Petra Fornayová (SK), Eva Šušková (SK), Ondrej Veselý (SK), Peter Katina (SK), Milan Adamčiak and Transmusic Comp. (SK), Quasars ensemble (SK, Cluster Ensemble (SK) among many others.

Publikácia vychádza v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA 1/0282/18
Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989.

Publikácia vyšla aj vďaka finančnej podpore firmy NISAZ, s. r. o. v Nitre.

Názov: *Hermovo ucho & PostmutArt (1999 – 2019).
2 dekády oného umenia v Nitre*

Autori: prof. PhDr. Július Fujak, PhD., PhDr. Ľubomír Pavelka, PhD. et al.

Vydavateľ: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta, Katedra kulturológie

Posudzovatelia: doc. Vladimír Zvara, PhD.
doc. Juraj Malíček, PhD.

Autori fotografií: Łukasz P. Wojciechowski (2000-2007), Natália Muránska (1999, 2000: *Peter Varso*), Diana Olčáková (2005: *Koncertná sála, autorka loga PostmutArt*), Collavino (2005: *The California Ear Unit*), Lucia Vadelová (2008-2013), Andrej Pleštinský (2013: *Chris Cutler, Marián Varga*), Martin Daniš (2014), Martin Sipták (2015, 2016), Jozef Puškár (2017), Miloš Štefanka (2018), Peter Bednár (2019), Marián Mancír (2020) a archív Júliusa Fujaka

Jazykový redaktor: PhDr. Marián Macho, PhD.

Návrh obálky: Mgr. Andrea Olejárová s použitím fotografie doc. Łukasza P. Wojciechowskeho, PhD.

Technický redaktor: Mgr. Ivan Medo, CREATICK kreatívna reklama s.r.o., Nitra

Vydanie: prvé

Náklad: 250 ks

Rozsah: 150 strán

Rok vydania: 2020

Tlač: CREATICK kreatívna reklama s.r.o., Nitra

ISBN 978-80-558-1523-7